

UNIVERSITETET I AGDER

Eksport av vannkraft – Ja eller nei?

En analyse av debatten om mellomlandskabler i forbindelse med stortingsvalget 2017

KRISTOFFER FJELLGAARD

VEILEDER

Nils Martin Engebretsen

Universitetet i Agder, 2018

Fakultet for humaniora og pedagogikk
Institutt for nordisk og mediefag

Sammendrag

Denne oppgaven er en analyse av skrevne tekster i den offentlige mediedebatten rundt mellomlandskabler. Debatten omfatter problemstillingen om Norge bør bygge strømkabler til utlandet eller ei. Aktørene i debatten er alt fra bransjeaktører i kraftbransjen til industriaktører, politiske partier, interesseorganisasjoner og privatpersoner.

Problemstillingen for denne oppgaven er: *Hva kjennetegner mediedekningen og mediedebatten omkring mellomlandskabler og retorikken til de ulike aktørene i denne debatten? Hvordan er denne retorikken tilpasset de ulike aktørenes retoriske situasjon?*

Oppgaven baserer seg hovedsakelig på retorisk teori med hovedvekt på de retoriske appellformene ethos, pathos og logos, samt topos og den retoriske situasjonen. Analysen er en todelt analyse med en innholdsanalyse av et breddeutvalg på 48 ulike tekster, hentet fra august og september 2017, altså i forbindelse med stortingsvalget. og en retorisk tekstanalyse av fire tekster fra dette breddeutvalget. Dette forskningsdesignet er velegnet for å både angi noen tendenser i et større utvalg, og gi dypere innsikt i enkelte tekster.

Resultatene fra denne studien viser at nyhetsdekningen av debatten i denne perioden var noe skjev, med en overvekt av tekster vinklet i favør av nei-siden av debatten, altså mot de som ikke ønsker å bygge mellomlandskabler. Dette viser seg både gjennom vinkling av overskrifter, og gjennom hvilke kilder som er intervjuet og sitert til de ulike nyhetssakene. Jeg har også funnet noen argumenter som går igjen i mange av de meningsbærende tekstene i utvalget. på ja-siden er det et argument om vannkraftens verdiskapning, samt et miljø-argument som blir brukt mest, og på nei-siden er det et pris-argument og et argument om industriens rammevilkår som brukes i flest tekster.

Etter en nærlesing av fire tekster har jeg funnet ut at logos og patos er de appellformene som er mest i spill, men tekstene har også et større eller mindre innslag av ethos-appell. De fleste argumentene forsøker å møte leseren gjennom det rasjonelle, noe som kan ses gjennom den bruken av formale topoi som går igjen i alle de fire tekstene. Tekstene er individuelt vurdert opp mot den retoriske situasjonen de står i, og jeg har kommet frem til at de alle fungerer som velfungerende og passende svar på de ulike situasjonene. Debatten om mellomlandskabler kan med andre ord karakteriseres som en kvalifisert debatt, med debatt-kompetente deltakere

Forord

Siste side er lest, siste ord er skrevet og siste punktum er satt. Prosessen har vært lang. For å være mer nøyaktig: 182 dager, 6 måneder, 26 uker, 4368 timer, 268 080 minutter eller 15 724 800 sekunder lang. En prosess med oppturer og nedturer, lysglimt og mørke, optimisme og fortvilelse kulminerer i ett enkelt tastetrykk: “lever oppgave”!

Dette antiklimakset av et tastetrykk kan best beskrives med klisjéer. Prosessen med å skrive denne oppgaven har vært spennende, lærerik og givende. Samtidig har det vært utfordrende og til tider både provoserende og strevsomt. Heldigvis får man lønn for strevet!

Tusen takk til min veileder, professor Nils Martin Engebretsen ved institutt for nordisk og mediefag ved Universitetet i Agder. Takk for gode faglige innspill, konstruktive tilbakemeldinger og hjelp til å peile ut en retning for prosjektet. Takk også til medstudenter og forelesere på masterstudiet i samfunnskommunikasjon for gode samtaler, metodisk hjelp og ikke minst for gode pauser!

Sist, men ikke minst, tusen takk til min kjære kone, Johanne Fjellgaard! Takk for at du har støttet meg i arbeidet, og hjulpet meg med å sette av tid til å jobbe. Uten deg hadde det blitt langt flere late morgener, uten særlig effektiv jobbing - takk!

Ser du der nede
der har vi vært
og der nede
og der og der og der nede
vi har til og med vært
helt nedi der
og se der da
husker du
der var det mørkt der
hahaha
men nå er vi oppe igjen

-Trygve Skaug

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag	1
Forord	2
Innholdsfortegnelse:	3
1. Innledning	6
1.1 Aktualisering og formål	6
1.2 Avgrensning og problemstilling	7
1.3 Teori og metode	7
1.4 Oppgavens struktur	8
2. Debattens kontekst	9
3. Teoretiske rammer	11
3.1 Retorikk	11
3.2 De retoriske bevismidlene	13
3.2.1 Ethos	13
3.2.2 Logos	15
3.2.3 Pathos	16
3.2.4 De retoriske bevismidlenes relevans for oppgaven	17
3.3 Topoi og Loci	17
3.3.1 Strukturelle topoi	17
3.3.2 Formale topoi	18
3.3.3 Innholdsmessige topoi (loci communes)	20
3.3.3.1 Formulariske loci communes	21
3.3.3.2 Argumentative loci communes	21
3.3.3.3 Historiske og kulturelle loci communes	22

3.4 Kairos og Aptum	23
3.4.1 Kairos	23
3.4.2 Aptum	24
3.5 Den retoriske situasjonen	24
3.5.1 Påtrengende problem	25
3.5.2 Retorisk publikum	26
3.5.3 Retoriske vilkår	27
3.5.4 Passende respons	28
3.5.5 Den retoriske situasjonens relevans i oppgaven	29
3.6 Offentlighet og opinionsdannelse	29
3.7 Tidligere forskning	31
4. Metodisk tilnærming	32
4.1 Redegjørelse for metode	32
4.2 Kvalitativ og kvantitativ metode – mesonivå	32
4.3 Nomotetisk vs. Ideografisk forskning	33
4.4 Innholdsanalyse	33
4.5 Tekstanalyse	34
4.5 Styrker og svakheter ved forskningsdesign og metode	35
4.6 Redegjørelse for Utvalg og presentasjon av materiale	37
4.6.1 Innsamling, kriterier, begrunne og diskutere	37
4.6.2 Søkestreng og tekstutvalg	37
5. Analyse	39
5.1 Kvantitativ innholdsanalyse	39
5.1.1 Innholdsanalyse av nyhetstekster	41
5.1.1.2 Vinkling og kildeutvalg	41
5.2.2 Innholdsanalyse av meningsbærende tekster	45
5.2.2.1 Vekting	45

5.2.2.2 Innholdsanalyse av argumenter i de meningsbærende tekstene	46
5.3 Retorisk tekstanalyse	47
5.3.1 Verdifull vannkraft i politisk klemme (Tom Nysted/Agder Energi)	48
5.3.1.1 Om teksten	48
5.3.1.2 Retorisk situasjon	49
5.3.1.3 Kairos	50
5.3.1.4 Logos-basert argumentasjon	51
5.3.1.5 Ethos-basert argumentasjon	53
5.3.1.6 Topos	55
5.3.1.7 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen	56
5.3.2 Sats på ren strøm til kontinentet (Miljøpartiet De Grønne)	58
5.3.2.1 Om teksten	58
5.3.2.2 Retorisk situasjon	59
5.3.2.3 Kairos	60
5.3.2.4 Argumentasjon	60
5.3.2.5 Topos/Loci	62
5.3.2.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen	63
5.3.3 Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer arts mangfoldet (Hogne Hongset)	64
5.3.3.1 Om teksten	64
5.3.3.2 Retorisk situasjon	65
5.3.3.3 Kairos	65
5.3.3.4 Argumentasjon	65
5.3.3.5 Topos/Loci	68
5.3.3.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen	70
5.3.4 Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie (Industri energi)	71
5.3.4.1 Om teksten	71
5.3.4.2 Retorisk situasjon	72

5.3.4.3 Kairos	73
5.3.4.4 Argumentasjon	73
5.3.4.5 Topos/Loci	77
5.3.4.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen	80
6. Oppsummering og drøfting	82
7. Konklusjon	85
7.1 Mediedekningen av debatten	85
7.2 Kjennetegn ved aktørenes retorikk	85
7.3 Tekstene som et svar på den retoriske situasjonen	86
7.4 Forslag til videre forskning	86
Litteraturliste	88
Vedlegg	89

1. Innledning

1.1 Aktualisering og formål

Vannkraften har hatt en sterk betydning for utviklingen av norsk industri, infrastruktur og velferd. Norsk tungindustri nyter i dag godt av gode rammevilkår for sitt energibehov, og kjemper en kontinuerlig kamp for å opprettholde disse rammevilkårene. På den andre siden står de offentlig eide kraftprodusentene som jobber for større inntekter, noe som igjen gir større utbytte til det offentlige. I dette ser vi en vedvarende debatt rundt politiske beslutninger knyttet til kraftbransjens og industriens rammevilkår. Debattens kjernesporsmål er om vi skal prioritere billig strøm til tungindustrien eller hente mest mulig inntekter til det offentlige fra kraftbransjen. Med dette som bakgrunn ønsker jeg å skrive en masteroppgave som undersøker denne debatten, og analyserer retorikken som de ulike aktørene i debatten bruker.

Den siden i debatten som ønsker å hente mest mulig inntekter til det offentlige fra kraftbransjen, ønsker blant annet at det skal bygges flere strømkabler til utlandet. Disse kablene kalles mellomlandskabler eller utenlandskabler, og det er denne spesifikke debatten denne oppgaven skal ta for seg. Ja-siden, de som ønsker å bygge mellomlandskabler kommer bla. med argumenter som at *“Vi har dessuten et stort og økende overskudd av vannkraft som kan eksporteres, uten at det går utover vår evne til å forsyne Norge. Vi har vannmagasiner og kraftverk som kan være batterier for sol- og vindsatsing i Storbritannia og på kontinentet.”* (Nysted, 2017).

Nei-siden derimot, argumenterer bla. med at vi ikke må selge arvesølvet vårt, og at bygging av mellomlandskabler vil føre til økte strømpriser. *Det vil merkes på strømregningen din. Det vil også svekke lønnsevnen der du jobber, enten det er i privat eller i offentlig sektor”* (Hongset, 2017).

Høsten 2017 var jeg seks uker i praksis hos Agder energi, hvor jeg fikk innsikt i noen kommunikasjonsmessige utfordringer som kraftbransjen står overfor. Denne debatten var en av dem. Jeg håper funnene i oppgaven kan ha interesse for Agder Energi men også for andre aktører i debatten, og for samfunnsaktører som har interesse av å få et dypere innblikk i retorikken og argumentasjonen som ulike aktører benytter seg av i den aktuelle debatten.

Alle aktører i en debatt bør være interessert i å få dypere innsikt i hvordan deres motdebattanter argumenterer, og hvordan deres egen argumentasjon fungerer. Dette er spesielt viktig i en bransje som angår alle, og som er politisk regulert, slik som kraftbransjen. Interessene i debatten er sterke, argumentene er mange, og det politiske aspektet er tydelig. Denne kompleksiteten gjør at kunnskap om debatten, argumentene og situasjonen til aktørene ikke bare er ønskelig for de berørte partene, men også nødvendig.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Temaet for denne oppgaven er retorikk i den offentlige samtalen, og jeg skal, som nevnt, gjennomføre en retorisk analyse av debatten rundt vannkraft og kraftbransjens og industriens rammevilkår. Et kjernebegrep i denne debatten er ”mellomlandskabler”. Dette betegner strømkabler fra Norge til utlandet, som brukes til import og eksport av strøm. Denne debatten blir videre presentert og kontekstualisert i kapittel to. Problemstillingen for oppgaven er: *“Hva kjennetegner mediedekningen og mediedebatten omkring mellomlandskabler og retorikken til de ulike aktørene i denne debatten? Hvordan er denne retorikken tilpasset de ulike aktørenes retoriske situasjon?”*

Grunnet oppgavens omfang, og for å kunne gå dypere inn i det skriftlige materialet, velger jeg å kun forholde meg til det skrevne ord. Dersom noen analyserte tekster bygger på, eller står i en sterk relasjon til materiale som ikke er skriftlig, vil dette tas med i betraktningen av hver enkelt tekst.

1.3 Teori og metode

Teorien som oppgaven bygger på, er i hovedsak retorisk teori, hvor Jens E. Kjeldsens bok “*Retorikk i vår tid*” (Kjeldsen, 2014), fungerer som primærlitteratur. I tillegg står Lloyd F. Bitzers artikkel “*The rhetorical situation*” fra (Bitzer, 1968) sentralt, noe oppgavens problemstilling viser. I tillegg til de overnevnte, er det teoretiske perspektivet for oppgaven supplert av andre forfattere som skriver om retorikk, samt perspektiver knyttet til offentlighet og opinionsdannelse.

Analysen for oppgaven er todelt. Først skal jeg gjøre en kvalitativ innholdsanalyse av et breddeutvalg på 48 tekster. Disse tekstene inneholder ordene mellomlandskabler eller utenlandskabler, og er hentet fra aviser på nett eller papir, i august og september 2017. Deretter skal jeg gjøre en retorisk tekstanalyse hvor jeg ser nærmere på fire av tekstene fra breddeutvalget. I innholdsanalysen vil jeg trekke ut interessante momenter knyttet til hvilken side av debatten tekstene er vektet mot, samt momenter knyttet til nyhetsdekningen av debatten og argumentene som brukes i de meningsbærende tekstene. I den retoriske tekstanalysen skal jeg gjøre en nærlesing av fire utvalgte tekster. I denne delen vil jeg, ut fra retorisk teori, beskrive og analysere argumentasjonen som blir ført, og vurdere denne i lys av den retoriske situasjonen de ulike aktørene står i.

1.4 Oppgavens struktur

Videre i denne oppgaven vil jeg først presentere og kontekstualisere debatten ytterligere. Deretter skal jeg redegjøre for, og presentere relevante teoretiske perspektiver og begreper. I metodekapittelet skal jeg redegjøre for hvordan jeg har gjort tekstutvalg for analysen, samt hvordan jeg har gått frem for å strukturere å gjennomføre analysen rent praktisk. Jeg vil også vise til noen generelle metodiske teorier rundt kvalitativ metode og rundt tekstanalyse, samt reflektere rundt metodens begrensninger og styrker.

Etter metodekapittelet vil jeg kort presentere analysematerialet, før jeg går inn i selve analysen. I analysen tar jeg hensyn til både aktør og retorikk, etter analysestrukturen som er beskrevet ovenfor.

Til sist i oppgaven vil jeg innta en normativ tilnærming hvor jeg kommenterer de ulike aktørenes retorikk i lys av deres retoriske situasjon, før jeg til sist gir en rask oppsummering og konklusjon av oppgaven som helhet.

2. Debattens kontekst

Som jeg skrev innledningsvis, har vannkraften spilt en viktig rolle i utviklingen av norsk industri, infrastruktur og velstand, og det pågår en kontinuerlig debatt omkring kraftbransjens og tungindustriens rammevilkår. Dette er spesielt knyttet til vannkraften, hvem som skal eie den, og hvordan den skal brukes. Skal vannkraften selges til utlandet mot profitt, eller skal vi beholde og forvalte den i Norge?

I den offentlige debatten om vannkraftnæringen, betrakter noen den som en selvstendig næring som skal skape verdier for sine eiere, altså det offentlige. Andre røster i debatten mener vannkraften skal være en innsatsfaktor for innenlands kraftintensiv industri.

Vannkraftens fremtidige posisjon har utviklet seg til en tvekamp mellom kraftnæringen og kraftintensiv industri, hvor industrien ser på billig norsk vannkraft som et virkemiddel til å opprettholde sin konkurransevne, mens kraftnæringen ser et betydelig potensiale i å videreutvikle eksportverdien i vannkraften. Et paradoks er at ingen av partene nødvendigvis er tjent med denne polariseringen, siden partene har mange felles interesser.

Denne overordnede debatten vil jeg kalle “debatten om vannkraftnæringen”, og den delen av debatten som er i mediene vil jeg kalle “mediedebatten om vannkraftnæringen”. Debatten har mange fasetter og går inn på både strømpriser, miljø, arbeidsplasser, industri, profitt, marked og utbygging av kraftverk og strømmnett. Hovedsakelig foregår debatten i mediene i form av leserinnlegg og kronikker, men også i form av redaksjonelt produsert innhold og til dels gjennom sosiale medier som eksempelvis Twitter. Mitt fokus vil være skrevne tekster i nyhets- og fagmediene, men det er viktig å ha i bakhodet at debatten er større og bredere enn

det jeg ser på. Den foregår også i flere andre kanaler og medier, som sosiale medier, fjernsyn og radio.

Min analyse vil dreie seg rundt én tematikk innenfor denne debatten, nemlig diskusjonen rundt bygging av strømkabler til utlandet, også kalt *mellomlandskabler* eller utenlandskabler. I dag finnes det strømkabler fra Norge til Sverige, Danmark, Finland, Russland og Nederland. Men det bygges og planlegges flere, og det foregår derfor en debatt rundt ytterligere tilknytning til det europeiske strømnettet, både sørover mot Tyskland og fastlandseuropa, og mot Storbritannia. Debatten rundt disse kablene handler både om et ja eller nei til å bygge dem, og om eierskap til disse kablene. I hovedsak vil jeg fokusere på argumentene for eller imot å bygge strømkabler til utlandet, og vil ikke legge like mye vekt på spørsmålene rundt et eventuelt eierskap til disse.

3. Teoretiske rammer

I en tekstanalyse som dette vil teori og analyse henge tett sammen. Teorien som blir presentert i dette kapitlet vil i stor grad også bli brukt som analytiske kategorier. Det innebærer at analysematerialet blir sett gjennom de ulike teoretiske brillene som fremkommer her.

Jens E. Kjeldsens bok ”*retorikk i vår tid*” (2014), vil være hovedkilden til det teoretiske i denne oppgaven, men vil selvsagt suppleres med andre kilder som skriver om retorikk. I tillegg vil jeg trekke inn noen teoretiske perspektiver rundt politikk, samt forholdet mellom medier og offentlighet.

3.1 Retorikk

Ordet retorikk kan referere til retorikken som et fagfelt/en teori, men også til en praksis. Med dette menes at man kan analysere noe som retorisk ved hjelp av retoriske begreper, men man kan også handle retorisk ved å bruke språket som et retorisk verktøy. Dette skillet har retorikken ført i mange år, og kan defineres med de latinske begrepene *rhetorica docens* (teori) og *rhetorica utens* (praksis). I dag snakker vi i tillegg om retorisk analyse eller kritikk som har fått uttrykket *rhetorica studens*. (Kjeldsen, 2014, s. 15-16)

Som fagfelt har retorikken en lang tradisjon. Grunnmuren i retorikken er fra antikken, hvor den ble teoretisert i større grad enn tidligere. Gjennom historien har de teoretiske perspektivene på retorikk utviklet seg, ulike elementer har blitt vektlagt til ulike tider, og nye elementer har kommet til. En diskusjon som lenge har vært sentral i synet på retorikk, har vi rundt hva som skal regnes som retorisk. Kjeldsen (2014, s. 16-17) viser her til ulike syn som at kun tale er retorisk, at skrift også regnes som retorisk, eller et bredere syn på det som også inkluderer eksempelvis bilder, bevegelse og berøring. Det er vanskelig å konkludere med at et syn er riktig og et annet er galt, men man kan konkludere med at det er en uenighet. Denne uenigheten viser at ingen ytringer er *apriori* retoriske, altså at de er retoriske i seg selv. Det er vår behandling av dem som gjør at vi vurderer noen ytringer som retoriske og andre som ikke retoriske (Kjeldsen, 2014. s. 16-17).

I tillegg er spørsmål om hvorvidt en ytring må være bevisst eller ikke for at det skal regnes som retorisk, eller om ukontrollerte lyder og bevegelser også kan være retoriske, er viktige for at vi skal kunne vite hva vi kan bruke et retorisk begrepsapparat på.

I diskusjonen rundt hva som regnes som retorisk og hva som ikke regnes som retorisk, vil jeg trekke frem begrepene *snever* og *bred persuasio*. Disse to begrepene representerer to oppfatninger av retorikk som enten “*avsenderens bevisste og hensiktsbestemte forsøk på å overtale versus oppfatningen av retorikk som påvirkning generelt*” (Kjeldsen, 2014, s. 18). Persuasio kommer fra det greske ordet “*persuadere*”, og er et ord vi kjenner igjen fra det engelske ordet “*to persuade*”. Det snakk om å overtale, overbevise eller påvirke andre. Oppfatningen av retorikk som bred persuasio vil, i motsetning til retorikk som snever persuasio, også innebære kommunikasjon som ikke er intensjonell eller persuasiv i streng forstand, men som likevel påvirker. Snever persuasio er likevel det mest tradisjonelle synet på retorikk, og er et syn vi tydelig kan se allerede i antikken, hvor den intensjonelle og argumentative påvirkningen i f. eks. rettstaler, stod i motsetning til drama og poesi. Aristoteles var blant annet klar i sitt skille mellom retorisk påvirkning og dramatisk påvirkning (Kjeldsen, 2014, s. 19).

I moderne tid er det videre utviklet egne teorier for hvordan bla. bilder kan være retoriske, samt hvordan ulike medier kan benyttes retorisk. Ulike medietoretikere, har også skrevet mye om hvordan nye medier og kommunikasjonsformer ikke bare påvirker hvordan noe blir kommunisert, men at det også påvirker selve budskapet. Hovedlinjene i dette er ikke nytt, og går eksempelvis tilbake til McLuhans “*The medium is the message*” fra 1964.

Selv om min analyse ikke går direkte inn på perspektivene som er presentert ovenfor, er det en viktig del av den teoretiske rammen som min oppgave står i, i tillegg til å være viktig for hvordan jeg forstår tekstene jeg skal analyserer. For å etablere en forståelse av hvordan jeg leser tekstene for analysens utvalg, er det derfor viktig å posisjonere meg selv i spørsmålet om snever og bred persuasio og hva jeg anser som retorisk. Jeg ser på retorikk som bred persuasio, noe som vil si at jeg oppfatter påvirkning generelt som retorisk, selv om påvirkningen ikke nødvendigvis er hensiktsmessig. I denne oppgaven analyserer jeg en del meningsbærende tekster som er skrevet i den klare hensikt å overbevise leseren sin. I tillegg

har analyserer jeg en del nyhetstekster som kanskje ikke er skrevet i den hensikt, men som kanskje likevel påvirker leseren.

3.2 De retoriske bevismidlene

Aristoteles så på retorikk og den retoriske evnen som “*evnen til i enhver sak å se hvilke muligheter vi har til å overtale*” (Kjeldsen, 2014, s. 32). De momentene som man bruker til å overtale, også kalt bevismidlene, ble av Aristoteles delt inn i to former, de ikke-fagtekniske (atekhnoi) og de faktekniske (entekhnoi) bevismidlene. De ikke-fagtekniske bevismidlene er de som ikke er en del av retorikkfaget, slik som statistikk, undersøkelser, meningsmålinger osv. Disse foreligger på forhånd, og er elementer som taleren kan benytte seg av, ved hjelp av de fagtekniske bevismidlene. De tre fagtekniske, eller de retoriske bevismidlene kalles *ethos*, *pathos* og *logos*. Disse kalles også for appellformer. (Kjeldsen, 2014, s. 32-33)

3.2.1 Ethos

Det finnes naturlig nok mye teori om ethos i og med at begrepet stammer tilbake til antikken, men vi kan kort fortalt si at ethos handler om talerens troverdighet.

I den antikke teorien rundt ethos finner vi to former for retorisk ethos; subjektivt ethos og objektivt ethos. Subjektivt ethos består av oppfattelsen av talerens personlige kvaliteter, altså (1) hans moralske karakter, (2) talerens velvilje overfor tilhørerne og (3) talerens forstandighet eller kompetanse. På gresk kalles disse for *arete*, *eunoia* og *fronesis*, og utgjør det vi kaller for de klassiske dimensjonene av ethos. Med objektivt ethos menes skildringer av menneskers karaktertrekk gjennom for eksempel beskrivelser eller etterligninger. I retorikken blir disse kalt for *descriptio* og *ethopoiia*. (Kjeldsen, 2014, s. 115-116)

Sofistene, som i antikken blant annet var kjent for å lære bort retorikk mot betaling, samt andre retorikere før Aristoteles så på ethos som et grep i talens innledning for å skape velvilje overfor tilhørerne. Aristoteles så annerledes på det, og gav gjennom *Retorikken* en detaljert redegjørelse for ethos som et retorisk bevismiddel, sammen med logos og pathos. Han mener

at ethos - talerens karakter - kommer i spill fordi det ofte er snakk om sannsynlighet, og dersom man ikke kan si noe med sikkerhet, kan talerens karakter være avgjørende for om vi stoler på budskapet eller ikke. (s. 116)

Talerens karakter gjør sin virkning når talen fremføres slik at den gjør taleren troverdig. Vi fester nemlig lettere og raskere tiltro til sympatiske personer. Det gjelder generelt og i alle situasjoner, men i fullt monn i saker hvor det ikke hersker visshet, men gis rom for tvil. Men dette må skje i talens løp, ikke gjennom en forutfattat mening om talerens egenskap.

(Aristoteles, *retorikken*, sitert i Kjeldsen, 2014, s. 116)

Cicero tar ethosbegrepet videre fra det aristoteliske synet, og trekker blant annet inn tilhørernes forutgående inntrykk av taleren. Ethos ble dermed noe som ikke bare skapes i talesituasjonen, men ble noe som skapes og utvikles før, under og etter en talesituasjon, og er da å regne som dynamisk snarere enn statisk. At ethos er dynamisk gjør også at vi setter vårt ethos på spill når vi uttaler oss. Dette blir ofte delt inn i tre former for ethos; innledende, avledet og endelig ethos som refererer til ethos før, under og etter en talesituasjon (Kjeldsen, 2014, s. 125).

I tillegg til de klassiske ethos-dimensjonene som taleren kan overbevise gjennom, moralsk karakter, velvilje overfor publikum og talerens kompetanse eller forstandighet, har det i moderne tid kommet en ny dimensjon i autensitet. Anders Johansen adresserer dette i boken *talerens troverdighet* (2008, s. 71), hvor han viser til situasjoner, spesielt innenfor politikken, hvor personer som fremstår personlige gjør det bra i debatter og i politiske valgkamper. Dersom en person forsøker å fylle en rolle som politiker og uten å fremstå som ekte og uten å fremstå om "seg selv", kan troverdigheten bli dårlig, peker Johansen på. Dette blir eksemplifisert med presidentvalget i USA i 2000 hvor George W. Bush vant over Al Gore. Selv om Gore var tydeligst i sin tale og sine argumenter, altså logos, ble Bush vinneren av autensitetskonkurransen, noe som styrket hans ethos. Å si at Bush vant valget på dette, blir ren spekulasjon, men det er sannsynlig at det var en medvirkende årsak til at han vant (Johansen, 2002, s. 71-76).

Avsenderens Ethos kan være avgjørende for å overbevise mottakeren. Kjeldsen (2014) viser til en studie av Carl I. Hovland og Walter Weiss hvor to grupper fikk utdelt en identisk artikkel om muligheten til å utvikle en atomdrevet ubåt. Den ene gruppen fikk vite at den var skrevet av en russisk avis, mens den andre gruppen fikk vite at den var fra forskeren som ledet gruppen som utviklet atombomben. Resultatet viste at 36% av de som fikk artikkelen med forskeren som kilde endret holdning, mens ikke en gang 1% av de som fikk opplyst at en russisk avis var kilden endret holdning. Selv om teksten var identisk, hadde avsenderne ulikt ethos, noe som påvirket artikkelens evne til å påvirke mottakeren (Kjeldsen, 2014, s. 118). Dette viser at selv om ethos handler om avsenderen, kan man definere ethos som *"den oppfatningen en mottaker har av en avsender på et bestemt tidspunkt"*. Dette er altså ikke noe som er fast, men det endrer seg.

I denne oppgaven vil det være naturlig å trekke inn avsenderens ethos fordi alle aktørene ønsker å overbevise lesere om sitt eget syn, og i denne påvirkningen kan avsenderens ethos være svært viktig. I og med at mottakeren tilskriver avsenderen et ethos, blir det her viktig å påpeke at jeg som forfatter av denne oppgaven vil kunne tilskrive en avsender et annet ethos enn hva andre mottakere vil gjøre. Likevel vil dette avledede ethoset som jeg tilskriver avsenderen bli konstruert gjennom teksten. Grunnlaget for hvilket ethos jeg tilskriver avsenderen vil dermed være likt for meg og for andre, selv om andre kan vurdere en avsenders ethos annerledes. Likevel er kanskje det viktigste med ethosperspektivet i denne oppgaven å se hvordan ethos blir brukt i argumentasjonen som blir ført, gjennom de ulike dimensjonene av ethos.

3.2.2 Logos

Logos som retorisk appellform spiller på rasjonalitet, og kan defineres som overbevisning gjennom *"selve det som sies (logos), når vi på basis av de overbevisende momenter i hvert enkelt tilfelle demonstrerer sannheten eller det som synes sådan."* Bruk av statistikk og undersøkelser kan inngå i dette (Kjeldsen, 2014, s. 33). Der ethos som appellform bruker avsenderens karakter og egenskaper for å overbevise, bruker logos som appellform fornuften og rasjonaliteten. Denne Overbevisningen skal skje gjennom saklige og gode argumenter.

Ethos og logos knyttet tett sammen. Aristoteles mente som nevnt at ethos skapes i talen. Gjennom de retoriske valgene som tas, argumentene som velges, måten de fremlegges på osv., mente Aristoteles at ethos skapes. Det vil altså si at han mente ethos skapes gjennom logos - gjennom "selve det som sies" (Kjeldsen, 2014, s. 33, 117).

3.2.3 Pathos

Kort fortalt kan vi si at bruk av pathos som retorisk bevismiddel handler om å appellere til mottakernes følelser, eller som Aristoteles skriver: "*Når taleren setter dem i en viss sinnsstemning*" (Kjeldsen, 2014, s.33).

Bruken av pathos-appell er sentral i mye offentlig retorikk, både gjennom måten et budskap uttrykkes, og gjennom hvordan man ønsker å overbevise mottakeren. For å komme med noen eksempler fra mediebildet i Norge de siste årene, kan jeg trekke frem Therese Johaug som på en pressekonferanse satt gråtkvalt og hevdet sin uskyld i dopingsaken hun senere ble utestengt for. Uttrykksmåten var preget av følelser, noe som smitter over på mottakerne. I en undersøkelse i etterkant svarte hele 78% at de "i ganske stor grad" eller "i svært stor grad" hadde tillit til Johaug (Rørtveit, T. & Berntsen, P. A., 2016)

Et annet eksempel på pathos-appell, er Hans Majestet Kong Haralds tale under hagefesten i slottsparken 1. September 2016 hvor han, som VG skrev, "*har rørt et helt folk*" (Langset, M. (2016)

Selv om det er Aristoteles som står bak mye av teorien rundt de retoriske bevismidlene, har også Cicero og romerne bidratt. Under romertiden ble disse tre appellformene satt i sammenheng med det som kalles de retoriske hovedfunksjoner. Logos brukes når man ønsker å belære, undervise eller opplyse, også kalt *docere*. Ethos brukes når man ønsker å vekke tillit og sympati, eller man ønsker å underholde. Dette kalles for *delectare*. Til sist har vi pathos som brukes når man ønsker å bevege, vekke eller engasjere, også kalt *movere*. Å vekke følelsene skjer først i den høyeste stilen som Cicero mente måtte til for å kunne påvirke, og denne ble brukt i alvorlige og viktige situasjoner. Likevel var Cicero klar på at en fullkommen taler behersker alle stilene og dermed beveger seg mellom stilene, mellom ethos, pathos og logos. (Kjeldsen, 2014, s. 35-36)

3.2.4 De retoriske bevismidlenes relevans for oppgaven

De retoriske bevismidlene vil det være naturlig å se på i denne oppgaven, som det er i de fleste retoriske analyser. Det vil være spesielt interessant å se om det finnes noe mønster i hvordan ulike aktører benytter seg av ulike retoriske bevismidler i sin argumentasjon, og om noen aktører skiller seg særlig ut. Eventuelle ulikheter og likheter i argumentasjonen på de ulike sidene av debatten, vil være en viktig del av oppgavens og analysens oppsummering.

3.3 Topoi og Loci

Overbevisning skjer alltid gjennom at man fra før av er enige om noe, og din argumentasjon må derfor gå ut ifra dette. I valgkampen foran et stortingsvalg, er man for eksempel enige om at Norge er et demokrati, og at flertallet bestemmer. Man er enige om premissene for valget, og vil ut ifra dette argumentere for at flere bør stemme på partiet man selv støtter. Dette "felles ståstedet" man møter en samtalepartner eller en mottaker av en uttalelse på, kalles for topos, eller locus (topoi og loci i flertall), som på gresk og latin betyr "sted".

Topos-begrepet kan være vanskelig å definere, spesielt siden det har blitt brukt forskjellig opp gjennom historien. På tross av dette er det vanlig å dele topos inn i tre former:

- "(1) Strukturelle Topoi, som er en form for mentale kart, lister eller skjemaer som dirigerer en talers søken etter materiale og argumenter,*
- (2) formale topoi er en form for grunnleggende argumenter eller formelle tenkemåter som ligger til grunn for konkrete argumenter og*
- (3) de innholdsmessige topoi som er forskjellige former for faste uttrykk, argumenter og tenkemåter."*

(Kjeldsen, 2014, s. 151-152)

3.3.1 Strukturelle topoi

Kjeldsen (2014) viser til Quintilians *Institutio Oratoria* som sammenligner en retorikers søken etter argumenter med en jeger som er på jakt etter et bestemt dyr. Uten å vite hvor noe om

dyrets tilholdssted, er det vanskelig å finne dyret. på samme måte mener han vi ikke finner de rette argumentene dersom vi ikke vet hvor vi skal lete etter dem. (Kjeldsen, 2014, s. 152)

Strukturelt topos er altså et slags mentalt sted hvor man kan finne synspunkter og argumenter man kan bruke for å overtale andre. Som mennesker danner vi mentale kart, lister og andre strukturer som hjelper oss å finne disse argumentene. Selv om noe av teorien rundt strukturelle topoi kommer fra Aristoteles, er det de romerske retorikerne som har kommet med mest teori rundt dette. Romerne kalte det for loci, som også betyr sted, og som vi kan kjenne igjen fra det norske ordet "lokalisere". (Kjeldsen, 2014, s. 152)

Stedene man kan gå til for å finne overbevisende argumenter kan være knyttet både til person og sak. Man kan se på personlighet, oppvekst, yrke, livshistorie osv for å finne argumenter. Når det gjelder saken kan man, som Quintilian viser til, stille vanlige spørsmål som hvem, hva, hvor, med hvilke hjelpemidler, hvorfor, hvordan og når, for å argumentere for din sak. Både argumenter knyttet til person og til sak er for eksempel vanlig i rettssalen. (Kjeldsen, 2014, s.152-154.)

Den toposke tankemåten er også sentral i mediene, og her kalles den ofte for *medietopoi*. Både medieforskere og journalister går ofte til de samme stedene for å besvare spørsmål. For forskerne skjer det gjennom hva og hvordan man analyserer mediene, og for journalister kan man se strukturelle topoi gjennom teksters utforming, og gjennom nyhetskriterier. Dette kan ses på som steder hvor journalister går, både for å finne saker, men også for å strukturere tekst, (Kjeldsen, 2014, s. 155-156). I denne oppgaven vil jeg i hovedsak trekke frem strukturelt topos som en måte å strukturere tekster på.

3.3.2 Formale topoi

Ved hjelp av strukturelle topoi søker man ikke direkte etter argumenter, men heller etter argumentenes grunnlag og premisser. Disse må settes inn i en logisk sammenheng til talerens påstand. Her er det topoi som binder talerens påstand med begrunnelsen for påstanden. Kjeldsen (2014, s. 157) eksemplifiserer dette med et argument om at Norge ikke bør bli med i EU fordi EU er udemokratisk, og han stiller argumentasjonen opp slik:

Påstanden: Norge bør ikke melde seg inn i EU

Begrunnelsen: EU er udemokratisk

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Det som velges (demokratisk) av flertallet, er mer verdt enn det som velges (udemokratisk) av mindretallet.

(Kjeldsen, 2014, s 157)

Mye av dette har vi fra Aristoteles, som i tillegg til å skrive om strukturelle topoi, som han kalte spesifikke topoi, skrev om formale topoi. formale topoi minner mye om logikken og er dermed tett knyttet til det retoriske bevismidlet *logos*. Det handler om hvordan man på en rasjonell måte binder sammen ulike elementer i et argument. Her finnes det ulike felles teknikker, og noen underliggende generelle retoriske og "logiske" strukturer som alle argumenter består av. Et eksempel som Aristoteles viser til er toposet om "det mulige". Dette toposet innebærer at dersom en av to like ting er mulig, så er det andre også mulig. (kjeldsen, 2014, s. 157-158)

Som eksemplet viser, er det altså noen allmenne synspunkter, grunnleggende premisser, holdninger, verdier etc, som mennesker deler, som ligger bak retoriske argumenter. Aristoteles nevner mange ulike topoi, men trekker frem tre formale grunntopoi; mulig/ikke mulig, har skjedd/vil skje og større/mindre.

Mulig/ikke mulig inneholder for eksempel en argumentasjonsrekke som sier at hvis en av to ensartede ting er mulig, så er det andre også mulig. En annen argumentasjonsrekke er at hvis det vanskeligste av to ting er mulig, så er den enkleste tingen også mulig. Og til sist en argumentasjonsrekke som sier at hvis en hel art hører til det mulige, gjør den underordnede klassen også det. (Kjeldsen, 2014, s. 159)

Grunntoposet har skjedd/vil skje inneholder argumenter som hvis noe som var mindre sannsynlig har funnet sted, så har det som var mer sannsynlig sannsynligvis sikkert også funnet sted. Et annet argument er hvis det som vanligvis skjer sist, allerede har skjedd, må også det som vanligvis skjer først allerede ha skjedd. Et tredje argument er at hvis en person har vært i stand til å gjøre noe og har hatt vilje til det, har han gjort det. Til sist nevner

Aristoteles et argument om at hvis noe har skjedd, som skjer med henblikk på noe annet, er det sannsynlig at dette annet også vil skje. (Kjeldsen, 2014, s. 159)

Den tredje grunnleggende toposen som blir nevnt er større/mindre. Dette handler om at et gode kan være større eller mindre enn et annet gode, og at noe kan ha større nytte enn noe annet. Noen argumentasjonsmønstre innenfor denne grunntoposen er for eksempel at hvis det største i en klasse overgår det største i en annen klasse, vil sannsynligvis den første klassen overgå den andre klassen. Dette gjelder også motsatt med den største klassen før det største i klassen. Et annet argumentasjonsmønster er at det sjeldne er mer verdt enn det som forekommer rikelig., og et tredje argumentasjonsmønster det at det som forstandige menn har vurdert som et stort gode, det må nødvendigvis være det. (Kjeldsen, 2014, 2. 156-160)

3.3.3 Innholdsmessige topoi (loci communes)

Til å begynne med var topoi først og fremst til bruk i å undersøke saker og finne gode argumenter, men som begrep betegner topoi også faste uttrykk og fraser som innledninger, høflighetsfraser, faste grunnsynspunkter, uttrykksmåter og klisjeer. Dette kalles innholdsmessige topoi, eller loci communes. Utover det nevnte betegner innholdsmessige topoi også faste standardargumenter og allment aksepterte sannheter og overbevisninger. (Kjeldsen, 2014, s. 160)

I boken *retorikk i vår tid* skriver Jens E. Kjeldsen (2014, s. 161) at vi kan skille mellom minst tre grupper av innholdsmessige topoi. Den første gruppen er vanlige uttrykk som brukes omtrent ordrett i visse situasjoner eller på visse plasser i en tale (som f.eks. i innledningen). Disse kan kalles for *formulariske loci communes*, og finnes også i litteraturen hvor de kalles litterære loci.

Den andre gruppen innholdsmessige topoi er faste grunnsynspunkter. Disse ser vi ofte uttrykt som maksimer, senteser eller ordspråk. Disse kalles ofte for *argumentative loci communes* fordi disse faste uttrykkene og formuleringene ofte inneholder synspunkter som fungerer som premisser i argumenter. (Kjeldsen, 2014, s. 163-164)

Den tredje gruppen av innholdsmessige topoi består av temaer og motiver som dominerer ulike samfunn, kulturer og ulike historiske perioder. Dette kalles derfor for *historiske og kulturelle loci communes*. Disse fremkommer ikke nødvendigvis som faste uttrykk, men kan også være ofte en form for livsprinsipper. (Kjeldsen, 2014, s. 165-166)

3.3.3.1 Formulariske loci communes

Som nevnt består formulariske loci communes av vanlige uttrykk som ofte brukes ordrett i visse situasjoner eller i visse deler av en tale. Vi kan eksempelvis snakke om innledningsloci og avslutningsloci. Innledningsvis vil man for eksempel gi mottakeren en grunn til å lese eller høre hele talen gjennom å fange oppmerksomheten og vinne mottakernes velvilje. Sistnevnte kan for eksempel gjøres gjennom det som kalles beskjedenhetsloci, som er faste fraser som viser ydmykhet eller fryktsomhet overfor tilhørerne og oppgaven med å tale. Andre former for innledningsloci er å fortelle hvorfor sitt verk er unikt, eller gjennom å dedikere verket til noen. En motvekt til slike beskjedenhetsloci er loci som sier at dersom man har viten, har man også plikt til å utbre den. (Kjeldsen, 2014, s. 161-163)

Avslutningsloci, eller conclusio var også vanlig, spesielt i antikken. I en avslutning av en juridisk eller politisk tale skulle man oppsummere poengene sine og appellere til følelsene. Gjennom dette skulle mottakerne bevegges slik at de inntok visse holdninger, eller utførte visse handlinger. Dette kan gjøres på ulike måter, og opp gjennom historien, har ulike avslutningsloci preget retorikken, spesielt i den juridiske og politiske sfære. I dag kan vi se både innledningsloci og avslutningsloci av ulike slag, avhengig av situasjonen det er snakk om. (Kjeldsen, 2014, s. 161-163)

3.3.3.2 Argumentative loci communes

I Kjeldsen (2014, s. 163) blir argumentative loci communes presentert som "*Ferdige - ofte ferdig utformede og uttrykte - standardargumenter og premisser som en taler kan bruke for å overbevise eller motbevise noe.*"

Noen kaller dette for innholdsloci, men Kjeldsen argumenter for at disse er argumentative fordi de støtter argumentasjonen, og fordi de kan fungere som premisser i argumenter i kraft av å være allmenngyldige. (Kjeldsen, 2014, s. 163-164)

Eksempelvis kan argumentative loci brukes for og imot det å feste lit til mistanker. Noen sier "*man skal ikke tro på alt man hører*", og andre sier "*ingen røyk uten ild*". Alle loci kan, ifølge Kjeldsen (2014), møtes med et motstridende loci, også kalt *anti-loci*.

Det er viktig å huske på at et argumentativt loci kun fungerer som et premiss og som argumentasjon, i den grad de uttrykker verdier eller synspunkter man deler. På bakgrunn av dette ser vi ofte at argumentative loci communes kommer fra kulturelle eller religiøse skrifter, som bibelsitater som "*alt har sin tid*". Jens Stoltenberg sa dette på Arbeiderpartiets landsmøte i 2002, hvor han appellerte til å legge en personstrid til side. Dette fungerte da som et kort, siterbart argument som også uttrykker en allmenn verdi.

(Kjeldsen, 2014, s. 163-165)

3.3.3.3 Historiske og kulturelle loci communes

Temaer, synspunkter, allmenne verdier osv. forandres over tid, og vi kan se at det til ulike tider finnes ulike loci. Historiske loci communes er noe som gjelder i en tidsalder. Det er altså snakk om temaer, motiver, synspunkter, verdier osv. som er typiske i en historisk periode. Mange av disse kommer fra litteraturen og poesien. I romantikken ser vi for eksempel detaljerte beskrivelser av hvor vakker naturen er, og gjennom omtrent hele verdenshistorien kan vi finne ulike beskrivelser av kjærlighet. Kulturelle loci kan vi forstå som det samme som historiske loci, bare at det er temaer, motiver, verdier, synspunkter osv. som deles innenfor en kultur. (Kjeldsen, 2014, s. 165-166)

Et eksempel på et historisk locus som med jevne mellomrom vender tilbake, har vi i ideen om nåtidens forfall, eller tidsklagen. Uttrykk som "alt var bedre før" og "da jeg var ung..." er eksempler på dette, hvor man ofte klager over f.eks. nåtidens moral, og viser til hvordan det var før. (Kjeldsen, 2014, s. 167-168)

I denne oppgaven vil teorien rundt *topoi* og *loci* være svært sentral. I analysen vil jeg forsøke å identifisere hvor de ulike aktørene henter sin argumentasjon, hvor de forsøker å møte leseren, og på grunnlag av hvilke *topos* de bygger sin argumentasjon. Et interessant moment vil da være å se om det er noen klare forskjeller mellom ulike aktører, og mellom de ulike sidene i debatten.

3.4 Kairos og Aptum

3.4.1 Kairos

Kairos er et gresk ord som brukes om det rette øyeblikket til å si noe. I retorisk kommunikasjon kan det i mange tilfeller være av avgjørende betydning både å finne det rette øyeblikket til å tale, og å utnytte det. Med begrepet *kairos* er det altså ikke bare av betydning *hva* som blir sagt, men også *når* det blir sagt (Kjeldsen, 2014, s. 69).

I boken *I retorikkens hage fra 1995*, skriver Øivind Andersen (1995, s. 22) at “*Kairos foreligger når tiden er inne til noe, og kairos er noe som ting - både ord og handlinger - kan ha i forhold til en situasjon*”. Kjeldsen (2014, s. 70) viser til Andersen (1997, s. 26) som skriver at *kairos* er en “*anledning for taleren til å utfolde seg selv, til å vise hvor dyktig han er til å tale*”. *Kairos*begrepet brukes også om de retoriske mulighetene som finnes i en situasjon (Kjeldsen, 2014, s. 69). Miljøvernorganisasjoner som kommer raskt på banen i forbindelse med forsøpling av havet, eller humorister som lager satire av saker i nyhetsbildet er eksempler på utnyttelse av *kairos*. En sarkastisk spøk om en nyhetssak er ikke like morsom to uker etter at saken var fremme i nyhetsbildet, fordi øyeblikket er over.

Helt fra Platons dialog *Fidarios*, viser Sokrates at situasjonsfornemmelse er viktig for en god retoriker. Han skriver at et menneske ikke er en fullendt taler før han har “*lært å se i hvilke situasjoner det er på sin plass, og i hvilke ikke, å tale kort eller følelsesfullt eller energisk*”. Dette peker på to sentrale elementer. Fornemmelsen for det rette øyeblikket (*kairos*), og fornemmelsen for et passende forhold mellom ulike elementer i en talesituasjon, noe som kalles for *Aptum*. (Kjeldsen, 2014, s. 70)

3.4.2 Aptum

Direkte oversatt betyr det greske ordet *aptum* “det som sømmer seg” eller “det som passer seg”. I retorikken deler man dette opp i indre og ytre aptum, hvor indre aptum vil si at det bør være et passende forhold mellom de ulike delene i en tale, og ytre aptum at det bør være et passende forhold mellom talere, emnet og situasjonen. (Kjeldsen, 2014, s.71)

Både ytre og indre aptum deles ofte inn i fem deler, som utgjør det eksterne pentagrammet og det interne pentagrammet. Disse fem delene bør alle stå i et passende forhold til hverandre for at ytringen skal være mest mulig passende og virkningsfull. Disse fem elementene er utledet av Ciceros fem konstanter som han mente alltid var tilstede i en retorisk situasjon. (Kjeldsen, 2014, s. 71-73).

De eksterne pentagrammet består av *avsenderen, saken, uttrykksmåten, mottakeren og de konkrete omstendighetene*. Det interne pentagrammet består av *saken, innholdet, organiseringen, uttrykksmåten og presentasjonen* (Kjeldsen, 2014, s. 72-76).

I denne oppgaven har jeg valgt å ikke vektlegge aptum i særlig stor grad. Aptum er et svært vidt begrep, og jeg tror dermed at de andre begrepene vil bidra mer til å fokusere analysen.

3.5 Den retoriske situasjonen

Som mennesker må vi hele tiden tilpasse oss til omgivelsene og den situasjonen vi er i. Går vi i byen om vinteren er det kanskje varmekabler og bar bakke i mange gater, men kommer det et isete parti må vi tilpasse oss omgivelsene, slik at vi holder oss på beina. Vi responderer på situasjonen. slike situasjonelle endringer er vi mennesker ganske gode til, men vi tilpasser oss også endringer i det sosiale og mentale.

Retoriske ytringer kan også ses på som forsøk på å tilpasse seg omgivelsene, eller respondere på en situasjon, noe Lloyd F. Bitzer adresserer i artikkelen "The rhetorical situation" fra 1968. I denne artikkelen skriver Bitzer at *"It is clear that situations are not always accompanied by*

discourse. Nor should we assume that a rhetorical address gives existence to the situation; on the contrary, it is the situation which calls the discourse into existence." (Bitzer, 1968, s. 2).

Med dette mener Bitzer at det er situasjonen i seg selv som får frem det som blir sagt, og at det ikke er ytringen som skaper situasjonen.

Videre sammenligner Bitzer forholdet mellom en retorisk situasjon og en retorisk ytring med forholdet mellom et spørsmål og et svar. Det vil si at en retorisk ytring blir til som svar på et situasjon, slik et svar kommer som respons til et spørsmål. Et spørsmål må være stilt for at et svar skal komme, på samme måte som en retorisk situasjon må finnes for at en retorisk ytring skal komme. Videre i sammenligningen poengterer han at noen spørsmål forblir ubesvarte, slik som også noen retoriske situasjoner går forbi uten en retorisk respons. Videre skriver han at en situasjon er retorisk fordi den inviterer til en respons som passer til situasjonen, og at denne responsen er retorisk når den gir, eller søker å gi et svar på den invitasjonen som situasjonen fremstiller. (Bitzer, 1968, s. 5-6) Med dette viser Bitzer hva som gjør en ytring retorisk, men kanskje like viktig, hva som gjør en ytring til å ikke være retorisk.

Bitzer peker på tre elementer som er tilstede i en retorisk situasjon: *Exigence*, *audience* og *constrains* (Bitzer, 1968, s.6). Dette har blitt oversatt som *det påtrengende problemet* (Exigence), *publikum* (audience) og *de retoriske vilkår* (constrains). Retorikkforskeren Jens E. Kjeldsen anser det påtrengende problemet som mest sentrale av disse elementene, fordi det er en forutsetning for selve situasjonen (Kjeldsen, 2014, s. 79-80).

3.5.1 Påtrengende problem

Uten problemer og uenigheter, ville det heller ikke vært behov for endring og tilpasning, noe som hadde gjort at man heller ikke kunne skape endring gjennom kommunikasjon. Problemer og uenigheter kan dermed ses på som nærmest et premiss for retorikken. Når Bitzer skriver om det påtrengende problem knyttet til den retoriske situasjonen, skriver han at "Any exigence is an imperfection marked by urgency; it is a defect, an obstacle, something waiting to be done, a thing which is other than it should be" (Bitzer, 1968, s. 6). Jens E. Kjeldsen oversetter dette med at et påtrengende problem er "en ufullkommenhet som presser seg på.

Det er en feil, en hindring, noe som venter på å bli gjort, noe som ikke er som det burde være" (Kjeldsen, 2014, s. 81)

Kjeldsen påpeker at et retorisk problem ikke nødvendigvis må være noe negativt. Det kan også være en situasjon med en utfordring eller en forventning som er positiv (Kjeldsen, 2014, s.81). En skiløper som vinner et løp, er for eksempel forventet å avgi et intervju etter målgang, hvor løpet hvor han forteller om løpet og hvordan det var å vinne. Dette kan ses på som et retorisk problem, som etter intervjuet er løst.

Nå vi snakker om det retoriske problemer, er det viktig å skille mellom det som er problemer generelt, og de som er retoriske. Dersom problemet ikke kan modifieres eller løses retorisk, er det heller ikke snakk om retoriske problemer. Problemer som kun kan modifieres eller løses med andre midler enn kommunikasjon er heller ikke retoriske. Et retorisk påtrengende problem krever altså at situasjonen kan endres til det bedre og at endringen krever eller inviterer til kommunikasjon. (Bitzer, 1968, s. 6-7)

Bitzer skriver at et retorisk påtrengende problem består av to elementer. Et faktisk forhold og relasjon til en interesse. Et faktisk forhold vil si at det er noe fysisk eller mentalt som eksisterer uavhengig av en selv. Interesse vil si at noen har interesse av å endre de faktiske forholdene (Kjeldsen, 2014, s. 82). Dersom oppkjørselen din er nedsnødd, er det et faktisk forhold og om du vil få bort snøen, er det en interesse. Hvis du deretter spør noen om de kan måke oppkjørselen, vil det være en retorisk respons på det påtrengende problemet.

3.5.2 Retorisk publikum

En retorisk situasjon krever også et publikum, og Bitzer skriver at det retoriske publikum "... consist only of those persons who are capable of being influenced by discourse and of being mediators of change". Han underskriver også at man selv kan være retorisk publikum. (Bitzer, 1968, s. 7)

En taler vil alltid søke å skape enighet mellom seg selv og publikum om både de faktiske forholdene og interessen. Her kan det tegnes opp fire tenkelige situasjoner. (1) Det kan være

enighet om både problemet og interessen. (2) Det kan være enighet om problemet, men uenighet om interessen. (3) Det kan være uenighet om problemet, men enighet om interessen, og (4) det kan være uenighet både om problemet og interesse. (Kjeldsen, 2014, s. 84)

Hvor lydhøre publikum er overfor det påtrengende problemet, avhenger av flere faktorer. Graden av interesse for å løse problemet er en faktor, hvilke muligheter tilhøreren har til å løse problemet er en annen faktor. Graden av risiko tilhøreren har ved å bidra til å løse problem, samt følelse av plikt og forventninger er andre faktorer som påvirker publikums lydhørhet. I tillegg er publikum ofte mer lydhør overfor problemet det som han har sikker kunnskap til å løse problemet, samt ofte høyere lydhørhet dersom problemet krever umiddelbar handling. (Kjeldsen, 2014, s. 85-86)

Retoriske problemer er ofte komplekse, noe som kan gjøre det vanskelig å adressere sitt retoriske publikum på riktig måte, og som kan gjøre det vanskelig for det retoriske publikummet å vite hvilken handling som er rett. Bitzer (1968, s. 12) nevner flere potensielle faktorer som kan føre til vanskeligheter. En retorisk situasjon kan for eksempel ha flere retoriske problemer, og disse ulike problemene kan gå mot hverandre. Videre kan to eller flere retoriske situasjoner konkurrere om vår oppmerksomhet, noe som ofte er tilfellet i politikken, og spesielt politiske debatter. I tillegg skriver Bitzer at personene som er retorisk publikum for situasjon A, også kan være retorisk publikum for situasjon B, C og D. (Bitzer 1968, s. 12)

Som retorisk publikum, spesielt i politiske saker, er man altså ofte publikum for flere retoriske situasjoner samtidig. Dette kan vanskeliggjøre rollen som retorisk publikum, men gjør det også vanskelig for de som, gjennom retorikk, forsøker å få sitt publikum i handling.

3.5.3 Retoriske vilkår

Jens Kjeldsen skriver at *"De retoriske vilkårene er de muligheter og begrensninger som enhver taler må forholde seg til"* (Kjeldsen, 2014, s. 86). Den retoriske situasjonen setter altså rammer for hvordan man kan reagere og hvilke rammer og vilkår man jobber innenfor, og kan benytte. Bitzer kaller dette for *"constrains"*, som kan oversettes med begrensninger.

Noen eksempler på slike begrensninger som Bitzer nevner er personer, hendelser, ting, relasjoner, tro, holdninger, dokumenter, fakta, tradisjoner, interesser, motiver osv. (Bitzer, 1968, s. 8).

De retoriske vilkår kan deles inn i det vi på norsk kaller ikke-fagtekniske vilkår og fagtekniske (retoriske) vilkår, i likhet med Aristoteles' inndeling i fagtekniske og ikke-fagtekniske bevismidler. De ikke-fagtekniske vilkårene er de ikke-retoriske vilkårene, og dette er noe taleren sjelden kan endre på, og som han dermed må forholde seg til. Eksempler på dette kan være personer, hendelser, gjenstander, relasjoner osv. De fagtekniske eller retoriske vilkårene, er de som styres av taleren og som han bringer inn i situasjonen. Talerens karakter og personlighet, rasjonelle bevismidler, og emosjonelle appeller er eksempler på disse vilkårene. Dette kan knyttes tett opp mot de retoriske bevismidlene ethos, logos og pathos.(Bitzer, 1968, s. 8) (Kjeldsen, 2014, s. 87)

I tillegg til de fagtekniske og ikke-fagtekniske vilkårene, har vi fysiske, kulturelle og psykiske vilkår. Fysiske vilkår, også kalt tekniske vilkår, kan f.eks. bestå av begrensninger i et medium. Kulturelle og psykiske vilkår kan f.eks. bestå av holdninger hos publikum, eller andre kulturelle eller psykiske begrensninger eller muligheter i situasjonen. Både publikum og taleren er en del av situasjonen, og taleren må søke å identifisere og utnytte vilkårene, slik at publikum kan påvirkes og det retoriske problemet kan løses. (Kjeldsen, 2014, s. 87)

3.5.4 Passende respons

En retorisk situasjon inviterer ikke bare til en hvilken som helst respons, men den inviterer til en passende respons som passer til situasjonen Bitzer eksemplifiserer dette med Abraham Lincolns tale "the gettysburg address", som ble holdt i forbindelse med den amerikanske borgerkrigen. Bitzer viser forholdet mellom responsen og situasjonen gjennom å invitere oss til å se for oss denne talen helt separert fra situasjonen, og sier at talen da omtrent ville vært som poesi å regne. Situasjonen den kom i gjør likevel at talen fremdeles i dag har en retorisk betydning, bla. fordi mange av de samme vilkårene i situasjonen finnes i situasjoner også i dag. (Bitzer, 1968, s. 9-10)

Et annet eksempel Bitzer kommer med for å eksemplifisere en passende respons, er en situasjon hvor flere store hendelser skjer, som hver for seg krever en respons. Dersom USAs president i en slik situasjon går på talerstolen forteller han om sin oppvekst på en gård i Texas, ville han blitt kritisert for sin retorikk fordi han ikke tok opp de viktige hendelsene som preget samfunnet, og talen ville derfor blitt sett på som ikke passende for den situasjonen som gjaldt. (Bitzer, 1968, s. 10)

Det kan være vanskelig å vite hva som er en passende respons i en retorisk situasjon, men Bitzer skriver at en passende respons ”... meets the requirements established by the situation”. I en situasjon kan det altså foreskrives og forventes en viss respons, men det er ikke dermed gitt at taleren leser disse forventningene riktig, eller retter seg etter dem. (Bitzer, 1968, s. 10)

3.5.5 Den retoriske situasjonens relevans i oppgaven

Den retoriske situasjonen står sentralt i denne oppgaven, noe som også fremkommer av problemstillingen. Selv om utvalget er hentet ut fra perioden rundt valget, er det naturlig å tenke at de ulike aktørene i debatten vil definere det påtrengende problemet annerledes, og at de dermed står i ulike retoriske situasjoner. Selv om det vil være umulig for meg å vite hvordan de ulike aktørene har definert det påtrengende problemet – hvis de i det hele tatt har det – vil jeg ut fra den politiske situasjonen og aktørenes ståsted forsøke å gi en god beskrivelse av slik det er sannsynlig at det er definert. Disse ulike påtrengende problemene krever dermed ulike retoriske responser som kan få det retoriske publikum til å handle. I noen tilfeller vil også det retoriske publikum defineres ulikt, for eksempel ut mot velgere eller ut mot en kommende regjering og andre beslutningstakere. I den retoriske tekstanalysen vil jeg trekke inn dette, og vurdere hvordan de ulike tekstene passer inn i den retoriske situasjonen aktørene står i.

3.6 Offentlighet og opinionsdannelse

I en oppgave som dette, som skal analysere tekster i en offentlig mediedebatt, er det naturlig å ha i bakhodet hvilken posisjon mediene har i det offentlige ordskiftet og i samfunnet for

øvrig. Boken *Allmenningen – Historien om norsk offentlighet* (Gripsrud, 2017) tar for seg offentlighetens historie i Norge. Her vises det blant annet til en begrunnelse for ytringsfriheten i Norges grunnlov, slik den fremkommer av ytringsfrihetskommisjonens innstilling fra 1999.

”I demokratiprinsippet ligger at det må være offentlighet omkring de viktigste samfunnsprosesser, og forut for valg og viktige beslutninger må det finne sted en fri meningsutveksling. De kommunikative og deliberative aspekt ved demokratiet er like viktig som de demokratiske beslutningsprosedyrer...” (Gripsrud, 2017, ss. 30-31)

Selv om ulike filosofer og teoretikere er uenige om hvilken rolle offentligheten og ”folk flest” bør ha i demokratiet, er det åpenbart at forbindelsen mellom ytringsfrihet, informasjonsfrihet og demokrati er sterk.

Pressen er ofte blitt kalt ”den fjerde statsmakt”. Dette er fordi pressen er en arena for den allmenne offentlige samtalen, og på den måten komplementerer Montesquieus tredelte maktfordelingsprinsipp mellom lovgivende, dømmende og utøvende makt. Selv om pressen kalles ”den fjerde statsmakt”, er det naturlig å spørre seg hvilken makt pressen egentlig har i offentlig opinionsdannelse og ikke minst i forbindelse med politiske avgjørelser – og her strides de lærde. Ulike studier, blant annet statsvitenskapelige studier, samt forskning på det som kalles ”*public opinion*” har i mange tilfeller gitt motstridende resultater. Gripsrud (2017, s. 35) viser til en stor undersøkelse fra 2016 som konkluderer med at det er vanskelig å fastslå noen klar årsakssammenheng mellom den dominerende oppfatningen på meningsmålinger og det politiske utfallet (Gripsrud, 2017, ss. 34-35). Dette kan selvsagt variere fra sak til sak, men det gir likevel noen interessante perspektiver på mediens rolle i politikken.

En innstilling til Stortinget om makt og demokrati fra 2005 tar blant annet for seg mediens funksjon og mediens påvirkningskraft. I denne innstillingen står det om mediens funksjon at:

“Regjeringen viser til at mediene utøver en kanalvokterfunksjon i den forstand at de påvirker hva som skal bringes fram for offentligheten. I en stadig mer komplisert og spesialisert

verden der tilgangen på informasjon etter hvert er nærmest grenseløs, er vi helt avhengige av institusjoner som kan sortere, velge ut og presentere et utvalg av informasjon på en måte som er relevant og forståelig. På den andre siden ligger det betydelig makt i en slik kanalvokterfunksjon.” (Innst. S. nr. 252, 2004-2005 s. 52)

Videre skriver de følgende om mediernes påvirkningskraft:

“Mediene kan påvirke befolkningens holdninger både gjennom å øke oppmerksomheten om visse saker og gjennom den vinklingen mediene velger å gi disse sakene.” (Innst. S. nr. 252, 2004-2005 s.53)

“Det er grunn til å tro at mediene påvirker befolkningens holdninger. Samtidig er det klart at den offentlige meningsdannelsen skjer i et komplisert samspill mellom mange aktører - et spill som verken mediene eller de andre aktørene i samfunnsdebatten har full kontroll over. Dessuten vil publikum ikke motta medieinntrykk passivt, men bearbeide disse aktivt på bakgrunn av personlige erfaringer, kunnskaper og verdier.” (Innst. S. nr. 252, 2004-2005 s.53)

3.7 Tidligere forskning

Det er gjort mye forskning på norsk vannkraft, både gjennom ulike forskningsprosjekter og gjennom oppgaver og avhandlinger på ulike nivåer. Gjennom søk på dette, har jeg funnet ut at denne forskningen som oftest dreier seg rundt økonomi, miljø eller teknologi. I mine søk har jeg ikke funnet noe forskning som tar for seg retorikken som blir brukt i debatten om vannkraftnæringen, eller kommunikasjonen rundt dette generelt. Dette oppfatter jeg som overraskende, siden vannkraften har spilt, og fremdeles spiller, en viktig rolle for norsk industri og økonomi, og dermed også er et sentralt tema i politiske spørsmål. Jeg håper dermed at denne oppgaven kan gi noen interessante funn rundt den retorikken som blir brukt i debatten om vannkraftnæringen, og at den kan skape interesse for ytterligere forskning på temaet.

4. Metodisk tilnærming

4.1 Redegjørelse for metode

Denne oppgavens analysedel blir gjennomført ved hjelp av en todelt metode. Gjennom søk i Atekst har jeg gjort et utvalg av 48 tekster som jeg skal bruke i en innholdsanalyse. Fra dette breddeutvalget har jeg valgt ut 4 tekster til nærlesing. Her vil jeg se nærmere på den retoriske situasjonen til de aktuelle aktørene, og se mer konkret på de språklige grepene som blir gjort. Til sist vil jeg innta en normativ tilnærming og vurdere hvordan retorikken og argumentasjonen fungerer, sett i lys av den retoriske situasjonen den springer ut av.

4.2 Kvalitativ og kvantitativ metode – mesonivå

Vi skiller vanligvis mellom kvantitative og kvalitativ metode, og dermed også mellom kvantitative og kvalitative data. Det som er kvantitativt er det som kan tallfestes, og det er her vanlig å analysere få egenskaper ved mange enheter. Dermed oppnår man sikker kunnskap om visse egenskaper ved en større gruppe enheter. Kvalitative data er data som ikke inviterer til telling eller måling, og det vil dermed ofte være unikt erfaringsmateriale, som observasjoner eller tekster. Det er vanlig å hente kvalitative data fra få kilder, men analysen går til gjengjeld dypere enn det som er vanlig med kvantitative analyser (Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, & Moe, 2013). Vi kan med andre ord si at kvalitativ metode går i dybden på få enheter og kvantitativ metode går i bredden på mange enheter. Dermed fører de to metodene også til ulike typer kunnskap om verden.

I denne oppgaven kombinerer jeg en utpreget kvalitativ analyse, i form av retorisk nærlesing, med en innholdsanalyse som har visse kvantitative kjennetegn, uten å bli rent kvantitativ. Dette analyse materialet ligger på mesonivå, noe som gir meg anledning til å angi noen tendenser i en større gruppe tekster, uten at materialet gir grunnlag for å oppnå statistisk

sikkerhet. Meso kommer det greske ordet *mesos*, og er i det norske språket en forstavelse som betyr ”midt” eller ”mellom” (Nordbø, 2018).

Sosiologisk teori plasserer mesonivået mellom mikro og makro, hvor mikronivå studerer det nære, ofte på individ- eller gruppenivå, og makro studerer det større, slik som nasjonalsamfunn, store organisasjoner, samspill mellom økonomi og politikk osv..

Sosiologiske studier på mesonivå er altså studier på et mellomnivå, og kan f.eks. studere organisasjoner, foreningsliv, naboskap, arbeidssamvirke og mindre lokalsamfunn (Martinussen, 2008, ss. 35, 241).

Andre som tidligere har gjort tekstanalyser på mesonivå, er blant annet Martin Engebretsen. I boken *”Digitale diskurser”* gjorde han en todelt analyse av nettaviser, hvor den ene delen var på mikronivå med nærlesing av enkelttekster, og den andre delen var på mesonivå med systematiske undersøkelser av et noe større tekstmateriale (Engebretsen, 2007, s. 22).

4.3 Nomotetisk vs. Ideografisk forskning

Nomotetisk forskning er navnet på forskning som søker å lage generelle teorier eller samfunnsmessige lover. Med andre ord, nomotetisk forskning ønsker å generalisere. På den annen side har vi ideografisk forskning som er rettet mot det unike, hvor målet ikke er generalisering. Hvor mange enheter man må ha med i en kvantitativ analyse, eller hvor mange enheter som må til for å generalisere finnes det ingen fasit på (Østbye m.fl. 2013, s. 28).

Denne analysen er ideografisk, og funnene i analysen vil kun gjelde for denne spesifikke debatten, uten at det nødvendigvis vil være mulig å overføre funnene til andre situasjoner. Det er heller ikke sikkert at funnene gir et dekkende bilde av den totale mediedebatten rundt det aktuelle temaet, siden utvalget ikke omfatter alle sider ved mediebildet. Likevel kan funnene fra denne oppgaven være til nytte for aktørene i debatten siden de kan gi informasjon og innsikt i noen av de retoriske strategier og virkemidler som faktisk har vært i bruk.

4.4 Innholdsanalyse

Innholdsanalyse blir omtalt som ”*dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et fenomen*” (Østbye, m.fl. 2013, s. 208). Det sikter til tallmessig beskrivelse av tekstlige fenomener, noe som forutsetter at det man ønsker å undersøke lar seg tallfeste. Noen eksempler på dette er størrelse på bilder i aviser, antall utenrikssaker på dagsrevyen, forekomst av enkelte ord eller klipptrykne i en film (Østbye, m.fl.2013, s. 62).

Denne analyseformen er ofte brukt dersom man f.eks. skal få oversikt over et stort antall tekster, eller i studier hvor man ønsker å se nærmere på behandlingen av en bestemt sak over et bestemt tidsrom. Analysen er systematisk, og det formuleres dermed generelle regler for behandling av analyse materialet, slik at tekstene kan kodes for de ulike variablene man ønsker å se på. (Østbye, m.fl. 2013, s. 208).

I en innholdsanalyse er det viktig å finne ut på hvilket nivå de ulike enhetene man skal analysere skal være på. I en analyse av aviser, kan man for eksempel se på alt fra årganger, eksemplarer, sider, artikler/oppslag eller ord (Østbye, M.fl. 2013, s. 212-213).

Til denne analysen vil artikler/oppslag være det naturlige enhetsnivået å legge seg på. Ofte vil man registrere (kode) materialet på samme nivå som analyseenhetene er, men det er også mulig å la registreringen skje på lavere nivåer (Østbye, M.fl. 2013, s. 213). Dette kan være aktuelt i denne oppgaven, slik at jeg med artikler som analyseenhet kan registrere for eksempel forekomsten av ulike argumenter.

4.5 Tekstanalyse

Tekstanalyse er en betegnelse for kvalitative studier av tekster, også kalt nærlesninger. Vi kan snakke om flere ulike typer tekstanalyse. Grunnleggende i en tekstanalyse ligger det å finne

svar spørsmål knyttet til tekstens form, innhold og sosiale funksjoner. For å få disse svarene trenger vi analytiske prosedyrer som vi kan kalle tekstanalytisk metode. (Østbye, M.fl. 2013, s. 61)

”Tekstanalyse er en generell betegnelse på kvalitative tilnæringsmåter til alle typer medietekster” (Østbye, M.fl. 2013, s. 62). Eksempler på slike tilnæringsmåter er retorikk, hermeneutikk, semiotikk, sjangeranalyse og diskursanalyse. I en tekstanalyse er det nærhet mellom teori og analytisk prosedyre, noe som innebærer at den teoretiske tilnærmingen man inntar, også gir begreper som legger føringer for den praktiske analysen (Østbye, M.fl. 2013, s. 62). Tekstanalysen jeg skal gjøre i her er retorisk, noe som gjør at de retoriske begrepene som ble presentert i teorikapitlet også vil fungere som analytiske kategorier og begreper i analysen.

En tekst inneholder mange innholdsmessige og uttrykksmessige elementer som kan studeres hver for seg. Dersom man vil finne ut av tekstens overordnede betydning eller verdiformidling, må man derimot studere teksten som helhet. På den måten vil en tekstanalyse ikke bare avdekke hva som sies, men også på hvordan det sies. (Østbye, M.fl. 2013, s. 63)

Et viktig aspekt ved tekstanalysen er at den er fortolkende, i motsetning til den kvantitative innholdsanalysen, som undersøker det man objektivt kan registrere i tekstene. Fortolkningene av tekstene kan variere noe fra person til person, noe som viser at tekster kan ha mange meninger, og at disse ikke alltid er tilgjengelige for den enkelte leser. Et mål for tekstanalysen er å løfte frem noe i tekstens innhold og uttrykk som man ikke legger merke til umiddelbart, i den hverdagslige lesingen av en tekst. Man må dermed spørre hva teksten egentlig uttrykker, hvordan tekstens betydning kommer frem, og hvordan ulike virkemidler, samt tekstens organisering blir brukt for å få frem denne betydningen. (Østbye, M.fl. 2013, s. 63)

I den innholdsanalysen i oppgaven vil jeg bla. se nærmere på hvordan tekstene er vektet, og hvordan de fordeler seg i ulike kategorier som meningsbærende tekster, nyhetstekster osv. I

t tillegg vil jeg se på hvordan nyhetstekstene er vinklet, hvordan kildeutvalget i tekstene er, og hvilke argumenter som preger de ulike tekstene.

4.5 Styrker og svakheter ved forskningsdesign og metode

Alle metoder har visse styrker og visse svakheter, noe som gjør dem egnet til å undersøke ulike typer materiale, ulike mengder materiale, og til å gi svar på ulike typer spørsmål.

Generelt kan man si at kvantitativ metode går i bredden, og dermed kan være mer egnet for generalisering, mens kvalitativ metode går i dybden og eger seg mer til å si mye om noe spesifikt. Et viktig prinsipp i metodefaget er at problemstillingen skal styre de metodiske valgene man tar underveis, både når det gjelder valg av metode, valg av analysenivå, utvalgsstrategier osv.

I en problemstilling som ikke har til mål å generalisere, vil en utpreget kvantitativ analyse dermed ikke være hensiktsmessig, og en kvalitativ analyse vil dermed passe bedre. I denne analysen, hvor tekster skal undersøkes, er det flere måter man kan gripe dette an. Det er mulig å gjøre en kvantitativ innholdsanalyse av svært mange tekster, men en slik undersøkelse vil fort bli veldig omfattende og tidkrevende. En kvalitativ tekstanalyse kombinert med en kvantitativ innholdsanalyse på mesonivå er dermed mer hensiktsmessig med tanke på denne oppgavens problemstilling og omfang.

Gjennom innholdsanalysen kan jeg peke på noen tendenser i analysematerialet, uten at dette gir grunnlag for sikker generalisering. Det er selvsagt en svakhet, men samtidig et akseptabelt kompromiss. Funnene fra innholdsanalysen vil avdekke noen generelle, tellbare trekk ved breddematerialet, samtidig som tekstanalysen kan gi mer utfyllende svar på hvilke konkrete retoriske og språklige grep som er gjort.

Fordelen med en tekstanalyse er at den er teorinær, og at de teoretiske begrepene blir brukt som analysekategorier. På denne måten blir teori og analyse tett knyttet sammen. En grunnleggende utfordring med tekstanalysen er, som nevnt, at den er fortolkende. Dette innebærer at en forsker kan tolke teksten på en annen måte enn en annen forsker ville gjort,

noe som vanskeliggjør et ønske om intersubjektivitet, altså at ulike forskere får samme resultat (Østbye, M.fl. 2013, s. 62).

Dette problemet dempes dersom analysen er godt dokumentert med tekstlige belegg som andre lesere kan forholde seg til, og vurdere styrken av. Samtidig bærer retoriske analyser ofte preg av en normativ tilnærming, og på den måten åpner for subjektive tolkninger og meninger. Denne formen for normativitet er akseptabel så lenge grunnlaget for normativiteten er klargjort, nemlig ytringens hensikt og dens retoriske situasjon. Jeg mener dermed at forskningsdesignet og metoden for denne oppgaven er hensiktsmessig til den valgte problemstillingen, selv om jeg er klar over metodenes utfordringer og svakheter.

4.6 Redegjørelse for utvalg og presentasjon av materiale

4.6.1 Refleksjon rundt utvalg

Debatten om vannkraftnæringen er omfattende, og selv om jeg har sirklet meg inn på den skriftbaserte mediedebatten, ville det fremdeles vært for mye til å kunne analysere alt. Jeg har derfor gjort et utvalg tekster fra denne debatten, og har her forholdt meg til tekster som er åpent tilgjengelig i offentligheten, gjennom nyhetsmedier og bransjetidsskrifter, på nett og papir. Dette innebærer at innhold bak betalingsmur er utelukket. Det samme er alt innhold i radio og TV, samt audiovisuelle tekster på nett og innhold som utelukkende befinner seg på sosiale medier.

Selv om deler av debatten kan pågå f.eks. på twitter, er det rimelig å anta at debatten i sosiale medier ofte bygger på leserinnlegg, kronikker og redaksjonelle saker fra mediene. De tradisjonelle mediene vil i mange tilfeller være en av de viktigste, om ikke den viktigste, arenaen for de fleste aktørene å uttrykke sine synspunkter på. Videre har jeg fokusert på debatten rundt bygging av strømkabler til utlandet for å ytterligere konkretisere debatten og den retoriske situasjonen tekstene er skrevet i. Jeg har valgt tekster publisert i august og september 2017, da dette var i perioden rett før og rett etter stortingsvalget. Gjennom å velge denne tidsperioden får tekstene en ekstra dimensjon knyttet til den politiske prosessen, noe

som er en fordel i en debatt rundt en bransje som i stor grad er politisk regulert. I tillegg gjør dette valget det lettere å beskrive den retoriske situasjonen som de ulike aktørene står i.

4.6.2 Søkestreng og tekstutvalg

For å gjøre et utvalg blant alle tekstene som debatten innebærer, har jeg gjort et søk i Atekst, og brukt følgende søkestreng: "Mellomlandskabl*" OR "utenlandskabl*" i tidsperioden 01.08.2017 til 30.09.2017. Dette gav 101 treff, i papiraviser og åpent på nett. Jeg har valgt å ikke inkludere det som er bak betalingsmur, slik at alt analysemateriale er åpent for offentligheten. I tillegg har jeg observert at en del av sakene bak betalingsmur på nett også er trykket på papir, noe som gjør det mulig å lese dem i A-tekst. Tapet av å utelate saker bak betalingsmur er dermed minimalt.

Gjennom den nevnte søkestrengen fikk jeg 101 søketreff. Disse er fordelt på 50 unike tekster fra 29 aktører. Likevel var to av disse saker hvor hele saken var bak betalingsmur, og man kun fikk lese begynnelsen uten å abonnere. Utvalget ble dermed på 48 unike tekster som utgjør breddeutvalget for oppgaven. Grunnen til at 101 søketreff (99 uten de to som er utelukket) gir 50 (48 uten de to som er utelukket) unike tekster, er at enkelte tekster, spesielt kronikker og leserbrev, er publisert i ulike aviser. I tillegg er tekster ofte er publisert både på nett og papir, noe som gjør at en tekst kan utgjøre mange treff.

Totalt er det her snakk om 16 nyhetssaker fra dagspressen og åtte nyhetssaker fra fagpresse og bransjetidsskrifter, samt 24 meningsbærende tekster fra privatpersoner eller representanter for ulike bransjeaktører, interesseorganisasjoner, politiske partier osv. Ingen av de meningsbærende tekstene er redaksjonelle leder- eller kommentarartikler.

For å finne frem til denne søkestrengen var jeg innom flere ulike varianter. Først måtte jeg finne ut hvilke ord som brukes om debattens tema, uten at jeg fikk med for mye som ikke er relevant. Her utpekte begrepene utenlandskabler og mellomlandskabler seg raskt, og jeg fant ut at å inkludere ord som f.eks. "strømkabler" ville gjort søkeresultatet mindre presist, og søketreff som ikke angår min tematikk ville havnet i samme søkeresultat. På bakgrunn av det valgte jeg å kun bruke søkeordene "utenlandskabler" og "mellomlandskabler", og sette det opp som "utenlandskabl*" OR "mellomlandskabl*" for å få med ulike bøyninger av ordene.

En tabell med oversikt over de ulike tekstene finnes i vedlegg 1. I tillegg ligger det en egen kildeliste for breddeutvalget, etter den ordinære litteraturlisten.

Analysen i denne oppgaven er todelt, og innholdsanalysen vil ta for seg de 48 unike tekstene fra søketreffet. Den retoriske tekstanalysen vil derimot gå nærmere inn på fire av disse tekstene, og jeg har her gjort det som kalles et *strategisk utvalg* blant tekstene breddeutvalget. Det vil si at jeg har valgt tekster jeg tror gir mest og best informasjon (Østbye, M.fl. 2013, s. 238). Et strategisk utvalg er her bedre enn et tilfeldig utvalg, da et tilfeldig utvalg vil kunne gi meg tekster kun fra én side av debatten, eller gi meg tekster hvor tematikken rundt utenlandskabler ikke står like sentralt.

5. Analyse

Analysedelen består av to deler, først en kvantitativ innholdsanalyse på mesonivå, deretter en retorisk tekstanalyse med nærlesing av fire utvalgte tekster fra breddeutvalget. Jeg vil bemerke at to av tekstene i søketreffet er tekster hvor kun starten er åpent tilgjengelig, mens resten av saken er bak betalingsmur. Dette gjør at i noe statistikk og på noen tabeller, spesielt det som er generert ut fra Atekst, vil disse være med, selv om jeg ikke har valgt å analysere disse. Dette er snakk om to tekster fra nyhets- og analysebyrået Europower, som blant annet gir ut et bransjetidsskrift om energi, og tekstene er derfor å regne som nyhetstekster fra et bransjetidsskrift.

Den retoriske tekstanalysen vil være det jeg legger mest vekt på i oppgaven.

Innholdsanalysen vil være å regne som en slags ramme rundt tekstanalysen. Den gir, i tillegg til å vise noen tendenser i debatten, innsikt i hvilken side av debatten som er mest aktiv og som vies mest plass i mediene.

5.1 Kvantitativ innholdsanalyse

Som nevnt gir søkestrengen 101 treff i a-tekst, men på grunn av at mange tekster er publisert både på nett og papir og i mange tilfeller på flere ulike steder, er det snakk om bare 50 unike tekster i søketreffet. Med to tekster bak betalingsmur, lander vi på 48 unike tekster som er med i analysen. 24 av disse tekstene er meningsbærende tekster, dvs kronikker og leserinnlegg, skrevet av privatpersoner, eller representanter for interesseorganisasjoner, fagforeninger, politiske partier eller lignende. 24 av tekstene er nyhetstekster, hvorav 16 er fra tradisjonell nyhetspresse og åtte er fra fagpresse. Ser vi på totalt antall oppslag, altså 101 søketreff minus de to tekstene bak betalingsmur, kan vi se i tabellen i vedlegg 1 at 67 av oppslagene er meningsbærende og 32 av oppslagene er nyhetssaker. Forskjellen i antall oppslag kommer naturlig nok av at kronikker og leserinnlegg er publisert og trykket i flere ulike aviser. Likevel viser disse tallene at slike meningsbærende tekster har en sterk posisjon i avisene, spesielt i forbindelse med valget.

Diagrammet i vedlegg 2 viser en oversikt over når de ulike oppslagene er fra. Den viser at oppslagene er noe ujevnt fordelt utover de 2 månedene i utvalgsperioden. Jeg merker meg spesielt at det var ingen oppslag i uke 39 (25. Sept – 1.okt). I tillegg viser tabellen en markant økning i antall oppslag i uke 35 (23 artikler) og videre økning i uke 36 (29 artikler), før det synker ned igjen i uke 37 (6 artikler). Stortingsvalget var 11. September, altså mandag i uke 37. Vi kan dermed se en tydelig økning i antall publiserte saker de siste to ukene før valget, og en kraftig nedgang etter valget. En del av oppslagene i tiden etter valget kan ses på som reaksjoner på valgresultatet, og noen er også duplikater av teksten som ble skrevet og publisert første gang i forkant av valget. Kun tre meningsbærende oppslag i utvalget kom i tiden etter valget, og kun tre nyhetssaker fra utvalget ble utelukkende publisert etter valget eller på valgdagen.

Den store økningen i antall oppslag før valget gir grunnlag for å si at det politiske aspektet i debatten står helt sentralt, noe som også styrker oppfatningen om en tydelig retorisk situasjon knyttet til stortingsvalget.

Vedlegg 3 viser en fordeling av søketreffene mellom web og papir. Den viser 45 oppslag på nett og 56 på papir. Mange av de samme tekstene er her publisert både på nett og papir, men det er likevel bemerkelsesverdig at utvalget viser flere artikler på papir enn på nett, med tanke på den store digitaliseringen vi har sett i samfunnet de siste årene. Det bør her nevnes at i et søk med samme søkestreng, men som inkluderer saker bak betalingsmur, er det flertall av tekster på web.

Vi kan i tillegg, i vedlegg 4, se en fylkesfordeling av tekstene som viser at Møre og Romsdal og Nordland har troner på toppen, etterfulgt av Vest-Agder og Rogaland. I denne statistikken er det viktig å ha i bakhodet at riksdekkende aviser regnes innenfor samtlige fylker. I denne sammenheng kan det nevnes at debatten i hovedsak skjer i de lokale mediene, og ikke i de store riksdekkende mediene. Som vi kan lese ut av tabellen i vedlegg 1, er det kun klassekampen og E24 av riksdekkende nyhetsmedier som har skrevet nyhetssaker om temaet i denne perioden. Dette kan komme av at de riksdekkende mediene ikke prioriterer denne debatten på samme måte som lokale og regionale aviser. En annen faktor kan være at

debatten ofte kan påvirke lokale arbeidsplasser, og at interessen lokalt og regionalt dermed er større enn den er i landet som helhet.

5.1.1 Innholdsanalyse av nyhetstekster

Ser vi spesielt på de 24 nyhetstekstene, har vi i materialet 16 tekster fra tradisjonell nyhetspresse og åtte tekster fra fagpresse og andre bransjeaktører. Av tekstene fra fagpressen er temaet mellomlandskabler å regne som hovedfokuset i fem av tekstene, og det er et bi-tema, eller kun nevnt, i tre av tekstene. Av de 16 nyhetssakene fra nyhetspressen, har 10 av tekstene mellomlandskabler som fokus, og i seks av tekstene er det et bi-tema.

Mellomlandskabler er altså hovedfokuset i 15 av de 24 nyhetstekstene

5.1.1.2 Vinkling og kildeutvalg

Mye av journalisters makt ligger i vinkling og kildeutvalg. Selv om objektivitetsidealet står sterkt hos de fleste journalister er det liten tvil om at det finnes tilfeller hvor de vinkler nyhetssaker på en spesiell måte, eller velger kilder for å få frem et spesielt syn, ikke nødvendigvis av politiske årsaker, men av årsaker som knytter seg til journalistikken som fag.

Det er flere elementer som styrer en journalist vinkling og kildeutvalg i en sak. Sigurd Allern har kommet med noen økonomiske utvalgsriterium, og skriver i (allern, 2001, s. 24) at *“De tradisjonelle journalistiske nyhetsverdiene om relevans, aktualitet, nærhet, sensasjon og lignende kan derfor – litt kynisk formulert – suppleres med noen ”økonomiske nyhetsriterier”*

Disse nyhetsriteriene knytter seg til journalistens kildeutvalg, og kan dermed ses på som utvalgsriterier. Disse går blant annet ut på at desto mindre ressurser det koster å dekke en handling, desto høyere er sannsynligheten for at saken blir til en nyhet. Videre peker Allern på noen grep som kilden kan gjøre for å øke sannsynligheten for at en nyhetssak blir til. Dette går blant annet ut på hvordan kilden kan tilrettelegge for journalisten, og på den måten gjøre det billigst mulig for medieorganisasjonen å produsere en nyhetssak, og på hvordan kilden kan gi en journalist en form for eksklusivitet. (Allern, 2001, s. 24).

Det er derfor naturlig å se på dette i denne analysen, noe jeg vil gjøre gjennom å se på overskriftene, samt gjennom å se på hvem som blir hørt i tekstene gjennom sitering og referater.

Overskrifter i nyhetssaker fra dagspressen med temaet i fokus:

- 1. *"En av verdens lengste strømkabler: Her legges den norske milliardkabelen"* (E24, 01.08.2017)
- 2. *"Får rødt til å se rødt"* (Rana Blad, 23.08.2017)
- 3. *"Bruk krafta lokalt – klar melding til politikerne fra industribedriftene i regionen"* (Rana blad, 30.08.2017)
- 4. *"Holder igjen på utenlandskabler"* (Avisen Agder - Flekkefjords tidende, 01.09.2017)
- 5. *"Kritisk for etablering av ny industri – frykter økte strømpriser"* (Avisa Nordland, 03.09.2017)
- 6. *"Skarpe fronter om utenlandskabler"* (Avisa nordland, 04.09.2017)
- 7. *"Rødt sier nei til utenlandskabler"* (Avisa nordland, 05.09.2017)
- 8. *"Avventende til flere strømkabler"* (Avisen Agder - Flekkefjords tidende, 05.09.2017)
- 9. *"Frykter dyrere strøm"* (Klassekampen, 09.09.2017)
- 10. *"Frp: Ideologisk krumspring"* (Klassekampen, 09.09.2017)

Av overskriftene ovenfor, fra den tradisjonelle nyhetspressen med mellomlandskabler i fokus, vil jeg vurdere syv av de 10 overskriftene til å være vinklet negativt i spørsmålet om å bygge strømkabler til utlandet. Mange av disse er skrevet med en vinkling fra industriens ståsted, f.eks. gjennom overskrifter som *"kritisk for etablering av ny industri..."* eller *"Bruk krafta lokalt – klar melding til politikerne fra industribedriftene i regionen"*. Videre er noen overskrifter skrevet med fokus på partiet Rødt, som er klare i sitt ståsted i debatten. *"Rødt sier nei til utenlandskabler"* er et eksempel på dette.

Jeg anser videre tre av overskriftene fra den tradisjonelle nyhetspressen for å være nøytrale. Overskriftene *"En av verdens lengste strømkabler: Her legges den norske milliardkabelen"*,

”Skarpe fronter om utenlandskabler” og ”Frp: Ideologisk krumspring” er de jeg vurderer til å ha en nøytralt vinklet overskrift.

sitater

Vedlegg 5 viser en oversikt over de ulike tekstene, og hvor personene som blir intervjuet eller sitert i disse tekstene står i debatten. Her følger likevel en kort beskrivelse av de ulike tekstene og kildeutvalget for de.

Artikkelen knyttet til den første av overskriftene ovenfor, siterer kun en prosjektdirektør for prosjektet med utenlandskabelen. Han er positiv til debattens spørsmål. Artikkelen til den andre overskriften siterer en politiker fra Rødt og en politiker fra AP, hvor begge er negative til å bygge mellomlandskabler. Artikkel nummer tre fra toppen ovenfor siterer tre ledere fra industrien, samt to politikere. Disse politikerne sier ikke noe om temaet mellomlandskabler, men de tre industriaktørene er negative til å bygge mellomlandskabler. I tekst nummer fire ovenfor, omhandler overskrift og ingress en AP-politikers holdning til utenlandskabler (negativ) , men første halvdel av brødteksten er om Agder Energis konsernsjef som nylig hadde ytret sitt syn om at Norge bør bygge flere utenlandskabler. Først i andre halvdel av brødteksten kommer journalisten tilbake til AP-politikeren som mener kablene ikke bør bygges. Videre kan vi i tekst nummer fem se sitater fra tre representanter for industrien, som alle er negativ til debattens spørsmål.

I tekst nummer seks ovenfor er det tre sitater fra politikere. Her er de to første sitatene fra AP og V og det siste fra H. De to førstnevnte er negative til bygging av utenlandskabler, i motsetning til sistnevnte. Tekst nummer syv er et intervju med en Rødt-politiker som er negativ til å bygge mellomlandskabler. Tekst åtte er en sak om en AP-politiker, men her siteres også FrP politiker Ketil Solvik Olsen. De to står på hver sin side av debatten. I tekst ni blir Aps Hadia Tajik, som er negativ, sitert og til sist har vi tekst nummer 10 hvor en Statssekretær fra Olje- og energidepartementet som representerer Frp, og som er positiv, blir sitert.

Tekstenes kildeutvalg viser altså at i disse 10 nyhetstekstene fra den tradisjonelle pressen, er det 13 sitater/intervjuer med politikere. Av disse er tre politikere positive til å bygge

utenlandskabler, åtte er negative til å bygge utenlandskabler og to har nøytrale sitater. De to nøytrale representerer partier som i utgangspunktet står på hver sin side i saken. Videre kan vi se på hvilke industri- og bransjeaktører som blir sitert. To aktører her er positive til utenlandskabler, hvorav én er prosjektleder for et kabelprosjekt og én representerer Agder Energi. På den andre siden har vi industri- og bransjeaktører som er negative til å bygge utenlandskabler, og her er det sitert seks aktører. Disse er fortrinnsvis ledere i industribedrifter, men også representanter for fagforeninger for industriansatte.

Totalt sett er det i den redaksjonelle nyhetsdekningen viet plass til fem ytringer fra aktører som er positive til kabelbygging, og 14 ytringer fra representanter som er negative, i tillegg til de to nøytrale sitatene.

Skjevfordelingen i kildeutvalget kan komme av flere ting. En sannsynlig mulighet er at industribedriftene med behov for billig strøm, som kanskje har mest å tape, også er de som roper høyest. Dette gjør de kanskje sammen med politikere fra opposisjonspartiene som ønsket å overta makten ved stortingsvalget som var like om hjørnet. En annen potensiell årsak kan være at tekstene for det meste er fra lokal- og regionaviser. Lokale bedrifter og lokal industri, med tilhørende arbeidsplasser, står ofte sterkt i ulike lokalsamfunn og kan i noen tilfeller være hjørnesteinsbedrifter for kommunen eller regionen. Det er dermed naturlig at potensielle endringer i disse bedriftenes rammevilkår er av stor interesse for lokale og regionale medier, og at disse stemmene kommer tydelig frem.

Uansett er det bemerkelsesverdig at flere av nyhetssakene kun refererer til enten ja-siden eller kun nei-siden. Dette gjør at mange av tekstene dermed får et ensidig fokus, uten å legge til rette for tilsvar og en debatt i de ulike tekstene. Det er ikke mitt mål eller min oppgave å spekulere i mulige årsaker til dette, men jeg vil snarere løfte det frem og se på det i en helhetlig vurdering av utvalget i forbindelse med oppgavens avslutning.

Overskrifter i nyhetssaker fra fagpressen med temaet i fokus:

- *”FrP kaller Aps kabelfrykt for skremselspropaganda”* – Europower, 10.08.2017

- *”Industrien legger igjen mer penger enn kraftsektoren”* – Europower, 16.08.2017
- *”KrF velsigner private kabler”* – Montel.no, 29.08.2017
- *”Vi har overproduksjon av fornybar kraft”* – EnerWe, 06.09.2017
- *”Valg: 2017: Rødt vil ruste opp vannkraft, droppe flere kabler”* – Montel.no, 11.09.2017

Overskriftene på tekstene fra fagpressen med mellomlandskabler i fokus er, sammenlignet med nyhetspressen, mer positivt vinklet i spørsmålet om å bygge strømkabler til utlandet. De tre av de fem overskriftene ovenfor er vinklet positivt, og to er vinklet negativt.

Sammenligner vi dette med overskriftene fra nyhetspressen, kan vi se en tydelig forskjell. Der ingen av de 10 overskriftene fra nyhetspressen vurderes som positivt vinklet i debattens spørsmål om kabler, viser overskriftene fra fagpressen at tre av fem overskrifter er positivt vinklet.

5.2.2 Innholdsanalyse av meningsbærende tekster

5.2.2.1 Vekting

Gjennom å foreta en vekting av de meningsbærende tekstene, målt etter hvorvidt de er positive til å bygge mellomlandskabler (1), nøytrale til dette spørsmålet (0) eller negative (-1), kan vi finne en tendens i hvordan tekstene fordeler seg på de ulike sidene av debatten. Når jeg her og videre skriver at noe er positivt vektet i debattens spørsmål, menes det altså at det er vinklet positivt til spørsmålet om å bygge flere strømkabler til utlandet eller ei.

Vektingen av de 24 meningsbærende tekstene kan sees i vedlegg 6. Oversikten viser at to tekster er nøytrale, og det kan nevnes at disse tekstene ikke har mellomlandskabler som hovedfokus. Seks av de meningsbærende tekstene er positivt vektet, og er dermed på den siden av debatten som er positive til bygging av mellomlandskabler. Av disse er tre av tekstene publisert av politiske partier, eller representanter for disse, to av tekstene er fra kraftprodusenter, og én tekst fra en interesseorganisasjon. Totalt fem ulike aktører står bak disse, og en av tekstene er å regne som et sitat/en kommentar fra en tidligere sak.

16 av de 24 meningsbærende tekstene er negativt vektet. Av disse er fire tekster fra politiske partier og deres representanter, fire tekster er fra privatpersoner og åtte tekster er publisert av interesseorganisasjoner eller representanter for interesseorganisasjoner. Blant sistnevnte kategori er fagforbundet Industri Energi godt representert med seks av de åtte tekstene fra interesseorganisasjoner. Totalt står åtte ulike aktører bak disse 16 negativt vektete tekstene.

Med seks positivt vektete tekster, to nøytrale og 16 negativt vektete tekster, kan vi konkludere med at nei-siden var kraftig dominant i debatten i denne perioden, både når det gjelder antall meningsbærende tekster, og når det gjelder antall aktører som står bak tekstene.

5.2.2.2 Innholdsanalyse av argumenter i de meningsbærende tekstene

Et annet element som er interessant å analysere i breddematerialet, er selve argumentasjonen. Jeg har derfor sett på hvilke argumenter som brukes i de meningsbærende tekstene, og har gjort en vurdering av hva som er hovedargumentet i teksten, og hva som er eventuelle bi-argumenter i teksten. Det interessante med å gjøre en innholdsanalyse av argumentene, er å se hvilke argumenter som er mest fremtredende på de ulike sidene av debatten, og på den måten se om aktørene på den ene siden av debatten er mer samstemte i sin argumentasjon enn den andre. I tillegg kan vi se om det er noen argumenter som mer generelt preger debatten mer enn andre. Vedlegg 6 viser en tabell med oversikt over de meningsbærende tekstene, vektingen av dem og argumentene som brukes. Hovedargumentet er det jeg regner som hovedargument ut fra faktorer som tittel, gjentakelse, fokus og spalteplass. Bi-argumentene i en tekst har jeg ikke rangert i forhold til hverandre. Argumentene kategorisert i eksempelvis ”pris” og ”miljø”.

Gjennom telle argumentene i de positivt vektete tekstene, kan vi se at to av tekstene inneholder tre argumenter, og fire av tekstene inneholder to argumenter. Dette utgjør totalt 14 argumenter. Argumentene “*miljø*” og “*verdskapning*” forekommer fire ganger hver, og er med det de argumentene som forekommer flest ganger. Begge disse argumentene forekommer én gang som hovedargument, og tre ganger som et bi-argument. Argumentet om forsyningssikkerhet forekommer to ganger, begge som hovedargument, noe som også er

tilfellet for pris-argumentet. Argumentet om rammevilkår for industrien forekommer én gang, og det er som et bi-argument. Dette argumentet henstiller ikke til mellomlandskabler, men omhandler politikk generelt. Til sist har vi argumentet om kunnskaps- og teknologiutvikling som forekommer én gang, som et bi-argument.

En lignende kvantifisering kan vi gjøre av argumentene fra de negativt vektete tekstene. Av disse 16 tekstene, inneholder én av tekstene kun ett argument, syv av tekstene inneholder to argumenter og åtte tekster inneholder tre argumenter. Dette gjør at det totalt sett er snakk om 39 argumenter. Hele 14 av disse er forekomst av pris-argumentet, hvor seks av forekomstene er som hovedargument, og åtte som bi-argument. Det argumentet som forekommer nest flest ganger er argumentet om rammevilkår for industrien. Dette forekommer syv ganger, hvor tre er som hovedargument og fire er som bi-argument. Videre er argumentet om arbeidsplasser (i industrien) brukt i fire tekster, hvor i én av dem som hovedargument og tre som bi-argument. Argumentet om “nei til salg av Norge” og “miljø” er begge brukt i tre tekster, hvor to er som hovedargument, og én er som bi-argument. I tillegg til disse er det fire ulike argumenter som forekommer én gang, og to ulike argumenter som forekommer to ganger.

Som disse funnene viser, er det enkelte argumenter som er brukt på begge sider av debatten. Pris-argumentet er et av disse, hvor det på ja-siden argumenteres med at strømprisene ikke vil øke så mye som nei-siden hevder. Nei-siden mener derimot at prisene vil øke mye, og viser til hvilke potensielle konsekvenser dette kan få. I tillegg er miljø-argumentet brukt på begge sider av debatten. Ja-siden viser til miljøgevinstene med at norsk vannkraft kan erstatte kullkraft i Europa. Nei-siden viser til miljøkonsekvensene av vannkraften, spesielt konsekvenser knyttet til vannføringen i norske vassdrag. På begge sider kan vi også se verdiskapningsargumentet, og her er det uenighet rundt hvor det er størst verdiskapning av kraftbransjen og industrien. Det som likevel utpeker seg mest med disse funnene, er den enorme forekomsten av pris-argumentet. Kun to tekster argumenterer ikke med pris, noe som viser at nei-siden i debatten på mange måter er samstemte i sin argumentasjon. Dette understøttes av at halvparten av tekstene som er negativt vektet har brukt argumentet om rammevilkår for industrien.

For å se nærmere på argumentasjonen som benyttes på de ulike sidene av debatten, skal jeg i den følgende delen se nærmere på fire av tekstene fra breddeutvalget.

5.3 Retorisk tekstanalyse

Til den retoriske tekstanalysen har jeg gjort et strategisk utvalg av fire tekster fra de 48 ulike tekstene som er med i breddeutvalget. Det strategiske utvalget er gjort med tanke på å få en balansert fordeling av tekster fra de ulike sidene av debatten, få tekster fra ulike type aktører og for få tekster fra noen av de mest sentrale og mest aktive aktørene. I tillegg er det et poeng i å se nærmere på noen av tekstene som i utgjør mange av søketreffene fra Atekst, samt å analysere tekster som på en god måte representerer den generelle argumentasjonen på de ulike sidene av debatten.

Det jeg har vektlagt mest i denne analysen, er de retoriske begrepene som er presentert i teorikapitlet. I tillegg til å gi en generell beskrivelse av hver tekst og den aktøren som står bak teksten, går jeg inn på den retoriske situasjonen. Deretter ser jeg på selve argumentasjonen som føres, og jeg trekker her inn retoriske begreper som ethos, pathos og logos, samt kairos og topos.

Tekstene jeg har valgt er:

- *Verdifull vannkraft i politisk klemme* (Agder Energi, 16.08.2017)
- *Sats på ren strøm til kontinentet* (Miljøpartiet de Grønne, 29.08.2017)
- *Nye utenlandskabler driver strømprisene opp,- og truer artsmangfoldet* (Hogne Hongset, 05.09.2017)
- *Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?* (Industri Energi, 22.09.2017)

5.3.1 Verdifull vannkraft i politisk klemme (Tom Nysted/Agder Energi)

5.3.1.1 Om teksten

Tekst 1: *"Verdifull vannkraft i politisk klemme"* (Nysted, 2017) er publisert av Agder Energi og er undertegnet konsernsjef Tom Nysted. Teksten ble først publisert som en blogg på Agder Energis hjemmeside 15.08.2017, og ble dagen etter publisert som en kronikk i det digitale fagbladet EnerWe. Senere ble kronikken publisert i mange ulike aviser og tidsskrifter, og den utgjør totalt ni av de 101 søketreffene i utvalget. Teksten er en av de lengste i utvalget, og teller 1367 ord. Teksten i sin helhet ligger i vedlegg 7.

Agder Energi er et energikonsern på Agder, med hovedkontor i Kristiansand. Agder Energi er Norges tredje største kraftprodusent, men driver også med distribusjon og salg av både strøm og varme. Agder Energi er en sterk og tydelig aktør i debatten og har to ulike tekster som utgjør totalt 12 treff i utvalget. Som en stor bransjeaktør, er Agder Energi positive til spørsmålet å bygge strømkabler til utlandet.

5.3.1.2 Retorisk situasjon

Det vil være vanskelig å vite nøyaktig hvordan Agder Energi og Tom Nysted har tenkt rundt deres retoriske situasjon i forbindelse med denne teksten. Likevel kan vi gjøre noen antakelser om hvordan de har definert det retoriske problem og sitt retoriske publikum, og dermed vurdere hvordan teksten fungerer som en respons på dette. De har rimeligvis ikke brukt disse fagbegrepene i arbeidet med teksten, men det er likevel sannsynlig at dette er tenkt igjennom.

Som offentlig eid kraftprodusent står Agder Energi i en spesiell situasjon. Bransjen er i veldig stor grad styrt av politiske beslutninger, og disse er det stor uenighet rundt. Dette gjør at AE er mer tjent med enkelte valgresultater enn andre. Likevel kan de ikke, som et offentlig eid selskap med et klart mandat, gå ut og drive aktiv valgkamp for å sanke stemmer til bestemte partier. Likevel er det slik at en blå/blå regjering, sett fra AE og kraftbransjens side, vil føre en bedre energipolitikk enn det en rød/grønn regjering ville gjort. Det påtrengende problem kan derfor bestå av mange elementer, hvor det kommende stortingsvalget åpenbart er en

sentralt del av det. Et regjeringsskifte kunne slått dårlig ut for AE og kraftbransjen, siden det kunne ført til dårligere rammevilkår og ikke minst vanskeliggjort ønsket om å i større grad koble seg til det europeiske strømmarkedet.

Agder Energis eierskap og situasjon er kanskje noe av grunnen til at teksten er undertegnet konsernsjef Tom Nysted, og ikke Agder Energi. Nysted kan i større grad argumentere politisk enn det AE som organisasjon kan, men vi kan likevel si at teksten appellerer både til velgere og til politikere, i tillegg til andre bransjeaktører.

Gjennom tekstens innledning kommer vi rett inn en retorisk situasjon knyttet til det politiske, og spesielt til stortingsvalget. Teksten starter som følger: *”Det er stortingsvalg om noen uker. Jeg håper vi får et storting der de fleste skjønner at det å hemme verdiskapningen i Norges grønneste næring og å isolere den fra det som skjer i Europa er en veldig dårlig energipolitisk tilnærming.”*

Her kan vi identifisere det Bitzer (1968) forstår som ”Det retorisk problem” i å unngå at verdiskapningen i vannkraftnæringen bli hemmet, og i å unngå at den blir isolert fra det som skjer i Europa. Dette innebærer også et politisk aspekt hvor valgresultatet i stor grad kan påvirke situasjonen. Gjennom den første setningen kan vi se en indirekte henstilling til velgerne som retorisk publikum, men det kan også ses på som en appell til politikerne som skal inn på stortinget. Velgerne som retorisk publikum kan stemme slik at flertallet på stortinget deler Agder Energis oppfatning. Politikere som retorisk publikum kan ta politiske beslutninger i tråd med Agder Energis syn – dersom de sier seg enige i det. Begge gruppene har altså mulighet til å løse det retoriske problemet, og kan dermed fungere som retorisk publikum

5.3.1.3 Kairos

Kairos kan blant annet defineres som de retoriske muligheter som finnes i en situasjon, eller som det rette øyeblikk til å si noe (Kjeldsen, 2014, s. 69). Dette begrepet står dermed i en naturlig relasjon med den retoriske situasjonen. Teksten *”Verdifull vannkraft i politisk klemme”* ble først publisert som et blogginnlegg på Agder Energis nettsider den 15. august

2017. Dette var dagen etter den offisielle åpningen av valgkampen. Arendalsuka, som omtaler seg som Norges største politiske møteplass, var stedet hvor valgkampen ble startet, og alle sentrale politikere var til stede der. Arendalsuka fikk stor mediedekning, spesielt med tanke på valgkampen, og teksten kan dermed ses på som et forsøk på å få saken på politisk dagsorden under Arendalsuka. Det kan dermed ha vært et poeng for AE å publisere teksten tidlig under Arendalsuka.

15. august var som nevnt tidlig i valgkampen. Med tanke på den spredningen teksten fikk, kan dette ha vært et smart tidspunkt å publisere teksten på, slik at teksten hadde tid til å bli publisert mange steder før valget. Likevel kom den kanskje for tidlig til å spille en direkte rolle som opinionsdanner for usikre velgere som venter til like før valget med å bestemme seg.

5.3.1.4 Logos-basert argumentasjon

Argumentasjonen i teksten er i hovedsak Logos-basert, noe som vil si at den forsøker å overbevise gjennom rasjonelle argumenter (Kjeldsen, 2014). Tom Nysted argumenterer med saklige argumenter som ikke primært forsøker å overbevise gjennom hans, eller Agder Energis karakter eller posisjon (ethos), eller gjennom å treffe mottakerens følelser (pathos). Denne rasjonelle argumentasjonen er delvis basert på statistikk og tall og kan, i tillegg til å ses på som en ren logos-argumentasjon, ses på som et forsøk på å styrke vannkraftens omdømme og posisjon.

For å beskrive situasjonen for vannkraften i Norge, kommer Nysted med en sammenligning hvor de sammenligner vannkraftindustrien med fiskeindustrien. Her blir eksportmotstanden sammenlignet med å ville avslutte all fiskeeksport frem til våre egne behov er dekket, og argumenter omkring de påståtte positive virkningene dette kan ha for folkehelsen og for fiskeforedlingsindustrien. Deretter blir denne argumentasjonen kritisert, før det blir hevdet at det er nettopp slik mange tenker om vannkraft.

“Likevel tenker faktisk halve Stortinget slik. Ikke om fisk, olje, gass, aluminium eller forsvarsteknologi. Men om vannkraft. Derfor sitter vår verdifulle vannkraft på mange måter fast i en politisk klemme.”

Gjennom dette forsøker Agder Energi å sette det retoriske publikum inn i deres side av saken, samtidig som de prøver å løfte frem vannkraftnæringen som en selvstendig og verdiskapende industri. I tillegg kan sammenligningen ses på som et forsøk på å avværpe motstanderen for deres argumenter.

Tekstens hovedargument er knyttet til verdiskapning (Jfr. vedlegg 6). Med dette mener jeg at teksten i hovedsak løfter frem vannkraftens verdiskapning for samfunnet. Dette gjør den både gjennom overskriften på kronikken, og gjennom den argumentasjonen som fremsettes. Mange av argumentene i de første avsnittene av teksten bruker tall og statistikk for å støtte opp rundt vannkraftens verdiskapning.

“Kraftbransjen ligger foran alle andre fastlands-industrier i brutto verdiskaping: 10 ganger større enn aluminiumsindustrien, 6 ganger større enn den samlede metallindustrien, 3 ganger så høy verdiskaping som i hele kraftintensiv industri.”

Som vi kan se sammenlignes vannkraftens verdiskapning med særlig den kraftintensive industrien sin verdiskapning. Dette kommer av at det er spesielt den kraftintensive industrien er aktiv i debatten, og som i tillegg til kraftbransjen kanskje også har mest på spill.

Etter en argumentasjon rundt vannkraftens verdiskapning kommer Agder Energi mer og mer inn på miljøaspektet, som er et av bi-argumentene i teksten. Her argumenteres det med at norsk regulerbar vannkraft kan hjelpe Europa med å opprettholde en stabil strømforsyning samtidig som det skal fases ut mye kull- og kjernekraft. Nysted hevder dermed at kabelmotstanden hindrer vannkraftens verdiskapning, samtidig som den er dårlig klimapolitikk.

Om å den politiske klemmen som Nysted viser til, skriver han at *“Å isolere det norske vannkraftsystemet mest mulig fra det europeiske energisystemet har også en annen og ganske destruktiv side. I hele verden, men i all særdeleshet i Europa, endrer energimarkedene og*

energiaktørene seg i stort tempo. Disse endringene handler om klimapolitikk og om teknologisk utvikling.”

I denne delen av teksten argumenteres det ikke med tall og statistikk, men med tekst. Selv om miljøaspektet ikke er mest i fokus i denne teksten, tror jeg ikke det er tilfeldig at det er med. Slik jeg ser det, står miljøargumenter sterkt i dagens samfunn, siden det er et generelt samfunnsfokus på klimavennlige løsninger, elektrifisering av transport, forurensing osv. På mange måter er dermed miljøargumenter en slags pathos-argumentasjon. Mange mennesker er engasjert i saken, og mange får en følelse av at ”dette er bra” når man hører et godt miljøargument.

Likevel er det logos som preger argumentasjonen i denne kronikken, noe som også viser seg i videre i teksten. Behov for å knytte seg til Europa for å få tilgang til kunnskaps- og teknologiutvikling, er et annet bi-argument i teksten, og det er et argument som vies mye plass. Gjennom å vise til teknologiens utvikling i kraftbransjen, og at Norge potensielt kan bli hengende etter i denne utviklingen dersom vi ikke i større grad kobler oss på det europeiske strømmettet, argumenteres det mot politiske holdninger som innebærer å isolere Norge fra det europeiske kraftmarkedet.

Agder Energi hevder at teknologisk utvikling vil være viktig for kraftbransjens fremtid, blant annet når det gjelder å utvikle og vedlikeholde infrastrukturen som finnes med kraftstasjoner, strømmett, trafostasjoner osv.. Uten å være en del av dette europeiske markedet, hevder Agder energi at kraftbransjens på sikt vil ha nok med å vedlikeholde et produksjonssystem som blir mer nedslitt, mindre effektivt og mindre lønnsomt.

Mot slutten av kronikken, flyttes fokuset mer og mer tilbake til det politiske, og dermed mer konkret til den retoriske situasjonen som er beskrevet tidligere.

“Det mest utfordrende er likevel at vi har en politisk kultur der mange oppfatter vannkraft bare som en innsatsfaktor, som et subsidium for andre virksomheter, og rynker på nesen når de hører at kraftselskapene må være lønnsomme. De mener at Norge i minst mulig grad bør

integreres i det europeiske energimarkedet - og som derfor er dypt skeptiske til flere mellomlandskabler.“

Sitatet ovenfor er en god representasjon for denne teksten som helhet, men også for ja-sidens argumentasjon.

Oppgaven avsluttes med det samme som den innledes med, nemlig en henstilling til sitt retoriske publikum om å stemme slik at det blir et storting som ”*skjønner at det å hemme verdiskapingen i Norges grønneste næring og å isolere den fra det som skjer i Europa er en veldig dårlig energipolitisk tilnærming.*”

5.3.1.5 Ethos-basert argumentasjon

Selv om teksten er publisert av Agder Energi, er den undertegnet deres konsernsjef, Tom Nysted. Et par steder i teksten går han fra å skrive ”vi” til å skrive ”jeg”. Dette skjer i innledningen og avslutningen (som er like), men vi ser det også et sted mer midt i teksten. I denne settingen han skifter fra ”vi” til ”jeg” når han skriver om teknologisk utvikling. Han forteller om et besøk i Pamplona, hvor han besøkte et kontrollsenters for fornybar energi, og fikk han se ny teknologi i praksis. Han viser deretter til noen perspektiver som dette besøket gav.

“Det fikk jeg personlig sett da jeg tidlig i mai besøkte Pamplona i Nord-Spania. ...“

Her går han fra å skrive i en nokså upersonlig ”vi”-form til en mer personlig ”jeg”-form, noe som gjør at vi her får et innslag av ethos-appell. I tillegg at det han mer personlig kan treffe mottakeren, får han bygd opp sitt ethos gjennom å vise til refleksjonene han gjorde i etterkant av besøket. Gjennom det viser han seg som en reflektert og fornuftig mann som evner å ta med seg erfaringer fra et sted over til et annet, noe som kan styrke hans ethos.

Argumentasjonen han fører her bygger på at han selv har sett hvordan ny teknologi fungerer godt i praksis i Pamplona, og at dermed vil fungere godt i Norge og. Hans personlige erfaringer og opplevelser blir dermed ”bevist” på at det fungerer, og det blir dermed som en

slags garanti på at det vil være positivt om vi fikk se lignende teknologi bli tatt i bruk i Norge. Dette baserer seg på den klassiske ethos-dimensjonen *fronesis*, som er knyttet til talerens kompetanse og kunnskap.

Noe av grunnen til at vi ser dette språklige skiftet kan være at teksten først ble publisert på Agder Energis hjemmeside som en blogg. Det er ikke uvanlig at blogger har et språk som er mer personlig og muntlig preget, og bruken av ”jeg” kan dermed ses på som mer naturlig i en blogg. Teksten ble senere ble publisert som leserinnlegg og kronikk, noe som også ofte er preget av en personlig tilnærming. Selv om teksten kan fint leses opp i sin helhet fra førstepersons-perspektiv, er likevel skiftet fra ”vi” til ”jeg” et interessant aspekt. Overvekten av ”vi” i teksten forøvrig er også interessant med tanke på at det er publisert som leserinnlegg og kronikk signert en enkeltperson, uten at vi kan identifisere et tydelig retorisk publikum. En del av dette kan nok forklares med at avsender ikke bare er Nysted som privatperson, men at Agder Energi som organisasjon også må ses på som avsender, eller i det minste som publiserer. Om den skiftende bruken av ”vi” og ”jeg” er bevisst eller ikke er usikkert, men jeg vil uansett si at dette skiftet som retorisk grep gjør argumentasjonen bredere i og med at flere appellformer kommer i spill.

5.3.1.6 Topos

Topos handler om hvor man henter argumentasjonen sin fra. Topos, eller locus (topoi og loci i flertall) betyr ”sted” på gresk og latin, og det sikter til et slags felles ståsted hvor man kan møte mottakeren.

Formale topoi er en av flere ”steder” man kan møte mottakeren på, og dette knytter seg ofte an til det logiske, og kan dermed ses i sammenheng med en logos-basert argumentasjon. Her leter man ikke etter argumenter i seg selv, men etter argumentenes grunnlag. Bak retoriske argumenter ligger det altså noen allmenne synspunkter, grunnleggende premisser, holdninger, verdier etc. som mennesker deler. Aristoteles, som står bak mye av denne teorien nevner tre formale grunntopoi; mulig/ikke mulig, har skjedd/vil skje og større/mindre. (Kjeldsen, 2014, s. 157-160)

I denne teksten kan vi identifisere noen grunnleggende argumenter basert på de identifiserte hoved- og biargumenter.

(1) ”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å øke verdiskapningen i vannkraften og på den måten skaffe overskudd til det offentlige.”, (2) ”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å bidra til det grønne skiftet i Europa.” og (3) ”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å få tilgang til ny teknologi og på den måten utvikle det norske produksjons- og distribusjonsnettet for strøm.”

Disse argumentene kan vi analysere på samme måte som Jens Kjeldsen eksemplifiserer formale topoi på side 157 i boken *Retorikk i vår tid* (Kjeldsen, 2014). I mange tilfeller kan flere topoi være i spill, så analysen som følger kan ses på som noen av flere mulige topoi som kan gjøre seg gjeldende.

”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å øke verdiskapningen i vannkraften og på den måten skaffe overskudd til det offentlige.”

Påstanden: Norge bør bygge strømkabler til utlandet

Begrunnelsen: Strømkabler til utlandet vil øke verdiskapningen i vannkraften og dermed skaffe overskudd til det offentlige.

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Økt verdiskapning er viktig for landet vårt

”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å bidra til det grønne skiftet i Europa.”

Påstanden: Norge bør bygge strømkabler til utlandet

Begrunnelsen: Strømkabler fra Norge til utlandet kan bidra til det grønne skiftet i Europa

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Det grønne skiftet er viktig og uunngåelig

”Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å få tilgang til ny teknologi og på den måten utvikle det norske produksjons- og distribusjonsnettet for strøm.”

Påstanden: Norge bør bygge strømkabler til utlandet.

Begrunnelsen: å bygge strømkabler til utlandet vil gi Norge tilgang til ny og bedre teknologi

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Ny teknologi vil gi bedre resultater enn den nåværende teknologien.

Disse argumentene kan vi knytte opp mot det formale grunntoposet større/mindre. Det vil si at noe blir verdsatt høyere enn noe annet. Nysted og Agder Energi forsøker altså å overbevise leseren om at de godene og de følgene det medfølger det å bygge mellomlandskabler, er bedre enn godene og følgene det medfører å ikke bygge mellomlandskabler. I tillegg er dette et forsøk på å spille på allment aksepterte holdninger knyttet til f.eks. miljø og det grønne skiftet.

5.3.1.7 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen

Som analysen viser er mye av argumentasjonen i teksten ”verdifull vannkraft i politisk klemme” hentet fra ulike formale topoi. Disse knytter seg ofte til det logiske og fornuftige. Når vi i tillegg ser på bruken av de retoriske bevismidlene, kan vi se en tydelig sammenheng. Logos, som bygger på saken i seg selv, og som ofte knytter seg til fornuften, er den appellformen vi ser mest av i teksten. Bruken av formale topoi kan vi se i sammenheng med dette, noe som gjør at argumentasjonen er konsekvent og sammenhengende. Teksten har en tydelig logos-appell, men har også innslag av både ethos og pathos, noe som gjør at tekstens argumenter kan treffe leseren på flere måter – og dermed kanskje også oppnå en sterkere effekt.

Tidspunktet hvor teksten ble publisert var godt valgt. Gjennom å publisere teksten på egen hjemmeside den 15. August 2017, fikk Agder Energi mulighet til å sette saken på dagsorden under Arendalsuka som pågikk. Teksten ble så publisert i andre kanaler (aviser etc.) fra 16. August. Dersom teksten hadde blitt publisert én dag tidligere, altså 14. August, kan det tenkes at den ikke ville fått den utbredelsen den fikk (9 av 101 søketreff i oppgavens hovedutvalg), i og med at valgkampåpningen og åpningen av Arendalsuka ville tatt all oppmerksomheten. Likevel kan teksten ha kommet for tidlig for å overbevise velgere som ikke bestemte seg før slutten av valgkampen.

Jeg ser på teksten som et godt svar på den retoriske situasjonen som Agder Energi stod i på det aktuelle tidspunktet. Gjennom å løfte opp en av sine fanesaker i starten av en valgkamp, fikk de frem sin stemme og sitt synspunkt, samtidig som de kunne appellere til velgere og

politikere og på den måten søke relevant støtte til sin side av saken. Som retorisk publikum kan velgere stemme og politikere ta beslutninger som er i tråd med AEs ønske. På grunn av deres eiersituasjon kan AE vanskelig appellere direkte til velgere og eksplisitt forsøke å sanke stemmer til et bestemt parti. Derfor synes jeg de retoriske grepene som er gjort for å treffe velgere, er gode. Den personlige appellen i innledningen som gjentar seg i avslutningen, samt det faktum at teksten er undertegnet konsernsjef Tom Nysted og ikke Agder Energi, kan appellere til velgere. Dette fungerer godt sammen med det pathos-baserte miljøargumentet som også føres. Teksten kan også treffe politikere som retorisk publikum gjennom den saklige argumentasjonen som føres, og det eksplisitt uttalte ønsket om å få et storting som ser verdien i vannkraften. Det skal likevel bemerkes at den personlige appellen, samt pathos-appellen like fullt kan treffe politikere som retorisk publikum. På samme kan også logos-argumentasjonen treffe velgere som retorisk publikum.

Noe jeg mener kan være negativt med teksten, er lengden. Den er en av de lengste tekstene i utvalget, og teller 1367 ord, der de fleste andre tekstene i breddeutvalget er langt kortere. Dette fører både positive og negative konsekvenser. Selv om lengden på teksten er slik at de fleste leser igjennom den på relativt kort tid, kan enkelte lesere la vær å lese hele teksten fordi den er for lang. Tekstens lengde er likevel ikke for lang om man vurderer den som et blogginnlegg, noe teksten først ble publisert som. Selv om teksten er av de lengste i utvalget, går den raskt inn i kjernen av problemet og kommer tidlig med argumenter. Dette gjør at de som eventuelt ikke leser hele teksten likevel får med seg en del av argumentasjonen. En fordel med at teksten er en av de lengste i utvalget, er at den får plass til å føre en bredere argumentasjon og dermed komme med flere ulike argumenter. Dette viser seg her gjennom at teksten appellerer gjennom både logos, ethos og pathos, og gjennom bruken av flere topoi. En kortere tekst har ofte ikke denne muligheten, og argumentasjonen blir da ofte mer ensartet.

Alt i alt ser jeg på dette som en retorisk god tekst. Argumentasjonen er sammenhengende, men samtidig bred, og argumentene kommer tydelig frem, bla. gjennom ulike retoriske bevismidler. Bruken av formale topoi er god, spesielt i sammenheng med logos-appellen. Tekstens lengde kan virke litt negativt dersom det gjør at folk ikke leser hele teksten, men på en annen side åpner det opp for en bredere, mer sammensatt og dermed en mer komplett argumentasjon.

5.3.2 Sats på ren strøm til kontinentet (Miljøpartiet De Grønne)

5.3.2.1 Om teksten

Tekst 2: ”*Sats på ren strøm til kontinentet*” (Berge, 2017) er skrevet av Eva Berge som i undertegnelsen omtaler seg som et aktivt medlem i Miljøpartiet De Grønne (MDG). Etter hva jeg har funnet ut er hun per i dag, mai 2018, organisasjonssekretær vararepresentant i styret for Stavanger MDG. Grunnet hennes posisjon, og det faktum at hun i byline knytter seg til MDG, vil jeg anse MDG som med-avsender for teksten. Teksten ble publisert som et leserinnlegg på Stavanger Aftenblad sin debattsider på nett, samt i avisens papirutgave den 29. August 2017, og den utgjør to av 101 søketreff. Teksten er på 281 ord, inkludert tittel, noe som gjør den til den korteste av tekstene som analyseres i denne retoriske tekstanalysen, og blant de korteste i hele breddeutvalget. Teksten i sin helhet ligger i Vedlegg 8

5.3.2.2 Retorisk situasjon

Miljøpartiet De Grønne sin politiske situasjon er spesiell, grunnet deres politiske fokus. MDG er å regne som et sentrumsparti, noe som medfører at partiet i noen saker vipper mot venstre og i andre saker vipper mot høyre. Partiets ståsted i ulike politiske saker er som oftest bestemt ut fra miljøhensyn, noe som er tilfellet også i spørsmålet om å bygge utenlandskabler. MDG stiller seg positive til dette spørsmålet.

Miljøpartiet De Grønne fikk sin første stortingsrepresentant i 2013, og beholdt mandatet etter valget i 2017. De har aldri vært i regjering, men som sentrumsparti kan deres ene stortingsrepresentant i enkeltsaker få en del makt, dersom det er jevnt. På lokalt og regionalt politisk nivå har partiet flere representanter, og har siden 2015 blant annet vært representert i byrådet i Oslo. Selv om partiet i mange saker har begrenset makt med bare 1 av 169 stortingsrepresentanter, er de en sterk bidragsyter i å sette miljøproblematikk på agendaen, både politisk, i mediene og i samfunnet ellers.

Gjennom teksten ”sats på ren strøm til kontinentet” kan vi identifisere et påtrengende problem knyttet til det grønne skiftet i Europa, og Norges rolle i dette. Det retoriske publikum for denne situasjonen vil være alle potensielle lesere. Selv om teksten ble publisert midt under valgkampen, og i lys av det bør ses på som et ledd i partiets valgkamp, er det ingen direkte velgerappell i teksten, og ingen eksplisitt kobling til det forestående stortingsvalget. Jeg ser dermed på dette som en meningsbærende tekst med et informativt preg. MDGs ønske, å bygge mellomlandskabler, er av politisk karakter, men strategien for å nå det politiske målet, er å skrive en tekst med saklig, informativt preg. Teksten har ingen eksplisitte henvisninger til tidligere uttalelser eller andre meningsbærende tekster. Det kan forøvrig nevnes at forfatter av teksten har deltatt i en videre diskusjon og debatt av saken i kommentarfeltet under teksten på Stavanger Aftenblads nettsider.

5.3.2.3 Kairos

Ser vi på Kairos, er faktumet at teksten kom under valgkampen det kanskje viktigste aspektet. Teksten er tilsynelatende ikke noe direkte svar på andre tekster, og må derfor ses på som en mer selvstendig tekst som kan være ment for å informere om partiets ståsted, eller for å skape debatt. Dersom teksten er laget for å skape debatt rundt temaet, enten lokalt, regionalt eller globalt, kommer den på et gunstig tidspunkt. Valgkampen var på tidspunktet godt i gang, men det var fremdeles mye tid igjen før valgdagen.

5.3.2.4 Argumentasjon

Teksten ”sats på ren strøm til kontinentet” har i hovedsak to argumenter for hvorfor Norge bør bygge strømkabler til utlandet. De to argumentene er verdiskapning og miljø.

Ingressen på teksten er som følger: ”Hva skal vi leve av etter oljen? Spørsmålet har mange svar, og ett av svarene er eksport av vannkraft til Europa”. Selv om ingressen kun inneholder et verdiskapningsargument, er det miljø-argumentet som er viet mest plass i teksten for øvrig, samt i teksten tittel. Verdiskapningsargumentet regner jeg dermed som et bi-argument, og er kun nevnt i ingressen, samt i de tre siste setningene i teksten.

Logos-argumentasjon

Ser vi på hvilke appellformer som er i bruk i denne teksten, er pathos det som på mange måter står mest sentralt. Likevel har teksten et tydelig logos-preg. Teksten klarer altså å kombinere en informativ stil, som i stor grad baserer seg på logos, med tydelige elementer av pathos-argumentasjon. Gjennom at det argumenteres for at Norge bør bygge kabler til utlandet fordi det kan gi overskudd, forsøker tekstforfatter å appellere til leserens fornuft, noe som kan eksemplifiseres med disse setningene fra tekstens avslutning.

”Kraftselskapene er 100 prosent i offentlig eie, og overskuddet fra strømsalget går rett inn i kommune- og statskassen. Strømprisene i Norge vil sannsynligvis øke litt, men ikke på langt nær så mye at det overgår den samfunnsøkonomiske verdien kablene vil skape.”

Dette er et tydelig logos-argument som appellerer til fornuften, og det kan tenkes at tekstforfatter vil få leseren til å tenke at det er fornuftig å gjøre det som er best for miljøet

Miljøargumentet i denne saken er i hovedsak basert på et resonnement om at utfasing av fossil kraftproduksjon i Europa kan behjelpes av norsk fornybar vannkraft som kan fungere som reservekraft for vind- og solenergi når behovene ikke er dekket. Miljøargumentet i teksten blir bygget opp gjennom at Norge først blir presentert som en viktig aktør i det grønne skiftet i Europa, og Norges eksportmuligheter blir lagt frem. Den andre delen av argumentet inneholder en sterk pathos-appell, og følgende setning fra teksten oppsummerer det godt:

”Med så gode forutsetninger for å bidra til Europas grønne skifte, kan man nesten hevde at vi har en moralsk plikt til å gjøre det”.

Denne pathos-appellen er sterk og veldig tydelig, og som leser kan man få en følelse av at vi er pliktet bygge disse kablene og bidra til det grønne skifte i Europa, uavhengig av hvilke argumenter som måtte tale imot.

Miljøargumentasjon kan være både logos-baserte og pathos-baserte. Eksempelvis kan et miljøargument invitere til å spille på en følelse av frykt for en fremtidig situasjon, en slags fremtidsdystopi, men også en følelse av håp, noe vi kan identifisere i denne oppgaven. *“Å bruke vannkraft som batteri vil redusere de europeiske utslippene fra strømproduksjon*

betraktelig". Denne setningen inviterer leseren til å få en følelse av at det er håp for fremtiden. Når vi i tillegg ser dette i lys av situasjonen det står i, norsk vannkraft til hjelp i Europa, blir denne pathos-appellen forsterket.

En lignende følelsesappell kan vi også se spor av i verdiskapningsargumentet gjennom ingressen. *"Hva skal vi leve av etter oljen? Spørsmålet har mange svar, og ett av svarene er eksport av vannkraft til Europa."* Denne setningen kan både gi en følelse av frykt og redsel for hva Norge skal leve av etter oljen, samtidig som den kan gi en følelse av håp når eksport av vannkraft blir presentert som en løsning. Selv om miljørelaterte argumenter ofte er pathos-basert, kan de appellere gjennom logos, og forsøke å overbevise gjennom det rasjonelle og fornuftige, slik at leseren ser det som fornuftig å satse på den løsningen som gir de beste miljøkonsekvensene.

5.3.2.5 Topos

Ser vi på hvor argumentasjonen i denne teksten er hentet fra, kan vi trekke inn formale topoi. Miljøargumentet er sentralt her, og vi sette opp argumentasjonen på samme måte som for teksten *"verdifull vannkraft i politisk klemme"*.

"Norge bør bygge strømkabler til utlandet for å bidra til det grønne skiftet i Europa."

Påstanden: Norge bør bygge strømkabler til utlandet

Begrunnelsen: Strømkabler fra Norge til utlandet kan bidra til det grønne skiftet i Europa

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Det grønne skiftet er bra, og helt nødvendig.

Siste setning i teksten sier at *"Strømprisene i Norge vil sannsynligvis øke litt, men ikke på langt nær så mye at det overgår den samfunnsøkonomiske verdien kablene vil skape"*. På denne måten går teksten eventuelle motargumenter på pris i møte, gjennom et motargument som sier at verdiskapningen av mellomlandskabler er større for samfunnet enn kostnaden med byggingen. Dette er et eksempel på bruk det formale grunntoposet større/mindre.

Når man snakker om historiske og kulturelle loci communes mener man temaer, motiver, synspunkter, verdier osv. som deles innenfor en tidsperiode eller innenfor en kultur (Kjeldsen, 2014). I teksten ”sats på ren strøm til kontinentet har vi innslag av dette, slik vi ser eksempler på også i andre tekster hvor miljø-argumentet blir brukt. Knyttet til miljøargumentet har vi mange ord og uttrykk som oftest er positivt ladet, og som ofte har et innhold som er allment akseptert. ”Det grønne skiftet” er et slikt uttrykk, det samme er ”fornybart”. I tillegg har vi ord som ”utslipp” som allment blir sett på som negative.

I den tiden og kulturen vi lever i er oppfatningen av disse ordene og uttrykkene delt av de fleste. De fleste er enige om at det grønne skiftet er positivt, at det som er fornybart er bra, og at vi bør ha så lite utslipp som mulig. Gjennom bruk av disse ordene og uttrykkene kan tekstforfatteren forsøke å møte leseren på et felles ståsted hvor de er enige om at det grønne skiftet er bra, at Norge bør satse på det fornybare og at man bør gjøre det man kan for at utslippene skal gå ned. Dersom tekstforfatter og leser er enige om dette, som på mange måter er grunnlaget for argumentasjonen, kan det hende de også er enige i argumentasjonen som helhet.

5.3.2.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen

Sett i lys av den retoriske situasjonen som Miljøpartiet De Grønne var i på dette tidspunktet, er det elementer ved teksten som fremstår som effektive og elementer som fremstår som mindre effektive. Jeg anser det som et retorisk godt grep å ikke bare føre en pathos-argumentasjon knyttet til miljøaspektet, men at dette argumentet også har en rasjonell appell. Logos-argumentasjon ser vi også i argumentet om verdiskapning, og dette utfyller pathos-argumentasjonen knyttet til miljø på en god måte. Likevel synes jeg organiseringen av innholdet i teksten er rart. Tittelen er delvis rettet mot miljø og delvis mot verdiskapning, og ingressen er rettet mot verdiskapning. Likevel er størstedelen av brødteksten er rettet mot miljø, før verdiskapnings-argumentet blir tatt opp igjen mot slutten.

Det at ingressen handler om verdiskapning, men at dette ikke vies plass i brødteksten før de tre siste setningene, kan anses som underlig. Ser man på måter å strukturere tekster, f.eks. i nyhetstekster, er det vanlig at den viktigste informasjonen kommer først. Denne

struktureringen av teksten kan komme av at tekstforfatter er et medlem av partiet, og ikke nødvendigvis har kunnskap og erfaring med å skrive tekster ut i fra prinsippene som benyttes innenfor journalistisk metode. Strukturering av tekst på denne måten er forøvrig også en form for strukturelle topoi (Kjeldsen, 2014, s. 156), men det kan virke som om tekstforfatter ikke har hatt dette i fokus.

Isolert sett er både logos-argumentasjonen og pathos-argumentasjonen hensiktsmessige. Logos-argumentasjonen er knyttet til verdiskapning og gir fornuftige og saklige grunner til at kablene bør bygges. Pathos-argumentasjonen er som sagt knyttet til miljø. Denne appellen er veldig tydelig, og er som står mest sentralt i teksten, og som jeg anser som hovedargumentet. Dette er også noe vi kan forvente av Miljøpartiet De Grønne, grunnet deres politiske fokus. Dette politiske fokuset er en del av deres retoriske situasjon, noe som også medfører at folk forventer at MDG kommer med miljøargumenter.

I teksten hevdes det at *”Med så gode forutsetninger for å bidra til Europas grønne skifte, kan man nesten hevde at vi har en moralsk plikt til å gjøre det.”* Å appellere til menneskers moral er noe hevde at noe nesten er en moralsk plikt, er en pathos-appell som forsøker å treffe dypt. Hvilken effekt dette har på leserne er jeg usikker på. Man kan også spørre seg hvordan dette er i forhold til det som regnes som passende, altså *aptum*. For enkelte kan dette kanskje være en appell som fungerer, men det kan også tenkes at enkelte anser argumentet som useriøst, dårlig og som et forsøk på å spille på samvittigheten, fordi det er det eneste som kan fungere for å overbevise noen i denne saken. Vurderingen av argumenter vil naturlig nok være individuelle, men jeg vil uansett si at å appellere til vår moralske plikt på denne måten kan være risikabelt, fordi det er en så sterk appell at man ikke vet hvordan folk vil reagere.

5.3.3 Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet (Hogne Hongset)

5.3.3.1 Om teksten

Tekst 3, *“Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet”* (Hongset, 2017) er skrevet av Hogne Hongset. I forbindelse med teksten *”Hvem skal styre*

kraftbransjen”, som han også har skrevet, presenterer han seg som energiinteressert. Dette viser seg også i aktiviteten han har i debatten. Av det utvalget på 48 unike tekster har Hongset skrevet 2 av tekstene, og dette er bare i løpet av de to månedene utvalget er hentet fra.

Teksten jeg skal analysere her ble publisert første gang 05.09.2018 i avisen Nordvestnytt, men ble i tiden etter publisert i flere aviser, både lokalaviser, regionaviser og riksdekkende aviser. Totalt utgjør denne teksten åtte av totalt 101 søketreff i Atekst. Lengden på teksten er 448 ord inkludert tittel og byline. Dette vil jeg tro er en normal lengde for denne typen tekster i utvalget. Hogne Hongset posisjon i debatten er at han er negativ til å bygge utenlandskabler. Teksten finnes i sin helhet i vedlegg 9.

5.3.3.2 Retorisk situasjon

Gjennom å se på identifisere den retoriske situasjonen for Hogne Hongset i forbindelse med denne teksten, må vi se på hans ståsted i debatten, og se på hvordan han appellerer i teksten. Han omtaler seg som energiinteressert, og har et tydelig standpunkt imot å bygge utenlandskabler. Teksten avsluttes med å skrive ”*Du kan gi ditt svar 11. september. Vil du la kraftselskapene bygge egne kabler, stemmer du H, FRP, V eller KRF. Vil du ikke ha slike kabler, stemmer du på et av de andre partiene.*” Med dette ser vi en tydelig retorisk situasjon knyttet til valget, og til det politiske aspektet av saken. Ut ifra dette, samt Hongsets ståsted og den politiske situasjonen før valget, kan vi si noe om den retoriske situasjonen.

En del av det påtrengende problem i denne situasjonen er den politiske situasjonen, hvor den borgerlige regjeringen satt før valget var positive til å bygge utenlandskabler, og et regjeringsskifte i det forestående valget kunne føre til en stopp av kabelbyggingen. Sitatet ovenfor peker på at det retoriske publikummet for teksten er velgerne til stortingsvalget 2017. I tillegg viser sitatet hvilken respons han ønsker av sitt retoriske publikum.

5.3.3.3 Kairos

Enhver tekst med mål om å påvirke velgere før et valg kommer på et godt tidspunkt så lenge det er nok tid til at folk kan lese teksten før valgdagen. Denne teksten ble publisert første

gang én uke før valgdagen, og siste publisering var på valgdagen. Dette åpnet for at mange kunne lese teksten før valget, og faktumet at den ble publisert totalt åtte ganger på nett og papir (i noen tilfeller én avis sin nettutgave og papirutgave), gjorde at den nådde ut til mange, og det like før valget. Hongset har her utnyttet de retoriske mulighetene i situasjonen, gjennom å appellere tydelig og direkte til velgere like før valgdagen. På denne måten kunne teksten fungere som en påvirkningsfaktor for usikre velgere.

5.3.3.4 Argumentasjon

Hovedargumentet i denne teksten har jeg vurdert til å være argumentet om at bygging av utenlandskabler vil føre til høyere strømpriser her til lands. Likevel er bi-argumentet om at kablene vil kunne skade artsmangfoldet også sentralt, men jeg har vurdert det til å være et bi-argument i teksten.

pris-argumentet

Gjennom tekstens argumentasjon kan vi identifisere bruk av flere appellformer, hvor logos og pathos skiller seg mest ut. Logos-argumentasjonen i teksten er knyttet til både prisargumentet og artsmangfoldsargumentet. I det første avsnittet etter ingressen blir såkalt effektkjøring forklart på en saklig måte. Her innledes argumentet i en tydelig logos-appell, men den går gradvis over til en mer pathosbasert argumentasjon mot slutten av avsnittet. I siste del av avsnittet appellerer tekstforfatter mer direkte til leseren, og skriver at:

”Prognosene sier at strømprisen vil dobles innen 2030. Det vil merkes på strømregningen din. Det vil også svekke lønnsevnen der du jobber, enten det er i privat eller i offentlig sektor!”

Gjennom å appellere direkte til leseren på denne måten, og argumentere både med at leseren vil få større utgifter, samt at det potensielt kan sette jobben i fare, forsøker Hongset å sette leseren i en viss sinnsstemning, og dermed møte leseren på det personlige og følelsesmessige. Gjennom at pris-argumentet både kommer gjennom logos-argumentasjon og pathos-argumentasjon er det mer sannsynlig at leseren også tar til seg budskapet og sier seg enig i argumentene.

Artsmangfoldsargumentet

Også argumentet om arts mangfold og miljø appellerer både gjennom logos og pathos, noe vi kan se i tekstens andre avsnitt etter ingressen.

”En ny rapport, Miljøkonsekvenser av effektkjøring i regulerte vassdrag, utarbeidet av Multiconsult, dokumenterer at økt effektkjøring også gir svært negative konsekvenser for liv og arts mangfold i økosystemene i og rundt regulerte vassdrag.”

Å henvise til en rapport, slik det blir gjort her, er et eksempel på logosbasert argumentasjon. Rapporter er ofte basert på undersøkelser og forskning, og når det henvises til funnene som en rapport viser, ser jeg det som et tydelig forsøk på å overbevise gjennom det rasjonelle - gjennom ”selve det som sies” (Kjeldsen, 2014, s. 33).

Også i avsnittet hvor den ovennevnte rapporten vises til, går argumentasjonen fra å være logos-basert i starten, til å bli mer pathos-basert mot slutten. Som tidligere nevnt kan mange miljøargumenter bli sett på som pathos-argumentasjon fordi de kan få leseren til å få en følelse av både frykt for miljøkonsekvenser, eller håp om en løsning. I dette tilfellet er frykten for potensielle konsekvenser den følelsen tekstforfatteren virker til å forsøke å vekke i leseren. Med rapporten i hånd peker han på potensielle konsekvenser for fisken i vassdragene og for fugler, dyr og insekter i området.

Avslutningsvis i avsnittet viser Hongset til at man kan finne rapporten på nett. Gjennom å henvise til rapporten igjen på slutten av avsnittet distanserer han seg litt fra grunnlaget for argumentasjonen. Dette ser jeg på som et forsøk på å ikke sette sitt eget ethos på spill i dette argumentet, men heller argumentere med rapporten fra Multiconsult, og på den måten spille på deres ethos, i stedet for sitt eget. Likevel syntes jeg Hongsets ethos kommer tydelig frem i teksten, spesielt gjennom ethosdimensjonen *fronesis*, som handler om kunnskap og forstandighet. Dette knyttes spesielt opp mot logos-argumentasjonen, hvor tekstforfatter får vist sin kunnskap gjennom å overbevise med rasjonelle og faktabaserte argumenter.

I tillegg er faktumet at teksten er fra en privatperson og ikke en organisasjon, med på å styrke ethos-appellen. Som nevnt i teorikapitlet, er Ethos tradisjonelt sett bygd opp av tre dimensjoner, talerens moralske karakter, talerens velvilje overfor publikum og talerens kompetanse og kunnskap. Det er her viktig å ha i bakhodet at ethos er noe publikum tilskriver taleren, og at det ikke er noe taleren selv bestemmer. Talerens makt når det gjelder ethos er knyttet til i hvilken grad han bruker sitt ethos for å overbevise. Det bare er i forbindelse med ”signeringen” av teksten at tekstforfatter bruker sitt eget navn. Ellers i teksten bruker han ord som ”vår” og ”vi”, og gjennom dette knytter han seg selv, så vel som leseren inn i en og samme situasjon. Selv om han ikke skriver hvem han inkluderer i ”vi”, virker det underliggende at det er snakk om Norge som nasjon, og samfunnet som helhet. Det største innslaget av ethos-argumentasjon i denne teksten vil jeg dermed si er byline. At teksten er skrevet av en privatperson gjør det mer personlig. I tillegg viser tekstens logos-argumentasjon at det er mye i teksten som skal appellere til fornuften, og denne kunnskapen som vises kan også ses på som ethos-argumentasjon. I tillegg viser han velvilje overfor publikum, og viser seg som en moralsk god person gjennom hans argumentasjon om at dette ikke vil være til det beste for Norge, for folk strømregning og for arbeidsgiveres lønnsevne. På tross av dette innslaget av ethos, vil jeg si at appelleringen gjennom logos og pathos er de mest sentrale i tekstens argumentasjon.

5.3.3.5 Topos

Ser vi på Topoi for å finne ut hvor argumentasjonen i denne teksten er hentet fra, og hvor tekstforfatter forsøker å møte leseren, kan vi finne mange likheter med de andre tekstene som er analysert. Strukturelle topos som en måte å strukturere teksten på, er noe som gjelder for alle tekstene. Ser vi bort fra det, kan vi i denne teksten blant annet identifisere bruk av formale topos.

Hogne Hongset argumenter med artsmangfold/miljø i denne teksten. Argumentet går ut på at dersom det bygges utenlandskabler vil kraftselskapene drive med såkalt effektkjøring for å få mer profitt. Han forklarer effektkjøring slik: *”Effektkjøring betyr at kraftverkene startes og stoppes i raske skift, i takt med svingende strømpriser i utlandet. Da oppstår flaskehalsinntekter, dvs at vi kjøper billig overskuddskraft fra vind og sol i utlandet, og selger*

vannkraft tilbake når prisen er høy.” Ja-siden fører et miljøargument om at Norsk vannkraft kan fungere som balansekraft(reserve) for vind- og solenergi i Europa. Miljøargumentet i denne teksten ligger derimot i hvordan effektkjøringen påvirker livet i elvene og naturen rundt vassdragene, og at disse negative konsekvensene veier opp for de positive konsekvensene som balansekraft i europa. Vi kan sette opp dette argumentet slik:

Argument: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet fordi det kan skade artsmangfoldet i og rundt vassdragene i Norge.

Påstanden: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet

Begrunnelsen: Strømkabler til utlandet vil føre til økt effektkjøring, som igjen kan skade artsmangfoldet.

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Vi bør ta vare på artsmangfoldet i og rundt vassdragene

Dette argumentet baserer seg på det formale grunntoposet større/mindre gjennom at artsmangfoldet vurderes som et større gode enn de positive konsekvensene som kan komme av effektkjøring.

I tillegg til argumentet om artsmangfold/miljø, står prisargumentet sentralt i teksten.

Prisargumentet er basert på at flere utenlandskabler vil øke strømprisene i Norge, både fordi byggingen av kablene kan øke nettleien, og fordi det norske strømmarkedet kobler seg opp mot markeder med høyere pris, noe som kan dra opp prisen for strøm også i Norge. Dette skjer spesielt med effektkjøring, som sitatet ovenfor viser.

Videre fra overnevnte sitat skriver tekstforfatter at dette er: *”Grei forretning for kraftselskapene, men nettoen er ikke imponerende. For kabler til utlandet er svært dyre. De virkelig store inntektene kommer av at stadig flere kabler driver prisene opp, her i landet. Og det er her 95% av kraften selges. Prognosene sier at strømprisen vil dobles innen 2030. Det vil merkes på strømregningen din. Det vil også svekke lønnsnivåen der du jobber, enten det er i privat eller i offentlig sektor!”*

Underliggende i dette argumentet ligger altså en påstand om at lavere strømpriser er et større gode enn inntekter/overskudd til kraftselskapene. Som oppsettet nedenfor viser, er også dette basert på det formale grunntoposet større/mindre.

Argument: ”Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet fordi det vil gi økte strømpriser.

Påstanden: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet.

Begrunnelsen: Strømkabler til utlandet vil føre til høyere strømpriser.

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Lave strømpriser er et større gode enn godene med overskudd og inntekt til kraftselskapene.

5.3.3.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen

Teksten ”nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer arts mangfoldet!” anser jeg som en retorisk velfungerende tekst, i likhet med de andre tekstene som er analysert. Tekstens argumentasjon er som nevnt i hovedsak basert rundt bevismidlene logos og pathos, men det er også innslag av ethos-argumentasjon, noe som er naturlig siden teksten er skrevet av en privatperson. Jeg tror teksten kunne løftet seg enda mer dersom den hadde utnyttet det personlige preget som kan settes når teksten er fra en privatperson. Dette kunne tekstforfatter gjort gjennom ytterligere bruk av ethos-appell. Tekstforfatter Hogne Hongset skriver i ”vi”-form, og ikke i ”jeg”-form, og kunne i enda større grad spilt i på sin kunnskap og erfaring på temaet. I tillegg henviser han til en rapport for en del av faktaene, noe som er bra i seg selv, men når han viser tilbake til rapporten på slutten av avsnittet, tolker jeg det som et signal på at han ikke ønsker å spille på sitt eget ethos.

I denne debatten kan det likevel være lurt å argumentere mest med logos og pathos siden debatten inneholder mye teknisk bransjekunnskap, som kommer fint frem med logos. Samtidig har de fleste personer et ønske om å ta vare på miljøet og ha billigere strøm, noe som han fint argumenterer for, også med pathos.

Tekstens lengde er god til å være et leserinnlegg. Den er kort nok til at det ikke tar for lang tid å lese hele teksten, samtidig som den er lang nok til å ha plass til en god og bred argumentasjon. Publiseringdatoen var på et tidspunkt hvor det fremdeles var nok tid igjen

før valget til at teksten kunne få god spredning, og samtidig nærme nok valget til at standpunktet i debatten kunne få betydning for velgere som var usikre.

Ser vi på topos, ser vi at argumentasjonen i stor grad kan settes opp med formale topos, som ofte er knyttet opp mot det logiske. Tekstens struktur kan ses på som et strukturelt topos, hvor lesere kjenner seg igjen i oppsettet, både med en kort og oppsummerende ingress, men også med en direkte appell på slutten, som man ofte ser i leserinnlegg og kronikker.

Alt i alt er dette en god tekst med en variert og saklig argumentasjon. Teksten inneholder både ethos-, pathos- og logosargumentasjon, og bruker disse på en god og balansert måte gjennom at argumentene er basert på flere av appellformene. Teksten har en klar og tydelig appell til leseren, og tar opp et teknisk vanskelig tema på en forståelig måte. Tekstforfatter har hentet argumentasjonen sin fra et felles ståsted med leseren hvor han setter ulike goder og virkninger opp mot hverandre, og argumenterer godt for hvorfor hans eget syn gir de beste resultatene.

5.3.4 Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie (Industri Energi)

5.3.4.1 Om teksten

Tekst 4: ”*er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie*” (Håvik, 2017) er en kronikk skrevet av Johnny Håvik som er samfunnspolitisk rådgiver i fagforbundet Industri Energi. Kronikken ble først publisert på bloggen til Industri Energi 17. April 2017, men ble republisert som en kronikk på enerwe.no 22. September 2017. Selv om forbundet skriver på bloggsiden at ytringene er personlig og ikke nødvendigvis representerer meningene til forbundet, er det naturlig å også inkludere forbundet som avsender av teksten, bla. på grunn av tekstforfatters stillingen i forbundet. Teksten innhold er også samsvarende med meninger og holdninger som kommer frem i andre tekster fra fagforbundet. I tillegg kommer Industri Energi frem som avsender i siste avsnitt hvor det skrives ”*Industri Energi jobber derfor for at.....*” og ”*vi vil at....*”. På bakgrunn av dette, regner derfor Industri Energi for å være avsender av denne teksten.

Teksten utgjør kun 1 av de totalt 101 søketreffene som søket i A-tekst gav. Lengden på teksten er på 920 ord, inkludert overskrift. Dette gjør den til en av de lengre tekstene i utvalget. Av de fire tekstene i denne retoriske tekstanalysen, er denne den nest lengste teksten. Teksten er negativt vektet, noe som betyr at tekstforfatter er negativ til å bygge utenlandskabler. Teksten finnes i sin helhet i vedlegg 10.

Industri Energi er et fagforbund med tydelige interesser innen bla. landbasert industri. Disse interessene ytrer de ofte gjennom kronikker og leserinnlegg, noe vi kan se i søkeresultatet for denne oppgaven. Av de 48 unike tekstene i utvalget står Industri Energi bak seks tekster, noe som gjør de til den enkeltaktøren med flest tekster i utvalget.

5.3.4.2 Retorisk situasjon

For å identifisere den retoriske situasjonen, kan vi blant annet identifisere i tekstens siste avsnitt. Her står det følgende: *”Industri Energi jobber derfor for at vannkraften fortsatt skal være et gode for fellesskapet. Vi vil at vår viktigste naturressurs skal være konkurransefortrinnet til norsk industri, at forbrukere skal ha tilgang på rimelig energi og at kommunene skal kunne bruke pengene på velferd heller enn økt strømregning.”*

Vi kan utdype dette med litt informasjon om fagforbundet som vi finner på deres nettside: *”Industri Energi er et fagforbund for ansatte innen olje, gass og landbasert industri. Med våre nærmere 60.000 medlemmer er vi det fjerde største forbundet i LO.”* (Kilde) Industri Energi er altså en stor og viktig aktør som representerer mange personer med sterke interesser i debatten rundt mellomlandskabler.

Det retoriske problemet til denne teksten er ikke knyttet opp mot valget på samme måte som de andre tekstene. Teksten ble første gang ble publisert i April, før den igjen ble publisert 22. September. Den sist publiseringen viser likevel at teksten fortsatt var aktuell etter at valgresultatet var klart cirka halvannen uke tidligere. Det retoriske problemet kan vi da identifisere i sitatet fra teksten i avsnittet over, hvor Industri Energi forklarer hva de jobber for, nemlig at vannkraften skal være et gode for fellesskapet som blir brukt som et konkurransefortrinn for norsk industri og rimelig strøm til både forbrukere og det offentlige, noe som frigjør midler til økt velferd.

Teksten har ikke en direkte appell til verken enkeltpersoner, regjeringen, politikere eller andre beslutningstakere. Teksten fungerer dermed som en mer generell henvendelse til folk flest, og virker til å ha som formål å informere. Siden teksten ikke viser en tydelig mottakergruppe i enten politikere eller enkeltpersoner, vil jeg dermed si at det retoriske publikummet er alle som kan gjøre noe med problemet, altså både velgere og politikere, i tillegg til potensielt nye medlemmer av fagforbundet som kan gi forbundet større gjennomslagskraft. Denne oppfatningen av retorisk publikum kan også begrunnes i at det mange ganger i teksten skrives ”vi”, ”vår” og ”oss”, og at tekstforfatter på den måten snakker om samfunnet som helhet.

5.3.4.3 Kairos

Teksten ble første gang publisert i april 2017, før den ble publisert som en kronikk 22. September, og på den måten kom med i utvalget for oppgaven. Jeg vet ikke om Industri Energi eller tekstforfatter tok initiativ til å få publisert den som en kronikk i september, eller om nettavisen som trykte den (EnerWe) tok initiativet. Uavhengig av hvem som tok initiativ passer teksten godt inn i den situasjonen som var, hvor valgresultatet gav et borgerlig flertall. Argumentene i teksten som er rettet mot regjeringens energipolitikk var dermed fremdeles relevante, og teksten kunne dermed fungere som en respons på valgresultatet og et innspill i debatten om veien videre. Jeg vet lite om den konkrete situasjonen denne teksten opprinnelig ble skrevet i, og jeg vil derfor ikke si noe om det.

5.3.4.4 Argumentasjon

I innholdsanalysen av argumentene tidligere i oppgaven, identifiserte jeg ”pris” som hovedargument denne teksten, og to biargumenter i ”vannkraft som felles gode” og ”konkurransefortrinn”. Selv om både argumentet om vannkraft som felles gode, og argumentet om pris begge to viet mye plass, har jeg valgt å se på prisargumentet som hovedargumentet. Tittelen er riktignok rettet mot førstnevnte argument, men det er pris-argumentet det skrives om først i brødteksten, og som teksten avrundes med.

Når det gjelder tekstens bruk av appellformer, kan vi si at pathos er den som kommer mest i spill. I tillegg er det innslag av logos-argumentasjon gjennom at tekstforfatter forsøker å overtale om at det er rasjonelt å ikke bygge utenlandskabler. I teksten føres det ikke en utpreget ethos-argumentasjon, men det er innslag av det mot slutten av oppgaven, hvor de skriver hva Industri Energi jobber for (se sitat ovenfor), samt når det i tredje avsnitt vises til det internasjonale energibyrådet (IEA) som hevder at prisen i Norge vil gå opp som en følge av politikken som føres. Gjennom sistnevnte spiller teksten på IEA sitt ethos, og ikke Industri Energi sitt eget ethos.

Pris-argumentet

Pathos er i spill i alle argumentene gjennom at taleren ”setter dem i en viss sinnsstemning” (Kjeldsen, 2014, s.33). Prisargumentet bygger på pathos på samme måte som i teksten av Hogne Hongset. Leseren kan både personlig og følelsesmessig bli enige i argumentet om at dette vil føre til høyere strømpriser, fordi det vil gå ut over dem, både gjennom høyere strømregning privat og gjennom svekket konkurransevne for industrien, hvor mange jobber. I tillegg argumenterer tekstforfatter med at kommunene, ved økte strømpriser, må bruke mer penger på strømregning og dermed får mindre penger til velferdstjenester.

“Det regjeringen unnlater å si er at forbruket av strøm i Norge er nesten like stort som produksjonen vår. Dermed brukes kraftpolitikken vår til indirekte skattlegging av alle som bruker strøm i Norge. Konsekvensene av dette er økt strømregning for private forbrukere og svekket konkurransevne for industrien. Det betyr at kommunene må bruke mer av pengene sine på å betale høyere strømregninger. Altså får de mindre penger å bruke på barnehager, skoler og omsorgstjenester.”

Sitatet er et godt eksempel på pathos-appellen som ligger til grunn i prisargumentet. Teksten forsøker å treffe leseren på det personlige og følelsesmessige gjennom å kalle prisøkningen som en indirekte skattlegging, og vise til svekket konkurransevne for industrien. Gjennom dette, samt argumentasjonen om at økt strømpris vil gjøre at kommunene får mindre penger på velferdstjenester appellerer teksten til alle. Uansett hvor man står politisk, eller hvor man jobber, så bruker man strøm, og man ønsker som regel lavere strømpris. I tillegg har man kanskje familie i barnehage eller skole, eller med behov for omsorgstjenester. I tillegg er

sitatet et eksempel på hvordan tekstforfatteren forsøker å overbevise om at bakgrunnen for argumentet er rasjonelt. Argumentet er altså bygd opp av både pathos og logos.

Et annet innslag av logos i prisargumentet finnes i bruken av tall, statistikk og historie. I første avsnitt vises det til en prosentvis økning i strømprisen, og i tredje avsnitt vises det til det internasjonale energibyrådet som mener strømprisen vil øke.

Argumentet om vannkraften som et felles gode

Argumentet om vannkraften som et felles gode er et grunnleggende argument for nei-siden i debatten. Argumentet er bygd på at vannkraften kommer fra naturen, og at verdien som ligger i vannkraften derfor bør tilfalle fellesskapet. Fokuset i argumentet er ikke på at overskuddet fra kraftselskapene går tilbake til det offentlige, men det ligger i at strømmen i seg selv bør brukes i Norge for å opprettholde og videreutvikle industrien. De ønsker altså at kraften i seg selv skal brukes i Norge, for verdiskaping i industrien, i stedet for å selges til utlandet for økt verdiskapning i vannkraftnæringen.

Appellformene som står mest sentralt i dette argumentet er logos og pathos. I teksten kan vi se en logobasert historisk gjennomgang av norsk krafthistorie, fra tiden før kraftutbygging, gjennom dugnadsbasert utbygging av fossefall, og til det industrisamfunnet som har bidratt til å bygge velferden i Norge i dag. Selv om dette er et faktabasert argument som på mange måter søker å overbevise gjennom fornuften, er det en grunnleggende følelsesmessig appell som ligger til grunn, noe som eksemplifiseres av dette sitatet.

”Selv om vi i stor grad tar elektrisiteten for gitt i dag, er den fremdeles bare en vag drøm for mer enn én milliard mennesker i verden som ikke har så mye som en lyspære i taket. Det er den samme drømmen som fikk bygdefolk i norske lokalsamfunn til å bygge kraftverk på dugnad.”

Gjennom å vise til på fattige menneskers drømmer om elektrisitet, og knytte dette opp mot den norske dugnadsånden som virkeliggjorde den samme drømmen her i Norge, forsøker tekstforfatter å appellere til leserens følelser. Et av målene med denne argumentasjonen kan

være å gi leseren en følelse av håp, stolthet og nasjonalfølelse, og at disse følelsene skal føre til at leseren ser verdien i at vannkraften foredles i Norge.

Videre fortsetter den logos-baserte historiske gjennomgangen med en henvisning til en situasjon på starten av 1900-tallet hvor privat kapital kjøpte fossefallene, men det politiske svaret var at eierskapet skal tilhøre folket. I tillegg vises det til at Norge rundt 1930 avslo å legge en utenlandskabel til Tyskland, fordi det var et ønske om å foredle kraften i Norge. Dette er altså en slags logosbasert narrativ argumentasjon som også har fungerer som en pathos-appell.

Argumentet om industriens rammevilkår

Det siste bi-argumentet jeg har identifisert i teksten er argumentet om industriens rammevilkår. Dette er et sentralt argument på nei-siden av debatten, og er, som innholdsanalysen viser, brukt syv ganger. Argumentet er indirekte knyttet opp mot pris-argumentet gjennom at utenlandskabler vil gi dyrere strøm for industrien, noe som endrer rammevilkårene. Gjennom å beholde kraften i Norge, vil strømprisene holde seg nede, noe som er positivt for industrien. Også dette argumentet har store innslag av pathos og logos-appell.

”Det dagens regjering ikke forstår, er at diskusjonen om strømpris handler om mer enn salgsverdien av vannkraften som primærressurs. Den handler om hvordan rørlagte fossefall kan bidra til å skape mest mulig verdier og arbeidsplasser for fellesskapet. Og den handler om at når lokalsamfunn over hele landet har bygd ut kraftverk, så var det ikke for å få betale en høyest mulig strømregning. Det var for å ta naturen i bruk for å skape et bedre liv og mer velferd.”

Sitatet ovenfor viser hvordan pris-argumentet og argumentet om rammevilkår for industrien henger sammen. I tillegg kan vi se pathos-appellen i argumentet gjennom at det er fokus på verdier og arbeidsplasser for fellesskapet, og å bruke naturen for å skape et bedre liv og mer velferd. Dette kan fremkalle en følelse hos leseren som på mange måter samsvarer med de følelsene det forsøkes å spille på i argumentet om pris. Selv om tekstforfatter gjennom dette

argumentet kanskje ønsker å sette leseren i en viss sinnsstemning, er argumentet i seg selv bygd opp på en måte som kan appellere til fornuften.

Videre i teksten, etter sitatet ovenfor, skrives det om den posisjonen og de mulighetene Norge har som selvforsynte med fornybar kraft, på vei inn i fremtidens lavutslippssamfunn. Dette appellerer til fornuften, noe som på mange måter vises i siste setning av dette avsnittet; *”Det eneste vi er helt nødt til å gjøre riktig er å ikke fjerne fortrinnet som muliggjør alt dette, tilgangen på fornybar energi til en rimelig pris.”* Tekstforfatter appellerer her til at vi bør beholde kraften i Norge for å ikke fjerne det fortrinnet Norge har, fordi det er fornuftig å gjøre det slik.

Oppgaven har god struktur, og har en tydelig avslutning. I det nest siste avsnittet blir tekstens argumenter oppsummert og avrundet på en god måte gjennom at tekstforfatter hevder at dersom det bygges utenlandskabler, *”vedtar vi på mange måter slutten på vår stolte krafthistorie og fjerner vårt fremste konkurransefortrinn.”* Deretter kommer tekstforfatter med et politisk stikk til regjeringen gjennom å skrive at det er *”mildt sagt oppsiktsvekkende at regjeringen synes dette er en god idé”*. Til sist i avsnittet kommer prisargumentet tilbake gjennom å skrive at det er *”vi forbrukere som betaler for byggingen av kablene også, over nettleien....”*.

Helt avslutningsvis skriver tekstforfatter hva Industri Energi jobber for, og på den måten løftes blikket fremover, samtidig som Industri Energis posisjon i debatten blir tydeliggjort.

5.3.4.5 Topos

For å analysere bruken av topos, altså på hvilket felles grunnlag tekstforfatteren forsøker å møte leseren, kan vi trekke inn noen av de samme topoi som er brukt i de andre analyserte tekstene. Strukturelle topos er blant annet ulike måter å strukturere tekster på, og som lesere kjenner seg igjen. Dette ser vi i denne teksten, slik vi også gjør i de andre analyserte tekstene. Teksten er strukturert med en tittel og en kort ingress, etterfulgt av en brødtekst. Avslutningen er oppsummerende, og har en mer direkte appell til leseren. På tross av denne inndelingen, mener jeg tekstens struktur kunne vært bedre. Tittelen retter seg mot

krafthistorien, og ingressen er om krafthistorien, i tillegg til at strømprisene nevnes. I starten av brødteksten går tekstforfatter derimot inn i pris-argumentasjonen, før argumentene om krafthistorien og vannkraften som et felles gode kommer inn senere i teksten. En mer naturlig struktur, slik jeg ser det, hadde vært å sette argumentasjonen som knytter seg til tittelen i starten av oppgaven, og deretter gå inn på de andre argumentene. Likevel kan måten det er gjort på her være en bra med tanke på å gi flere argumenter en større plass og posisjon i teksten.

Vi kan også se formale topos i denne teksten, altså å se på ”*en form for grunnleggende argumenter eller formelle tenkemåter som ligger til grunn for konkrete argumenter*” (Kjeldsen, 2014, s. 152). Dette kan vi sette opp på samme måte som jeg har gjort i de øvrige analysene. Tankegangen bak pris-argumentet i denne teksten er tilsvarende den som finnes i pris-argumentet i de andre tekstene.

Argument: ”Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet fordi det vil gi økte strømpriser.

Påstanden: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet.

Begrunnelsen: Strømkabler til utlandet vil føre til høyere strømpriser.

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Lave strømpriser er et større gode enn godene med overskudd og inntekt til kraftselskapene.

Argumentet om vannkraften som felles gode er basert på at vannkraften ikke bør selges ut av landet, fordi det vil gi høyere verdiskapning og sysselsetting av å foredle den i Norsk industri. Vi kan dermed sette opp argumentet på denne måten.

Argument: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet fordi vannkraften er et felles gode som vi bør foredle selv, og skape verdier i Norge

Påstanden: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet.

Begrunnelsen: Å bruke vannkraften i Norge vil være bra for verdiskapning og sysselsetting i Norsk industri

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Godene av å foredle vannkraften i Norge er bedre enn godene av å selge kraften til utlandet.

I tillegg til bruken av det formale grunntoposet større/mindre, kan vi i denne teksten identifisere bruk av det formale grunntoposet har har mulig/ikke mulig. Det innebærer bla. at dersom en av to ensartede ting er mulig, så er det andre også mulig. Tekstens tredje avsnitt avsluttes med ”Og er det høye strømpriser som gir oss mest verdi tilbake for vannkraften? Historien viser oss faktisk det motsatte.” Denne setningen kommer før den historiske gjennomgangen som jeg har skrevet om tidligere, og det fungerer som et formalt topos. Dersom tekstforfatter og leser møtes på den felles forståelsen av at dersom disse to situasjonene er like, og høye strømpriser ikke har gitt oss mest verdi for vannkraften tidligere, vil det heller ikke være tilfellet nå. Det som var mulig, og var tilfellet i en situasjon, vil også være mulig også en annen situasjon, dersom situasjonene er like.

Det siste bi-argumentet jeg har identifisert i oppgaven er argumentet om rammevilkår for industrien. Som nevnt er dette argumentet knyttet til pris-argumentet, og det går ut på at industrien er avhengig av billig strøm for å opprettholde sin konkurransevne internasjonalt. Strømprisen for industrien er en viktig del av rammevilkårene de har, og det er dermed naturlig at de vil kjempe for å bevare sine gode strømavtaler, selv om det kan føre til mindre overskudd for de offentlig eide kraftselskapene. Dette skjer bla. gjennom at de vil kjempe mot bygging av utenlandskabler for å holde på den fornybare energien, og for å holde prisene nede.

Argument: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet fordi det vil føre til høyere strømpriser for industrien, noe som vil svekke industriens konkurransevne.

Påstanden: Norge bør ikke bygge strømkabler til utlandet

Begrunnelsen: Høyere strømpriser for industrien vil svekke deres konkurransevne

Det underliggende allmenne synspunktet (topos): Bedre rammevilkår for industrien er bedre enn høyere overskudd for de offentlig eide kraftselskapene.

I enkelte andre tekster som baserer seg på argumentet om vannkraften som et felles gode, er det brukt et topos som går ut på at vi ikke må ”selge arvesølvet”. Selv om vi ikke ser bruken av dette historiske og kulturelle loci communes i denne teksten, kan vi identifisere bruken av et annet historisk og kulturelt loci communes når det vises til den norske dugnadsånden. I vår

kultur, og opp gjennom historien, har dugnadsånden i Norge stått sterkt. Dugnadsånden viser samhold og samarbeid, og er på mange måter et bilde på fellesskap. Når tekstforfatter trekker frem at kraftverkene ble bygd på dugnad, kan det være for at leseren skal tenke på sine egne erfaringer med dugnad, og tenke på hvilken verdi dugnader har, og har hatt. Historisk sett har ordet dugnad vært et positivt ladet ord, og jeg vil fremdeles regne det som det, selv om dugnadsånden kanskje ikke står like sterkt hos de yngre generasjoner som den gjør hos de eldre.

5.3.4.6 Vurdering av teksten i lys av den retoriske situasjonen

Også teksten ”*Er flere utenlandskabler slutten på får stolte krafthistorie?*” anser jeg som en retorisk velfungerende tekst. Teksten har en sammenhengende argumentasjon, og bærer preg av flere retoriske appellformer. Selv om pathos er den appellformen som kanskje i størst grad preger argumentasjonen, har også logos fått sin naturlige plass i teksten. Ethos-appell er derimot ikke like tilstedeværende i tekstens argumentasjon, men er blant annet å finne i det aller siste avsnittet av teksten. I ethos-innslaget på slutten av teksten forklares det hva Industri Energi jobber for, noe som kan gi leseren et inntrykk av forbundets kunnskap på området, samt at de viser velvilje overfor leseren. I teksten forøvrig er ikke Industri Energi eller tekstforfatteren selv direkte synlig. Den øvrige kombinasjonen av logos og pathos utfyller hverandre, og bygger opp om hverandre på en god måte.

På grunn av tekstens lengde, forventer jeg en bred argumentasjon som bruker flere appellformer, noe som også er tilfellet i denne teksten. Samtidig er det vanskeligere å få god sammenheng i en lang tekst, men i dette tilfellet har tekstforfatter balansert dette på en god måte. De ulike argumentene støtter seg på flere bevismidler, men det er likevel en god sammenheng gjennom de ulike argumentene som fremsettes.

I analysen av topos, har jeg identifisert formale topoi i form av grunntoposene større/mindre og mulig/ikke mulig. I tillegg ser jeg på henvisningene til at kraftverk ble bygget på dugnad som et historisk og kulturelt loci som spiller på folks følelser, og de positive assosiasjoner folk har til ordet dugnad. Tekstforfatter forsøker altså å møte leseren på en felles forståelse av hvilke goder som er bedre enn andre, gjennom felles forståelse for at det som har vært tilfellet

tidligere, også vil være tilfellet en lignende situasjon, og gjennom felles assosiasjoner til dugnad. Jeg anser det som positivt for tekstens retoriske appell at man kan identifisere flere topoi, siden man gjennom det kan treffe flere mennesker, og overbevise folk på flere ”steder”.

Når vi ser på den retoriske situasjonen til Industri energi, som er avsender av teksten, må vi bla. se på den politiske situasjonen i Norge, og på Industri Energi sin oppgave og formål. Som representant for mange ansatte i industrien, har Industri Energi tydelige interesser som de jobber for å beskytte. Selv om teksten første gang ble publisert på Industri Energi sine hjemmesider i april, før den senere ble publisert som en kronikk i september, var den politiske situasjonen lik, og dermed var også den retoriske situasjon ganske lik. Med en borgerlig regjering er forbundets interesser truet, og en tekst som adresserer noen av disse interesseområdene er derfor bra.

Likevel tror jeg teksten hadde løftet seg enda et hakk dersom man kunne identifisert en tydelig mottaker eller mottakergruppe av teksten, enten i privatpersoner som velgere, eller i politikere som tar beslutningene. Teksten kan appellere til begge grupper, men ved å ikke henvende seg spesifikt til hverken velgere eller politiske beslutningstakere som retorisk publikum, er det en fare for at folk ikke på samme måte tar til seg budskapet i teksten. Noe annet som kunne løftet teksten, er å strukturere den slik at argumentene som knytter seg til tittelen kommer i starten av teksten, før de andre argumentene kommer senere. Likevel får tekstforfatter med den valgte strukturen løftet frem flere argumenter på en bedre måte.

Oppsummert kan vi si at denne teksten er en tekst som skiller seg ut med sin tydelige pathos-appell. Likevel er den godt balansert med innslag av logos og ethos. Teksten henter argumentasjon sin fra flere steder, og forsøker dermed å treffe mottakeren på flere felles ståsted. Ut fra tekstens lengde har tekstforfatter evnet å føre en bred og god argumentasjon som kan appellere til leserne på ulike måter. Kairos for denne teksten blir noe spesielt sammenlignet med de andre tekstene, da den ble skrevet i April, og deretter re-publisert i september. Likevel var den retoriske situasjonen før og etter valget ganske lik for Industri Energi, noe som gjør at teksten fremdeles var aktuell i September. Jeg ser dermed på teksten som en passende respons i den retoriske situasjonen som Industri Energi var i på det aktuelle tidspunktet

6. Oppsummering og drøfting

Breddeutvalget for analysen var på 48 unike tekster som fordeler seg med 24 nyhetstekster og 24 meningsbærende tekster. vedlegg 2 viser en oversikt over når disse tekstene ble publisert. Det mest interessant med denne statistikken er at ingen av tekstene i utvalget ble publisert i uke 39, og kun seks tekster ble publisert etter valget som var mandag i uke 37. Ser vi på antallet tekster de to siste ukene før valget, ser vi en kraftig økning fra ukene før og etter disse ukene. Med 23 søketreff fra uke 35 og 29 søketreff fra uke 36, ser vi at litt over halvparten tekstene kom i disse to ukene. Dette understreker det politiske aspektet ved aktørenes retoriske situasjon.

I innholdsanalysen har jeg blant annet sett på vinkling av overskriftene i alle de 15 nyhetstekstene hvor temaet er i fokus, samt på kildeutvalget i tekstene fra nyhetspressen som har temaet i fokus. Funnene i denne analysen viser at i tekstene fra nyhetspressen hadde syv av 10 tekster en negativt vinklet overskrift i spørsmålet om å bygge utenlandskabler. De tre resterende overskriftene har jeg vektet nøytralt. Av de fem tekstene fra fagpressen har jeg vektet tre av tekstene som positive til å bygge utenlandskabler, og to av tekstene som negative. Disse tallene er interessante, men med et såpass lite utvalg som disse tallene er hentet fra, kan ikke tallene gi noen generaliserbare svar. Likevel kan det vise noen tendenser som kan være mer eller mindre representative for den generelle nyhetsdekningen av debatten. Dersom tendensene som disse tallene viser likevel skulle samsvare med den faktiske nyhetsdekningen av debatten som helhet, har vi å gjøre med en nyhetsdekning som på mange måter ikke møter de idealer, føringer og forventninger som journalister skal jobbe under. Et eksempel på et slikt ideal, er idealet om at alle sider i en kontroversiell sak skal bli hørt. Dette er noe som kan undersøkes nærmere i fremtiden.

For å se nærmere på den overnevnte tendensen knyttet til vinklingen av overskriftene, kan vi se den i sammenheng med analysen av nyhetspressens kildeutvalg. Analysen viser at i de 10 nyhetstekstene med utenlandskabler i fokus, er det intervjuet og/eller sitert 13 politikere. Av disse er tre av sitatene positive til å bygge utenlandskabler, og åtte negative til å bygge utenlandskabler. To av sitatene er nøytrale, men disse representerer partier som i

utgangspunktet står på hver sin side i debatten. Videre viser analysen at det er intervjuet totalt åtte representanter fra kraftbransjen, industrien, eller interesseorganisasjoner knyttet til disse. Her har jeg identifisert to positive og seks negative sitater. Totalt sett er det da sitert/intervjuet 21 ulike personer, hvorav fem av sitatene er positivt vinklet, to er nøytrale og 14 er negative. Dette viser altså en klar overvekt av kilder med en negativ holdning til mellomlandskabler.

Funnene fra innholdsanalysen av argumentene som brukes i de meningsbærende tekstene viser en tydelig tendens i hvilke argumenter som brukes. Dette er spesielt tydelig for tekstene som er negativt vektet, hvor 14 av 16 tekster har brukt pris-argumentet og syv av 16 tekster har brukt argumentet om rammevilkår for industrien. På tekstene som er positivt vektet, er både miljøargumentet og verdiskapningsargumentet brukt i fire av seks tekster. Disse nevnte argumentene er de som i størst grad preger argumentasjonen på de ulike sidene av debatten. Tallene viser at det er ganske stor grad av samstemthet i argumentasjonen, spesielt på nei-siden av debatten. Alle argumentene som er brukt fungerer godt til de formål de skal tjene. Det jeg likevel merker meg, er at et par av argumentene er å finne på begge sider av debatten, riktignok med litt ulikt fokus.

Videre kan vi se på funnene fra den retoriske tekstanalysen. Tekstene som er analysert har mye til felles. Samtlige tekster har innslag av flere retoriske bevismidler, og jeg har identifisert formale topoi i alle tekstene, hvor grunntoposet større/mindre er blant de mest brukte. Det innebærer at synspunktene er basert på en avveining mellom ulike verdier og hensyn. Noe av årsaken til at mye av argumentasjonen er hentet fra formale topos, kan være at formale topoi oftest appellerer til menneskets fornuft. Dette anser jeg som hensiktsmessig i en debatt rundt et tema som innebærer mye teknisk fagkunnskap og som skal appellere både til velgere og til beslutningstakere med høy kompetanse. Strukturelle topos, anvendt som en måte å strukturere teksten på, er også noe som er felles for alle tekstene. Strukturen er holdt i en gjenkjennelig form som lesere kan kjenne igjen fra andre leserinnlegg, kronikker, blogginnlegg og generelt meningsbærende tekster. Gjennom å benytte slike kjente sjangerkonvensjoner kan tekstforfatterne bygge ethos i form av ethos-dimensjonen som knytter seg til personens kompetanse. I tillegg kan en kjent struktur og sjanger skape de rette forventningene hos leseren

”Verdifull vannkraft i politisk klemme” (Nysted, 2017) av Tom Nysted i Agder Energi er i stor grad basert på logos-argumentasjon. Men den har også innslag av pathos, spesielt knyttet til miljø-argumentet, samt innslag av ethos-argumentasjon, når tekstforfatter forteller om en av sine personlige opplevelser. Det er gjennom formale topos at tekstforfatter virker til å ville møte leseren, gjennom i hovedsak å etablere et felles ståsted rundt hvilke goder som er bedre enn andre, og på den måten løfte opp sine egne standpunkter. Teksten er lang, noe som åpner for en bred argumentasjon, samtidig som det gjør det mer utfordrende å holde på leserens oppmerksomhet og føre en sammenhengende kommunikasjon. Dette er elementer jeg mener blir balansert godt i denne teksten. Den retoriske situasjonen før valget, for Agder Energi som kraftprodusent, innebar blant annet at et regjeringsskifte kunne slå negativt ut for Agder Energi og deres interesser. Teksten har ingen direkte formulert velgerappell, og heller ingen direkte appell til politikere. Men den kan fungere som en opplysende tekst som både velgere og politikere kan bli påvirket av. Det politiske aspektet ved den retoriske situasjonen blir adressert tydelig i teksten, blant annet gjennom tittelen. Retorikken i denne teksten er altså kjennetegnet av et logos-preg, og den er godt tilpasset den retoriske situasjonen. Men den kunne med fordel hatt en tydeligere appell til et bestemt retorisk publikum.

Teksten “Sats på ren strøm til kontinentet” (Berge, 2017) er skrevet av Eva Berge i Miljøpartiet De Grønne. Teksten har en sterk og tydelig pathos-appell, samtidig som den henstiller til vår rasjonalitet. Denne kombinasjonen er godt balansert. Teksten forsøker å møte leseren på et felles ståsted ved bruk av formale topoi. Tekstforfatter ønsker å etablere en felles forståelse for viktigheten av å satse på miljø. Teksten er ganske kort, noe som ikke gir rom for en spesielt utfyllende argumentasjon. Tekstforfatter har likevel evnet å føre en effektiv argumentasjon hvor flere appellformer er i spill, og flere argumenter kommer frem. Selv om teksten er tydelig markert med MDG, og dermed kan sees som en del av valgkampen, er det ingen direkte velgerappell i teksten. På tross av manglende henvisning til et retorisk publikum, er teksten en velfungerende retorisk tekst som er fint tilpasset den retoriske situasjonen til partiet.

Teksten “Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet” (Hongset, 2017) er skrevet av Hogne Hongset, og er ikke knyttet til en organisasjon, slik de

andre tekstene fra tekstanalysen er. Argumentasjonen er bygd opp rundt argumentene om pris, og artsmangfold, og spiller i hovedsak på de retoriske bevismidlene pathos og logos. Dette kan være fornuftig i denne debatten, siden den inneholder mye teknisk bransjekunnskap. Likevel tror jeg tekstforfatter kunne utnyttet det personlige aspektet som privatperson, og hatt et enda tydeligere innslag av ethos-argumentasjon. Når det gjelder topos, kan vi si at Hongset her forsøker å etablere en felles forståelse for hvilke goder som bør vurderes over andre. Dette skjer i hovedsak gjennom det formale gruntoposet *større/mindre* som, på samme måte som andre formale topoi, appellerer til menneskets rasjonalitet. Teksten har en fin lengde til å være et leserinnlegg. Den er lang nok til å ha plass til å føre en bred argumentasjon, samtidig som den er kort nok til å kunne lese gjennom på kort tid. Denne teksten har en veldig tydelig velgerappell på slutten, noe som er med på å løfte teksten.

Til sist har vi teksten ”*er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie*” (Håvik, 2017), skrevet av Johnny Håvik i fagforbundet Industri Energi. Teksten er blant de lengre tekstene i utvalget, men dette har Håvik utnyttet på en god måte. Argumentene i denne teksten er argumentene om pris, vannkraften som felles gode, og argumentet om rammevilkår for industrien. Disse er i hovedsak pathos og logos som preger denne teksten, noe som altså går igjen for alle tekstene i denne retoriske tekstanalysen. Vi ser likevel ethos-perspektivet i denne teksten, men det er altså ikke det som i hovedsak preget argumentasjonen.

Logos-appellen i teksten er forsterket av bruken av formale topoi, hvor Håvik forsøker å etablere en felles forståelse for vektingen av ulike goder. I tillegg har denne teksten innslag av et kulturelt loci communes gjennom at det henvises til den norske dugnadsånden, som var viktig for å bygge kraftverk, og utvikle industrien i Norge. Teksten appellerer ikke spesifikt til noe retorisk publikum, hverken i velgere eller politiske beslutningstakere. Den sterke pathos-argumentasjonen her gjør at denne teksten skiller seg litt ut fra de andre tekstene, men ikke nødvendigvis på en dårlig måte. Jeg anser teksten som et godt og passende svar på den retoriske situasjonen til Håvik og Industri energi.

7. Konklusjon

Problemstilling for denne oppgaven er *“Hva kjennetegner mediedekningen og mediedebatten omkring mellomlandskabler og retorikken til de ulike aktørene i denne debatten? Hvordan er denne retorikken tilpasset de ulike aktørenes retoriske situasjon?”*

7.1 Mediedekningen av debatten

Mediedekningen av debatten omkring mellomlandskabler er, som innholdsanalysen viser, preget av en overvekt av tekster som er vinklet negativt. Dette gjenspeiler seg også i kildeutvalget for nyhetstekstene, som har en klar overvekt av personer med en negativ holdning til mellomlandskabler. Disse tallene er representative for de to månedene hvor utvalget er hentet fra, men de kan ikke brukes til å si noe sikkert om nyhetsdekningen av debatten i et større perspektiv. Et annet kjennetegn med nyhetsdekningen av debatten, er hvordan ulike meningsbærende tekster får spalteplass. Faktumet at like mange meningsbærende tekster som nyhetstekster har kommet i den utvalgte perioden sier meg at meningsbærende tekster blir prioritert i mediene, spesielt i forbindelse med et valg. Dette bringer meg inn på det politiske aspektet, som er et annet kjennetegn ved nyhetsdekningen. Dette aspektet kommer spesielt frem når vi ser på når de ulike tekstene i breddeutvalget ble publisert. Over halvparten av søketreffene er fra de to siste ukene før stortingsvalget, noe som viser at debatten har et tydelig politisk preg, og som i tillegg viser at debatten fikk mye dekning før valget.

7.2 Kjennetegn ved aktørenes retorikk

Noen kjennetegn på retorikken til de ulike aktørene i debatten er at den i stor grad baserer seg på flere ulike retoriske bevismidler. Spesielt logos og pathos er mye i bruk. Dette virker naturlig i og med at debattens tema inneholder mye kunnskap, både teknisk kunnskap og kunnskap om kraftbransjen generelt. De ulike appellformene fungerer godt i de ulike argumentene de brukes til, og de utfyller hverandre stort sett på en effektiv og passende måte.

Aktørene har altså jevnt over valgt å sette sin egen person noe i bakgrunnen, for å løfte opp sakens rasjonelle og emosjonelle sider.

Gjennom analysen har jeg identifisert bruken av flere topoi, både formale, strukturelle og innholdsmessige. Det som utpeker seg er at de aller fleste argumentene kan trekkes tilbake til formale topoi, noe som understøtter funnene om at logos står sterkt som retorisk bevismiddel. I hovedsak er det grunntoposet større/mindre som preger argumentasjonen, noe som vil si at synspunktene er basert på en avveining mellom ulike verdier og hensyn. I tillegg er tekstene kjennetegnet av strukturelle topos, anvendt som en måte å strukturere teksten på i en gjenkjennelig form for leseren. Dette er blant annet til hjelp for å gi leseren de rette forventningene til teksten.

7.3 Tekstene som et svar på den retoriske situasjonen

Vurderingene av tekstene fra den retoriske tekstanalysen viser at de alle er tilpasset de ulike retoriske situasjonene de står i. Felles for disse situasjonene er det politiske aspektet, selv om de i ulik grad er preget av situasjonen rundt valget. Argumentasjonen er tilpasset det retoriske publikummet til aktørene, og jeg vil si at alle de fire tekstene som er nærlest, er tilpasset de ulike aktørenes retoriske situasjon, og dermed kan anses som en passende respons på det retoriske problemet. Debatten om mellomlandskabler kan med andre ord karakteriseres som en kvalifisert debatt, med debatt-kompetente deltakere

7.4 Forslag til videre forskning

Å jobbe med denne oppgaven har vært en spennende og givende prosess. Jeg har fått god innsikt i debatten generelt, og spesielt god innsikt i den retorikken som preger debatten, både gjennom å studere debattens ulike argumenter og hvor disse argumentene er hentet fra.

Likevel ser jeg at oppgavens omfang ikke er stort nok til å gi fullstendig innsikt i alle forhold rundt debatten. I tillegg har jeg ikke hatt mulighet til i større grad å se denne debatten i sammenheng med andre debatter som omhandler vannkraftnæringen og spenningsforholdet mellom kraftbransjen og industrien. Jeg har derfor noen innspill og forslag til videre

forskning. Disse forslagene er basert på tendenser jeg har funnet, men som jeg ikke har hatt anledning til å undersøke videre, og på et ønske om å se på denne debatten i et større perspektiv.

Et interessant moment å undersøke videre, er nyhetsdekningen av denne debatten, og av vannkraftnæringen som helhet. Funnene i innholdsanalysen viser noen tendenser i nyhetsdekningen i de to månedene utvalget er hentet fra, nemlig at nyhetsjournalistene helst slipper til aktører som er motstandere av mellomlandskabler. Det hadde dermed vært veldig interessant å se om disse funnene er mer enn bare noen tendenser man kan se ut fra et begrenset utvalg tekster, i et begrenset tidsrom.

I tillegg hadde det vært interessant å nærlese et større utvalg av tekster, gjerne fra ulike tidsperioder. På den måten kunne man se om argumentasjonen endrer seg over tid. Dette hadde vært spesielt interessant å se på dersom den politiske situasjonen i Norge endrer seg.

Mulighetene for videre forskning på den offentlige kommunikasjonen rundt vannkraftnæringen er mange. Jeg tror og håper denne oppgaven kan være et nyttig bidrag for forskningen på dette feltet, og håper oppgaven kan bidra til at mer forskning blir gjort på området.

Litteraturliste

- Allern, S. (2001). Kildene og mediemakten. *Nordicom Information*. 23. (s.17-27).
Hentet fra
https://www.researchgate.net/publication/299446337_Kildene_og_mediemakten
- Andersen, Ø. (1995). *I retorikkens hage*. Oslo: Universitetsforlaget
- Bitzer, L, F. (1968). The Rhetorical Situation. *Philosophy & Rhetoric*, vol. 25, 1-14.
Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/40237697>□
- Engebretsen, M. (2007). *Digitale Diskurser - Nettavisen som kommunikativ flerbruksarena*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Gripsrud, J. (Red). (2017). *Allmenningen . Historien om norsk offentlighet*
- Innst. S. nr. 252, (2004-2005). Innstilling fra Den særskilte komité nedsatt av Stortinget 18. mars 2005 for behandling av St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og demokrati. s. 53
- Johansen, A. (2008). *Talerens Troverdighet*. Oslo: Universitetsforlaget
- Kjeldsen, J. E. (2014). *retorikk i vår tid*. Oslo: Spartacus forlag
- Langset, M. (2016, 02. september). Her er kongens tale, ord for ord. *Verdens Gang*.
Hentet fra
<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/or85j/her-er-kongens-tale-ord-for-ord>
- Martinussen, W. (2008). *Samfunnsliv - Innføring i sosiologiske tenkemåter*. Oslo: Universitetsforlaget
- Meso-. (2018, 20. februar). I Store norske leksikon. Hentet 31. mai 2018 fra
<https://snl.no/meso->
- Rørtveit, T. & Berntsen, P. A. (2016, 15. november). Det norske folket har talt: Johaug får massiv støtte. *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/8730597/>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget

Materiale for retorisk analyse

- Berge, E. (2017, 29. august). Sats på ren strøm til kontinentet - politikk grønt skifte. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/ejawR/-Sats-pa-ren-strom-til-kontinentet>
- Hongset, H. (2017, 09. september). Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer arts mangfoldet. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/J0XMm/Nye-utenlandskabler-driver-strømprisene-opp_-og-truer-arts-mangfoldet
- Håvik, J. (2017, 22. september). Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?. *Industri Energi*. Hentet fra <http://enerwe.no/kraft/er-flere-utlandskabler-slutten-pa-var-stolte-krafthistorie/>
- Nysted, T. (2017, 16. august). Verdifull vannkraft i politisk klemme. *EnerWe*. Hentet fra <http://enerwe.no/kraft/verdifull-vannkraft-i-politisk-klemme/>

Kildeliste over breddeutvalg

- Aabergsbotten, T. (2017, 39. august). Utenlandskabler gir ikke mye dyrere strøm. *Opdalingen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055156201708307be318cdbc5215fec70be9146b32394&serviceId=2>
- Aamot, C., C. (2017, 06. september). Vi har overproduksjon av fornybar kraft. *EnerWe*. hentet fra <http://enerwe.no/kraft/vi-har-overproduksjon-av-fornybar-kraft/>
- Alfheim, F. (2017, 08. september). Valget blir viktig for arbeidslivets retning. *Industri Energi*. Hentet fra <https://www.industrienergi.no/nyheter/valget-viktig-arbeidslivets-retning/>
- Alfsvåg, T. S. (2017, 23. august). Får rødt til å se rødt. *Rana Blad*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05517020170823fc1589b64374ba07fe8eab563c1175ad&serviceId=2>
- Ansnes, L. S. (2017, 09. september). Trenger ny regjering - Tove-Lise Torve vil inn på stortinget og sikre Hydros rammevilkår. *Aura Avis*. Hentet fra <https://www.auraavis.no/sunddal/valg-2017/valg/tove-lise-torve-vil-inn-pa-stortinget-og-sikre-hydros-rammevilkar/s/5-5-90099?key=2018-05-31T00:56:20.000Z/retriever/f2f9841dd69d947fc1c0c834083a48524886c360>
- Berge, E. (2017, 29. august). Sats på ren strøm til kontinentet - politikk grønt skifte. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/ejawR/-Sats-pa-ren-strom-til-kontinentet>
- Bjørbekk, S. H. & Skotåm, P. (2017, 05. september). Sivertsen vil trenge rødt. *Avisa Nordland*. Hentet fra <https://www.an.no/debatt/valg-2017/olje-og-energi/sivertsen-vil-trenge-rodt/o/5-4-584995?key=2018-05-31T00:56:20.000Z/retriever/546e55e2d3b2e42b7c59288809fbc8f98c807261>
- Ebbesen, M. (2017, 01. august). Vedum fortsetter sitt politiske spill. *Brønnøysund Avis*. Hentet fra

<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=020014201708018c2153ee6c20eca27e1f6945c3b27286&serviceId=2>

- Fladstad, T. (2017, 22. september). Odd er hjemme igjen. *Agder Flekkefjords tidende*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=02001820170922261147&serviceId=2>
- Forbord, A. (2017, 30. august). Bruk krafta lokalt - klar melding til politikerne fra industribedriftene i regionen. *Rana Blad*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05517020170830fff8256660ed283db79d6d94674c2f76&serviceId=2>
- Greger, M. W. (2017, 16. august). Industrien legger igjen mer penger enn kraftsektoren. *Europower*. Hentet fra <http://www.europower.com/nor/article280738.ece>
- Grimstvedt, B. (2017, 15. august). Nye utenlandskabler er ingen trussel mot norsk industri. *Klassekampen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05501020170815394165&serviceId=2>
- Halvorsen, T. (2017, 04. august). Tilbake i hverdagen. *Energiteknikk.net*. Hentet fra <http://energiteknikk.net/2017/08/tilbake-i-hverdagen>
- Handegård, O. (2017, 03. august). Norsk fornybar energi - et grunnkurs. *Oppland Arbeiderblad*. Hentet fra <https://www.oa.no/debatt/energi/fornybar-energi/norsk-fornybarenergi-et-grunnkurs/o/5-35-468449?key=2018-05-31T00:37:33.000Z/retriever/b6da605734a732a7932a99be8b4ba84d4fb1354b>
- Håvik, J. (2017, 18. august). Kraftbransjen feilinformerer - Vannkraft. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=020009201708183868461&serviceId=2>
- Håvik, J. (2017, 22. september). Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?. *Industri Energi*. Hentet fra <http://enerwe.no/kraft/er-flere-utlandskabler-slutten-pa-var-stolte-krafthistorie/>

- Hellesnes, P. (2017, 09. september). Frykter dyrere strøm. *Klassekampen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05501020170909399589&serviceId=2>
- Hongset, H. (2017, 09. september). Nye utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/J0XMm/Nye-utenlandskabler-driver-strømprisene-opp_-og-truer-artsmangfoldet
- Hongset, H. (2017, 15. august). Hvem skal styre kraftbransjen. *Klassekampen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05501020170815394160&serviceId=2>
- Hovland, K. M. (2017, 01. august). En av verdens lengste strømkabler. *e24*. Hentet fra <https://e24.no/energi/stroem/en-av-verdens-lengste-stroemkabler-her-legges-den-norske-milliardkabelen/24108259>
- Huse, V., Strand, S., Jerde, J. E. L., Ormaasen, E., Olbergsveen, J. G., Sæterdalen, M. & Backe-viken, T. (2017, 06. september). Nei til salg av Norge. *Glåmdalen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05505120170906717f18d5e25481a570f27bc607a6507f&serviceId=2>
- Industri Energi. (2017, 07. september). Ny rapport: Utenlandskabler kan gi svært uheldige miljøkonsekvenser. *Industri Energi*. Hentet fra <https://www.industrienergi.no/nyheter/rapport-utenlandskabler-gi-svaert-negative-miljokonsekvenser/>
- Industri Energi. (2017, 12. september). Valg 2017: Nå trenger vi full satsning på industrien - og trygge arbeidsplasser. *Industri Energi*. Hentet fra <https://www.industrienergi.no/nyheter/valget-2017-na-trenger-full-satsning-pa-industrien-trygge-arbeidsplasser/>
- Industri Energi. (2017, 13. september). Norges konkurransefortrinn må beskyttes. *Industri Energi*. Hentet fra <https://www.industrienergi.no/nyheter/norges-konkurransefortrinn-ma-beskyttes/>
- Klassekampen. (2017, 09. september). FrP: Ideologisk krumspring. *Klassekampen*. Hentet fra

<https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05501020170909399595&serviceId=2>

- Kvalheim, O., Ø. (2017, 06. september). Vil du ha 70% dyrere strøm? *Romsdals Budstikke*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=02005820170906111788d5fccc4eb845fb6edd313cdcf0&serviceId=2>
- Lie, Ø. (2017, 10. august). FrP kaller APs frykt for skremselspropaganda. *Europower*. Hentet fra <http://www.europower.com/nor/article280635.ece>
- Løvland, S. (2017, 04. september). Holder Igjen på utenlandskabler. *Agder Flekkefjords tidende*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=020018201709046a1816d616185600998501f293471c8f&serviceId=2>
- Løvland, S. (2017, 06. september). Avventende til flere strømkabler. *Agder Flekkefjords tidende*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=020018201709060b4390bd2dd03c8cde7e5a3cadd726ae&serviceId=2>
- Maritimt Forum (2017, 01. september). Møre og Romsdal trenger bedre sikkerhet for tilførsel av energi. *Maritimt Forum*. Hentet fra <http://maritimt-forum.no/nordvest/og-romsdal-trenger-bedre-sikkerhet-tilforsel-av-energi/>
- Mollestad, G. O. (2017, 05. september). Valg 2017: Rødt vil oppruste vannkraft og droppe flere kabler. *Montel.no*. Hentet fra <https://www.montel.no/StartPage/SubPage.aspx?id=823339>
- Nissen, T. K. (2017, 25. august). Strømselskapenes diktatur. *Oppland Arbeiderblad*. Hentet fra <https://www.oa.no/debatt/energi/strom/stromselskapenes-diktatur/o/5-35-479513?key=2018-05-31T00:37:33.000Z/retriever/2efd310466e9e5e6b6469c6d58b505e6601f3b55>
- Norsk Industri. (2017, 22. august). Grønn vekst eller kabler?. *Norsk Industri*. Hentet fra <https://www.norskindustri.no/dette-jobber-vi-med/energi-og-klima/aktuelt/gronn-vekst-eller-kabler/>

- Nysted, T. (2017, 16. august). Verdifull vannkraft i politisk klemme. *EnerWe*. Hentet fra <http://enerwe.no/kraft/verdifull-vannkraft-i-politisk-klemme/>
- Olsen, E. (2017, 18. august). Hektisk uke i Arendal - samferdsel. *Hardanger Folkeblad*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=0551752017081830e8d6808f204453e6f2c09f080036f5&serviceId=2>
- Ormaasen, E. (2017, 09. august). Hva skjer hvis strømprisen øker?. *Glåmdalen*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055051201708092520ffb0e8cdbe03eb29e540b2ae0a39&serviceId=2>
- Ramsdal, R. & Andersen, I. (2017, 08. september). Stortingsvalget 2017 For eller Mot: elektrifisering, leterefusjon, solkraft-støtte. *Teknisk Ukeblad*. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/4-av-9-partier-mener-selskapene-selv-ma-ta-risikoen-ved-oljeleting/405231>
- Refstie, S. (2017, 28. august). Utenlandskabler - Nei takk. *Aura Avis*. Hentet fra <https://www.auraavis.no/meninger/leserbrev/energi/utenlandskabler-nei-takk/o/5-5-88778?key=2018-05-31T00:37:34.000Z/retriever/8ed789727354423988a8880541a3a68c69e5d1ba>
- Rustad, T. (2017, 11. august). Avgjørende å ha statlig eierskap. *Aura Avis*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05514720170811e4c84c73e2c9abd48be69a03f4926137&serviceId=2>
- Sivertsgård, A. (2017, 23. august). Har gitt et netto bidrag på 2,5 milliarder. *Energi Norge*. hentet fra <https://www.energinorge.no/fagomrader/stromnett/nyheter/2017/utlandskabler-har-redusert-nettleien-med-25-milliarder/>
- Sloreby, B. (2017, 18. august). Storberget møtte skytterne. *Rakkestad Avis*. hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055157201708183b7f88757068f28c77420a3cdf20b956&serviceId=2>
- Tessem, N. K. (2017, 01. august). Rettferdig fordeling av kraftinntekter og nettleie. *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/XVQGE/Onsker-en-rettferdig-fordeling-av-kraftinntekter-og-nettleie>

- Vilnes, O. (2017, 29. august). KrF velsigner private kabler. *Montel.no*. Hentet fra <https://www.montel.no/StartPage/SubPage.aspx?id=822396>
- Votvik, J. (2017, 04. september). kritisk for etablering av ny industri. *Avisa Nordland*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05514820170904d93ba5231e98274afa937ebd4afe8078&serviceId=2>
- Votvik, J. (2017, 04. september). Skarpe fronter om utenlandskabler. *Avisa Nordland*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=0551482017090482cba2b02eb782f52d9ce1d0707747d4&serviceId=2>
- Votvik, J. (2017, 05. september). Rødt sier nei til flere utenlandskabler. *Avisa Nordland*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=055148201709058e0919c42a69cd1dae6512a60736dfb0&serviceId=2>
- Wiig, A. & Strand, A. (2017, 11. september). Et viktig valg for energibransjen. *Energiteknikk.net*. Hentet fra <http://energiteknikk.net/2017/09/et-viktig-valg-energibransjen>
- Øvrewall, F. (2017, 09. september). Framtiden ser lys ut. *Saltenposten*. Hentet fra <https://web.retriever-info.com/services/archive/displayDocument?documentId=05527020170909c765668c247a9bcd97d772d3558d782d&serviceId=2>

Vedlegg

Vedlegg 1:

Oversikt over breddeutvalg, merket med dato, aktør/publiseringsted, vekting av de meningsbærende tekstene, antall oppslag i det totale søketreffet, samt merking som meningsbærende eller nyhetstekst.

	Tittel	Dato	Aktør	Vekting	Antall oppslag i søketreff	Nyhetsaker/mening
	Rettferdig fordeling av kraftinntekter og nettleie	01.08.2017	Kraftfylka	0	9	Mening
	Vedum fortsetter sitt politiske spill	01.08.2017	Høyre	1	5	Mening
	En av verdens lengste strømkabler	01.08.2017	E24		2	Nyhet
	Norsk fornybar energi - et grunnkurs	02.08.2017	Odd Handegård	-1	5	Mening
	Tilbake i hverdagen	04.08.2017	energiteknikk.net		1	Nyhet
	Hva skjer hvis strømprisen øker?	09.08.2017	Arbeiderpartiet	-1	1	Mening
	FrP kaller APs frykt for skremsepropaganda	10.08.2017	Europower		1	Nyhet
	Avgjørende å ha statlig eierskap	11.08.2017	Aura Avis		1	Nyhet
	Hvem skal styre kraftbransjen	15.08.2017	Hogne hognset	-1	2	Mening
	Nye utenlandskabler er ingen trussel mot norsk industri	15.08.2017	Fusa Kraftlag	1	1	Mening
	Industrien legger igjen mer penger enn kraftsektoren	16.08.2017	Europower		1	Nyhet
	Verdifull vannkraft i politisk klemme	16.08.2017	Agder Energi	1	9	Mening
	Storberget møtte skytterne	17.08.2017	Rakkestad Avis		1	Nyhet
	Kraftbransjen feilinformerer - Vannkraft	18.08.2017	Industri Energi	-1	2	Mening
	Hektisk uke i Arendal - samferdsel	18.08.2017	Hardanger Folkeblad		1	Nyhet
	Grønn vekst eller kabler?	22.08.2017	Norsk Industri	-1	1	Mening

	Får rødt til å se rødt	23.08.2017	Rana Blad			2	Nyhet
	Har gitt et netto bidrag på 2,5 milliarder	24.08.2017	Energi Norge	1		4	Mening
	Strømselskapenes diktatur	25.08.2017	Thor Krefting Nissen	-1		2	Mening
	Utenlandskabler - Nei takk	28.08.2017	Arbeiderpartiet	-1		6	Mening
	Sats på ren strøm til kontinentet - politikk grønt skifte	29.08.2017	MDG	1		2	Mening
	KrF velsigner private kabler	29.08.2017	montel.no			1	Nyhet
	Bruk krafta lokalt - klar melding til politikkerne fra industribedriftene i regionen	30.08.2017	Rana Blad			1	Nyhet
	Utenlandskabler gir ikke mye dyrere strøm	30.08.2017	Høyre	1		1	Mening
	Holder Igjen på utenlandskabler (	01.09.2017	Avisen Agder (flekkefjords tidende)			3	Nyhet
	Møre og Romsdal trenger bedre sikkerhet for tilførsel av energi	01.08.2017	Maritimt Forum			1	Nyhet
	kritisk for etablering av ny industri	03.09.2017	Avisa Nordland			1	Nyhet
	Skarpe fronter om utenlandskabler	04.09.2017	Avisa Nordland			1	Nyhet
	Sivertsen vil trenge rødt	05.09.2017	Rødt	-1		2	Mening
	Rødt sier nei til flere utenlandskabler	05.09.2017	Avisa Nordland			1	Nyhet
	Utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet	05.09.2017	Hogne hognset	-1		8	Mening
	Avventende til flere strømkabler	06.09.2017	Agder (Flekkefjords Tidende)			2	Nyhet
	Nei til salg av Norge	06.09.2017	Arbeiderpartiet (Hedmark)	-1		1	Mening
	Vil du ha 70% dyrere strøm?	06.09.2017	M&R Nei til EU	-1		1	Mening
	Vi har overproduksjon av fornybar kraft	06.09.2017	EnerWe			1	Nyhet

	Ny rapport: Utenlandskabler kan gi svært uheldige miljøkonsekvenser	07.09.2017	Industri Energi	-1	1	Mening
	Trenger ny regjering - Tove-Lise Torv vil inn på stortinget og sikre Hydros rammevilkår	08.09.2017	Aura Avis		2	Nyhet
	Valget blir viktig for arbeidslivets retning	08.09.2017	Industri Energi	-1	1	Mening
	Stortingsvalget 2017 For eller Mot: elektrifisering, leterefusjon, solkraft-støtte	08.09.2017	Teknisk Ukeblad		1	Nyhet
	Framtiden ser lys ut	09.09.2017	Saltenposten		1	Nyhet
	Frykter dyrere strøm	09.09.2017	Klassekampen		1	Nyhet
	FrP: Ideologisk krumspring	09.09.2017	Klassekampen		1	Nyhet
	Et viktig valg for energibransjen	11.09.2017	KS Bedrift	0	1	Mening
	Valg 2017: Rødt vil oppruste vannkraft og droppe flere kabler	11.09.2017	montel.no		1	Nyhet
	Valg 2017: Nå trenger vi full satsning på industrien - og trygge arbeidsplasser	12.09.2017	Industri Energi	-1	1	Mening
	Norges konkurransefortrinn må beskyttes	13.09.2017	Industri Energi	-1	1	Mening
	Odd er hjemme igjen	22.09.2017	Agder (Flekkefjords Tidende)		2	Nyhet
	Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?	22.09.2017	Industri Energi	-1	1	Mening
				-10		
						Mening: 24
			Oppslag mening:	67		Nyhet: 26
			Oppslag nyheter	34		Totalt 50
					101	

Vedlegg 2:

Oversikt over hvilken uke de ulike tekstene i breddeutvalget er fra. Generert fra søk i Atekst.

Vedlegg 3:

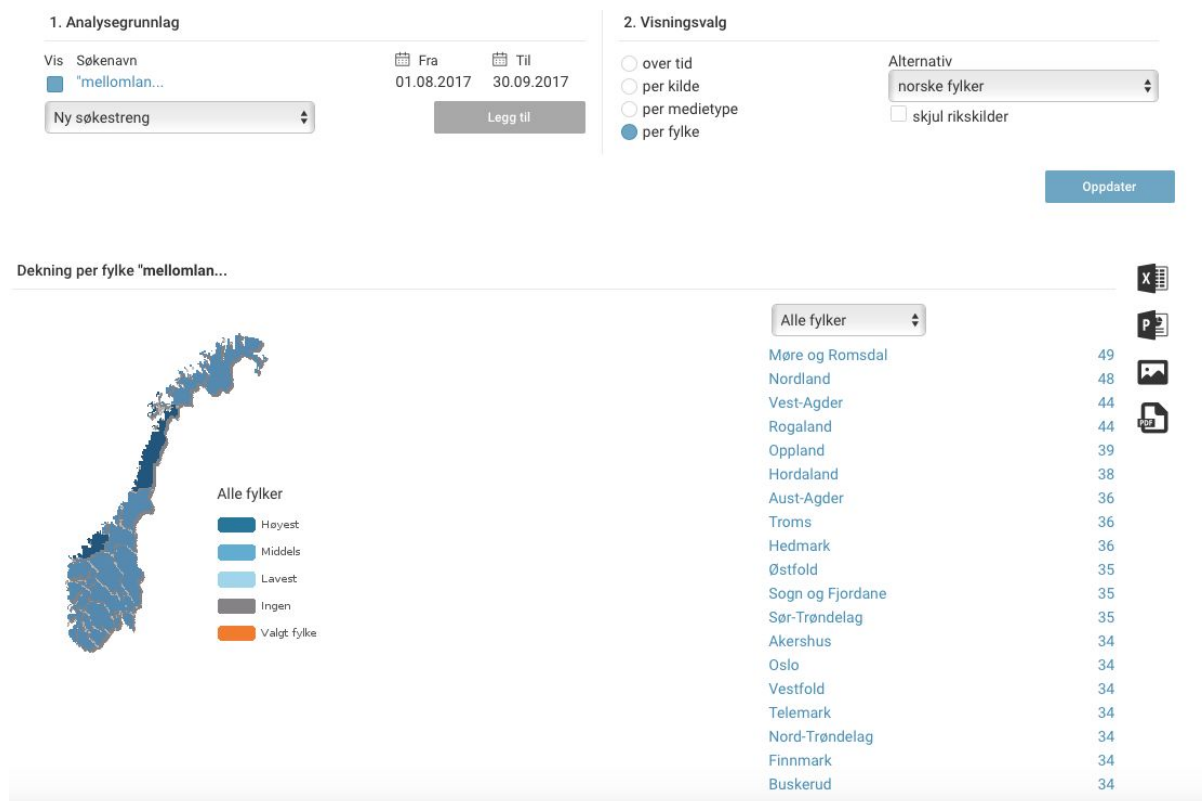
Fordeling av tekster i søketreffet mellom web og papir.

Vedlegg 4:

Fylkesoversikt over søketreffene i breddeutvalget. Merk: Et oppslag i en riksdekkende aviser vil telle i samtlige fylker.

Vedlegg 5:

Oversikt over kildebruk i nyhetstekster med temaet mellomlandskabler i fokus. Kildene er organisert etter om sitatet er vektet positivt, nøytralt eller negativt, og om det er en politiker eller representant for industri eller bransje. Nederst følger en mer samlet oversikt over tallene.

Tekst	Politiker - positiv	Politiker - Nøytral	Politiker - Negativ	Industri/bransje - positiv	Industri/bransje - Nøytral	Industri/bransje - negativ
En av verdens lengste strømkabler: Her legges den norske milliardkabelen (E24, 01.08.2017)				1		
Får rødt til å se rødt (Rana Blad, 23.08.2017)			2			

Bruk krafta lokalt - klar melding til politikerne fra industribedriftene i regionen (Rana blad, 30.08.2017)		2				3
Holder igjen på utenlandskabler (Avisen Agder - Flekkefjords tidende, 01.09.2017)			1	1		
Kritisk for etablering av ny industri - frykter økte strømpriser (Avisa Nordland, 03.09.2017)						3
Skarpe fronter om utenlandskabler (Avisa Nordland, 04.09.2017)	1		2			
Rødt sier nei til utenlandskabler (Avisa Nordland, 05.09.2017)			1			
Avventende til flere strømkabler (Avisen Agder - Flekkefjords tidende, 05.09.2017)	1		1			
Frykter dyrere strøm (Klassekampen, 09.09.2017)			1			
"Frp: Ideologisk krumspring" (Klassekampen, 09.09.2017)	1					
totalt	3	2	8	2	0	6
				Politikere totalt	13	
				Industri/bransje totalt	8	
				Positive - totalt	5	
				Negative - totalt	14	
				Nøytrale - totalt	2	
				Totalt	21	

Vedlegg 6:

Oversikt over de meningsbærende tekstene, dato for publisering, vektingen av tekstene, samt argumentene som brukes.

Tekst	Avsender	Dato	Vekting	Hovedargument	Bi-argument 1	Bi-argument 2
Rettferdig fordeling av kraftinntekter og nettleie	Kraftfylka	01.08.2017	0	Pris	Rammevilkår kraftproduksjon	Rammevilkår industri

Vedum fortsetter sitt politiske spill	Høyre	01.08.2017	1	Forsyningssikkerhet	Miljø	Rammevilkår industri
Norsk fornybar energi - et grunnkurs	Odd HAndegård	02.08.2017	-1	Eksportkapasitet vs. energibehov	Miljø	Arbeidsplasser
Hva skjer hvis strømprisen øker?	Arbeiderpartiet	09.08.2017	-1	Pris	eierskap til kabel	
Hvem skal styre kraftbransjen	Hogne Hognser	15.08.2017	-1	Norsk eierskap til kabel	pris	Rammevilkår industri
Nye utenlandskabler er ingen trussel mot norsk industri (Sltat, BA 25. juli)	Fusa Kraftlag	15.08.2017	1	Forsyningssikkerhet	verdiskapning	
Verdifull vannkraft i politisk klemme	Agder Energi	16.08.2017	1	Verdiskapning	kunnskaps- og teknologiutvikling	Miljø
Kraftbransjen feilinformerer - Vannkraft	Industri Energi	18.08.2017	-1	Pris	Arbeidsplasser	Rammevilkår industri
Grønn vekst eller kabler?	Norsk Industri	22.08.2017	-1	Miljø	Verdiskapning	pris
Har gitt et netto bidrag på 2,5 milliarder	Energi Norge	24.08.2017	1	pris	verdiskapning	
Strømselskapenes diktatur	Thor Krefting nissen	25.08.2017	-1	Pris	forbrukervaner	
Utenlandskabler - Nei takk	Arbeiderpartiet	28.08.2017	-1	Nei til salg av Norge	rammevilkår industri	Pris
Sats på ren strøm til kontinentet - politikk grønt skifte	Miljøpartiet de Grønne	29.08.2017	1	Miljø	Verdiskapning	
Utenlandskabler gir ikke mye dyrere strøm	Høyre	30.08.2017	1	Pris	Miljø	
Sivertsen vil trenge rødt	Rødt	05.09.2017	-1	rammevilkår industri		
Utenlandskabler driver strømprisene opp, - og truer artsmangfoldet	Hogne Hognset	05.09.2017	-1	Pris	Artsmangfold/miljø	
Nei til salg av Norge	Arbeiderpartiet	06.09.2017	-1	Nei til salg av Norge	Pris	
Vil du ha 70% dyrere strøm?	M&R Nei til EU	06.09.2017	-1	Pris	Nei til salg av Norge - suverenitet	
Ny rapport: Utenlandskabler kan gi	Industri Energi	07.09.2017	-1	Miljø	Artsmangfold	pris

svært uheldige miljøkonsekvenser						
Valget blir viktig for arbeidslivets retning	Industri Energi	08.09.2017	-1	Arbeidsplasser	pris	
Et viktig valg for energibransjen	KS Bedrift	11.09.2017	0	Norsk eierskap til kabel		
Valg 2017: Nå trenger vi full satsning på industrien - og trygge arbeidsplasser	Industri Energi	12.09.2017	-1	rammevilkår industri	Pris	
Norges konkurransefortrinn må beskyttes	Industri Energi	13.09.2017	-1	rammevilkår industri	Pris	Arbeidsplasser
Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?	Industri Energi	22.09.2017	-1	Pris	Vannkraften som felles gode	Rammevilkår industri

Vedlegg 7:

Tekst 1 fra den retoriske tekstanalysen - *Verdifull vannkraft i politisk klemme* (Tom Nysted/Agder Energi, 15.08.2017)

Verdifull vannkraft i politisk klemme

Det er stortingsvalg om noen uker.

Jeg håper vi får et storting der de fleste skjønner at det å hemme verdiskapingen i Norges grønneste næring og å isolere den fra det som skjer i Europa er en veldig dårlig energipolitisk tilnærming.

Fisk er sunt. Både folkehelsen og den enkeltes helse ville vinne på et større forbruk av torsk, laks, makrell og Omega3, og mindre okse, svin, pølser og animalsk fett.

Med dette som utgangspunkt mener halve Stortinget at vi bør avslutte eksport av fisk fra Norge. Og det gjelder ikke bare helsegevinsten. Ledende politikere peker også på at vi kan legge grunnen for en fantastisk fiskeforedlingsindustri. Dersom vi sørger for at alle spiser fisk, og at ikke en sild blir eksportert før vårt eget behov er mer enn dekket.

Som dere helt sikkert vet er det ingen på Stortinget som tenker slik. Om noen foreslo noe så ytterliggående, ville forslaget bokstavelig talt falt i fisk. I Norge har vi alltid levd av å eksportere overskuddet av naturressurser til andre land. Det har skapt og skaper store verdier for samfunnet.

Likevel tenker faktisk halve Stortinget slik. Ikke om fisk, olje, gass, aluminium eller forsvarsteknologi. Men om vannkraft. Derfor sitter vår verdifulle vannkraft på mange måter fast i en politisk klemme.

Den norske vannkraften er enestående.

Over 95 prosent av vår strøm kommer fra vannkraft. Vi har 50 prosent av Europas magasinkapasitet, og produserer nær en firedel av vannkraften i Europa.

Kraftbransjen er en av Norges største økonomiske verdiskapere. Bransjens andel av den nasjonale verdiskapingen (BNP) var i 2016 på 63 milliarder kroner, 2.7 prosent av den samlede verdiskapingen i fastlands-Norge.

Kraftbransjen ligger foran alle andre fastlands-industrier i brutto verdiskaping: 10 ganger større enn aluminiumsindustrien, 6 ganger større enn den samlede metallindustrien, 3 ganger så høy verdiskaping som i hele kraftintensiv industri.

Fra 2005 til 2014 leverte kraftselskapene 113 milliarder kroner i utbytte til sine eiere, hvorav 55 milliarder til kommuner og fylker, resten til staten. Statens skatteinntekter fra selskapene i perioden 2005 til 2015 var på hele 90 milliarder kroner. Dessuten mottar kommuner og stat inntekter fra konsesjonskraft, konsesjonsavgifter og eiendomsskatt.

I antall sysselsatte har kraftbransjen om lag 20 000, mer enn tre ganger så mange som aluminiumsindustrien og en tredel flere enn i hele metallindustrien.

Vi har dessuten et stort og økende overskudd av vannkraft som kan eksporteres, uten at det går utover vår evne til å forsyne Norge. Vi har vannmagasiner og kraftverk som kan være batterier for sol- og vindsatsing i Storbritannia og på kontinentet. I dag bruker de i stor utstrekning kull som reservekraft når vinden løyer og skyene dekker for solen.

NVE har gjort analyser som viser at 500 TWh kull- og kjernekraft skal fases ut i Europa og erstattes av 340 TWh vind- og solkraft og 150 TWh gasskraft frem til 2030.

Det betyr mer variabel kraftproduksjon inn i systemet, og større behov for fleksible kilder som norsk vannkraft for å sikre en stabil kraftforsyning. Norsk vannkraft kan skrues opp og ned etter behov, fordi vi har lagringskapasitet i vannmagasinene våre.

Vi kan med andre ord øke verdiskapingen i den norske vannkraften vesentlig gjennom å knytte oss tettere til Europa, de europeiske markedene og den europeiske satsingen på fornybar energi.

Det er her vi nærmer oss den politiske klemma. Den består i at halve Stortinget vil hindre eller alvorlig bremse adgangen til de europeiske markedene. Dette manifesterer seg først og fremst i motstand mot flere mellomlandskabler. Det vil begrense vår adgang til lønnsomme markeder, og dermed begrense verdiskapingen i vannkraften.

Å isolere det norske vannkraftsystemet mest mulig fra det europeiske energisystemet har også en annen og ganske destruktiv side. I hele verden, men i all særdeleshet i Europa, endrer energimarkedene og energiaktørene seg i stort tempo. Disse endringene handler om klimapolitikk og om teknologisk utvikling.

I Europa har vi sett mange eksempler på hvordan klimapolitikken endrer energibransjen. Storaktører som RWE, E.ON og Engie reduserer eller avslutter engasjementene i oljeproduksjon, mens andre som DONG også avvikler kullkraft. Felles for de fleste er økende satsing på vind, sol, distribusjon og smarte forbruksløsninger.

Fornybarteknologien er i rivende utvikling, og i særlig grad gjelder det vindturbiner, solceller og batterikapasitet. Enda mer spennende er utviklingen som drives av den stadig mer dyptgripende digitaliseringen. Økende datafart, datakraft og lagringskapasitet gir mye raskere funn av fakta. Det gjør det mulig å bearbeide enorme informasjonsmengder hurtig og operere i sanntid, med støtte av kunstig intelligens.

Dette er ikke fremtid, det er nåtid.

Det fikk jeg personlig sett da jeg tidlig i mai besøkte Pamplona i Nord-Spania. Der ligger det et kontrollsenter for fornybar energi som eies av det spanske selskapet Acciona. Senteret styrer digitalt, i sanntid og med kunstig intelligens en energistrøm med en installert effekt på 13 000 megawatt.

Styringen omfatter produksjonen ved 299 vindparker med 7000 vindturbiner, 80 vannkraftverk, 17 solenergianlegg med to ulike teknologier, 5 biomasseanlegg og 245 høyspente transformatorstasjoner. Anleggene ligger i 18 forskjellige land på fem kontinenter, og mottar løpende produksjonsprogrammer basert på analyser av meteorologiske forhold og solutstråling, på behov i nettet og priser i markedet.

Besøket i Pamplona ga noen perspektiver på hva som er på vei inn i energisektoren når det gjelder analyse og styring i sanntid, og på hvordan produksjon som er desentralisert over store avstander kan styres momentant i en stadig mer digitalisert verden.

Pamplona-senteret er samtidig en illustrasjon på at evnen og kraften til å ta i bruk de nye teknologiene er større ute i Europa enn i Norge.

Det har flere årsaker.

En av dem er at de europeiske selskapene opererer i store markeder, med større ressurser, bredere kompetansemiljøer og skarpere konkurranse enn hos oss.

Den viktigste årsaken finner vi likevel i Norge.

Vi er alle enige i at den norske vannkraften er unik.

Men:

Vi har en fragmentert bransje med omtrent samme struktur som for nærmere 20 år siden, og et etterslep i vedlikehold og investering som er minst på størrelse med etterslepet i det nasjonale veinettet.

Det mest utfordrende er likevel at vi har en politisk kultur der mange oppfatter vannkraft bare som en innsatsfaktor, som et subsidium for andre virksomheter, og rynker på nesen når de hører at kraftselskapene må være lønnsomme. De mener at Norge i minst mulig grad bør integreres i det europeiske energimarkedet - og som derfor er dypt skeptiske til flere mellomlandskabler.

Kabelmotstanden bremser altså de norske vannkraftselskaperenes adgang til lønnsomme markeder. Men konsekvensene av en slik tilnærming til kraft-Norge er ikke bare at vi går glipp av store muligheter til å øke verdiskapingen. Enda verre er det at denne holdningen kan sette oss på utsiden av den europeiske energiutviklingen.

Det er lett å være selvtilfreds over våre store vannkraftressurser. Men det som kommer til å avgjøre hvilke fornybare kraftløsninger som vil være mest konkurransedyktige og lønnsomme framover, vil være kraftselskapenes evne og mulighet til å ta i bruk ny teknologi og tilpasse seg store endringer i markedene.

I de neste årene vil vi se en kraftig videreutvikling i den europeiske energisektoren. Det er en utvikling vi i størst mulig grad bør være en del av, gjennom mellomlandskabler, samarbeidsprosjekter, teknologilæring og investeringer.

Men dersom den viktigste energipolitiske fanesaken i Norge i årene framover skal være å bremse vår deltakelse i den europeiske energiutviklingen, vil det norske vannkraftsystemet om noen år ligge håpløst tilbake i teknologisk utvikling.

Europa kan finne andre løsninger enn å kjøpe fleksibel kraft fra Norge. Det er fullt mulig å se for seg et europeisk energisystem der vind, sol, biomasse, batterier og fossilenergi med lave utslipp dekker det europeiske energibehovet.

Jeg hører stadig politikere som forteller oss at vannkraften varer evig. Det er selvsagt sant. Men det som produserer og distribuerer strømmen - vannkraftverk, nett og transformatorer - varer ikke evig.

Om vi blir isolert fra den europeiske utviklingen vil vi over tid ha mer enn nok med å vedlikeholde et produksjonssystem som blir stadig mer nedslitt, stadig mindre effektivt og stadig mindre lønnsomt. Og som vil bli utfordret av nye energiløsninger.

Det er stortingsvalg om noen uker.

Jeg håper vi får et storting der de fleste skjønner at det å hemme verdiskapingen i Norges grønneste næring og å isolere den fra det som skjer i Europa er en veldig dårlig energipolitisk tilnærming.

Vedlegg 8:

Tekst 2 i den retoriske tekstanalysen - *Sats på ren strøm til kontinentet* (Eva Berge/Miljøpartiet De Grønne, 29.08.2017)

Sats på ren strøm til kontinentet

Hva skal vi leve av etter oljen? Spørsmålet har mange svar, og ett av svarene er eksport av vannkraft til Europa.

Viktig aktør

Fornybarrevolusjonen er i full gang, og Norge kan bidra med å forsyne kontinentet med kraften de trenger til det grønne skiftet. Flere mellomlandskabler vil gjøre Norge til en av de viktigste aktørene i Europas fornybare energiproduksjon.

De europeiske energiselskapene satser stort på sol og vind og trenger reservekraft når vinden løyer og skyene dekker for solen. I dag bruker de stort sett kull, men de leter etter fornybare alternativer. Norge har et stort og økende overskudd av vannkraft, og vannmagasiner som kan være reserven det europeiske energisystemet trenger.

Men Norge må gripe sjansen nå. Det er fullt mulig å se for seg et fremtidig europeisk marked som med vind, sol, biomasse og gode batterier forsyner seg selv. Eller at sol fra Sahara blir alternativet dersom Norge ikke kommer på banen.

Moralsk plikt

Å bruke vannkraft som batteri vil redusere de europeiske utslippene fra strømproduksjon betraktelig. Norge har en tilnærmet ubegrenset, ren og gratis råvare i form av regn, vi har fiks ferdige produksjonsanlegg, og med mellomlandskabler kan vi levere effekt til Europa på minuttet. Med så gode forutsetninger for å bidra til Europas grønne skifte, kan man nesten hevde at vi har en moralsk plikt til å gjøre det. I tillegg vil vi med forholdsvis små investeringer, få svært god avkastning.

Kraftselskapene er 100 prosent i offentlig eie, og overskuddet fra strømsalget går rett inn i kommune- og statskassen. Strømprisene i Norge vil sannsynligvis øke litt, men ikke på langt nær så mye at det overgår den samfunnsøkonomiske verdien kablene vil skape.

Vedlegg 9

Tekst 3 i den retoriske tekstanalysen - *Nye utenlandskabler driver strømprisene opp,- og truer artsmangfoldet* (Hogne Hongset, 05.09.2017)

Nye utenlandskabler driver strømprisene opp,- og truer artsmangfoldet!

Nye strømkabler til utlandet er uten betydning for forsyningssikkerheten vår. Når kraftbransjen vil ha flere kabler, er det for å øke kapasiteten for såkalt effektkjøring.

Effektkjøring betyr at kraftverkene startes og stoppes i raske skift, i takt med svingende strømpriser i utlandet. Da oppstår flaskehalsinntekter, dvs at vi kjøper billig overskuddskraft fra vind og sol i utlandet, og selger vannkraft tilbake når prisen er høy. Grei forretning for kraftselskapene, men nettoen er ikke imponerende. For kabler til utlandet er svært dyre. De virkelig store inntektene kommer av at stadig flere kabler driver prisene opp, her i landet. Og det er her 95% av kraften selges. Prognosene sier at strømprisen vil doubles innen 2030. Det vil merkes på strømregningen din. Det vil også svekke lønnsvevnen der du jobber, enten det er i privat eller i offentlig sektor!

En ny rapport, Miljøkonsekvenser av effektkjøring i regulerte vassdrag, utarbeidet av Multiconsult, dokumenterer at økt effektkjøring også gir svært negative konsekvenser for liv og artsmangfold i økosystemene i og rundt regulerte vassdrag. Effektkjøring er fra før omstridt, og naturvernorganisasjonene har lenge arbeidet for å redusere omfanget. Den nye rapporten viser at økt effektkjøring ikke bare er negativt for fisken i vassdragene,- fugler, dyr og insekter blir også berørt. Livet i vassdragene og økosystemene rundt utarmes generelt og dør langsomt. Du finner rapporten på nettet.

Skal vi unngå unødvendig prisstigning, og ytterligere nedbygging av artsmangfoldet, må bygging av flere utenlandskabler stanses. Situasjonen nå er at miljøpartiet Venstre og KRF gav regjeringen flertall i Stortinget for å endre energiloven slik at kraftselskapene kan få bygge sine egne kabler ut av landet! Og de vil ha mange nye kabler. Den første

(NorthConnect) er allerede konsesjonssøkt. Blir denne kabelen realisert, vil det bety økte strømpriser og økt rovdrift på naturverdier som kan bli irreversibelt ødelagt.

NorthConnect-prosjektet er politisk kontroversielt. Får Solberg-regjeringen fortsette, blir kabelen bygd. Blir det regjeringsskifte, får den ikke konsesjon. Det har Arbeiderpartiet og Senterpartiet gjort helt klart. Hele nåværende opposisjon stemte imot lovendringen.

Argumentet for flere kabler er at økt effektkjøring skal åpne for utbygging av mer klimariktig vind-og solkraft i utlandet, ved at våre vannmagasiner kan brukes som såkalt balansekraft. Men det vi kan bidra med på dette området er i realiteten helt marginalt. Og motregningen blir økte strømpriser og redusert artsmangfold i naturen.

Spørsmålet blir: Hvor mye natur skal vi ofre for et marginalt bidrag til balansekraft i utlandet, og samtidig få mye høyere strømpriser?

Du kan gi ditt svar 11. september. Vil du la kraftselskapene bygge egne kabler, stemmer du H, FRP, V eller KRF. Vil du ikke ha slike kabler, stemmer du på et av de andre partiene.

Vedlegg 10:

Tekst 4 i den retoriske tekstanalysen - *Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?* (Johnny Håvik/Industri Energi, 22.09.2017)

Er flere utenlandskabler slutten på vår stolte krafthistorie?

I over hundre år har vannkraften vært forvaltet til det beste for fellesskapet. Vår unike ressurs har gitt lave strømpriser til både industri og vanlige folk. Men regjeringens uttalte mål om å øke kraftprisen vil endre på dette.

Til tross for at vi legger en mild vinter bak oss, øker strømprisene i Norge. Prisen i første kvartal i år har steget med 24 prosent sammenlignet med samme periode i fjor, skriver [NRK](#). NVE forklarer at den dyre strømprisen kommer av strømkablene Norge har til utlandet. Og ennå har vi ikke sett effekten av de planlagte kablene til Storbritannia og Tyskland, som skal bygges de nærmeste årene. Tro det eller ei, det føres faktisk en bevisst politikk for å få opp strømprisene i Norge, på tross av at regningen sendes til deg og meg.

Dyrere strøm gir store konsekvenser

Våren 2016 rykket nemlig olje- og energiminister Tord Lien ut på vegne av regjeringen og slo fast at regjeringen er lei av lave strømpriser. Derfor føres det nå en politikk for å bevisst øke strømprisene. På agendaen står utbyggingen av nye overføringskabler til land med høyere strømpriser enn Norge sentralt. Det regjeringen unnlater å si er at forbruket av strøm i Norge er nesten like stort som produksjonen vår. Dermed brukes kraftpolitikken vår til indirekte skattlegging av alle som bruker strøm i Norge. Konsekvensene av dette er økt strømregning for private forbrukere og svekket konkurransevne for industrien. Det betyr at kommunene må bruke mer av pengene sine på å betale høyere strømregninger. Altså får de mindre penger å bruke på barnehager, skoler og omsorgstjenester. Hovedarkitekten bak dette er partiet som ble stiftet med navnet «Anders Langes parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep», i dag kjent som Fremskrittspartiet.

Strømprisen skal doubles

Ifølge Det Internasjonale Energibyrået (IEA) vil den nye kraftpolitikken føre til at strømprisen i Norge doubles mellom 2020 til 2030. På grunn av utenlandskablene styres strømregningen din av prisen på kull og prisen for å slippe ut CO₂, selv om vår strøm er et resultat av fossefallene våre og er en ren og fornybar ressurs.

Noen argumenterer med at nesten all kraftproduksjon er offentlig eid, og at inntektene dermed tilfaller fellesskapet. Det er for så vidt riktig, men betyr det at fellesskapet er enig i at vi skal føre en politikk som gir oss økte strømpriser? Og er det høye strømpriser som gir oss mest verdi tilbake for vannkraften? Historien viser oss faktisk det motsatte.

Vannkraften eies av folket

Fra slutten av 1800-tallet og frem til 1970-tallet tok Norge steget fra å være et land der folk masseutvandret fra i søken etter et bedre liv til å bli et land som mennesker ønsket å komme til av samme grunn. Sentralt for utviklingen av velferdsstaten stod vannkraften.

Industriarbeiderne gjorde de mektige fossefallene om til moderne industriproduksjon, og ikke minst også elektrisitet til bruk i de tusen hjem. Selv om vi i stor grad tar elektrisiteten for gitt i dag, er den fremdeles bare en vag drøm for mer enn én milliard mennesker i verden som ikke har så mye som en lyspære i taket. Det er den samme drømmen som fikk bygdefolk i norske lokalsamfunn til å bygge kraftverk på dugnad.

Interessekonflikten om verdiskapingen fra vannkraften er ikke ny av dato. Den må også forstås i et historisk perspektiv. Uten politisk klokskap kunne ting sett ganske annerledes ut. Som for eksempel da privat kapital kjøpte fossefallene på begynnelsen av 1900-tallet. Det politisk svært kloke svaret var å si at private interesser må gjerne bidra til å muliggjøre verdiskaping fra vannkraften, men eierskapet skal tilhøre folket. Eller som da Norge rundt 1930 av slo å legge kraftkabel til Tyskland for å drive tysk industri – vi så verdien av å videreforedle den selv.

La oss beholde vår unike posisjon!

Det dagens regjering ikke forstår, er at diskusjonen om strømpris handler om mer enn salgsverdien av vannkraften som primærressurs. Den handler om hvordan rørlagte fossefall kan bidra til å skape mest mulig verdier og arbeidsplasser for fellesskapet. Og den handler om

at når lokalsamfunn over hele landet har bygd ut kraftverk, så var det ikke for å få betale en høyest mulig strømregning. Det var for å ta naturen i bruk for å skape et bedre liv og mer velferd.

Norge er i dag i en unik posisjon. Mens andre land har store utfordringer med å kutte klimagassutslipp i kraftsektoren, er vi for lengst blitt fornybare. Vi har kraftforedlende industri i verdensklasse, drevet av ren vannkraft. Og vi har verdens beste utgangspunkt for å møte fremtidens lavutslippssamfunn, enten det gjelder transportsektoren, datasentre, eller å utvide den kraftforedlende industrien vår. Det eneste vi er helt nødt til å gjøre riktig er å ikke fjerne fortrinnet som muliggjør alt dette, tilgangen på fornybar energi til en rimelig pris. Vannkraften må fortsatt være et gode for fellesskapet!

Dersom det bygges flere utenlandskabler, vedtar vi på mange måter slutten på vår stolte krafthistorie, og vi fjerner vårt fremste konkurransefortrinn. Det er mildt sagt oppsiktsvekkende at regjeringen synes dette er en god idé. Saltet i såret er at det ikke stopper der. Det er nemlig vi forbrukere som betaler for byggingen av kablene også, over nettleien som vi hver måned betaler på strømregningen.

Industri Energi jobber derfor for at vannkraften fortsatt skal være et gode for fellesskapet. Vi vil at vår viktigste naturressurs skal være konkurransefortrinnet til norsk industri, at forbrukere skal ha tilgang på rimelig energi og at kommunene skal kunne bruke pengene på velferd heller enn økt strømregning.